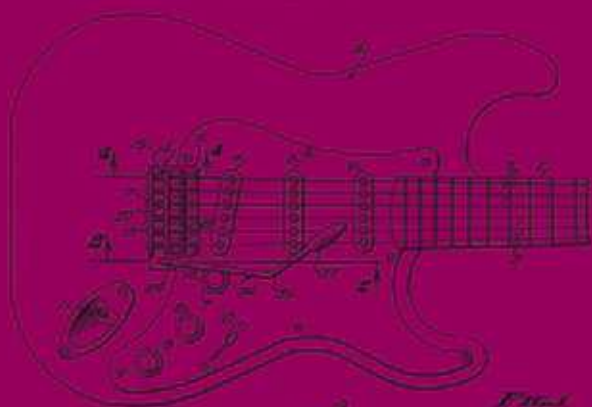

K. LANGE,

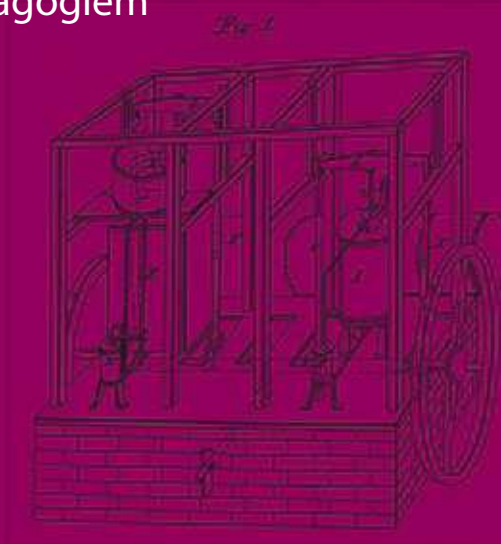
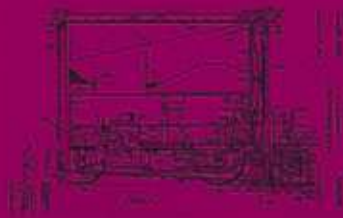
IMPROVED CYCLOPLE BICYCLOLE FOR LOOPING T
APPLICATION FILED MAR. 24, 1890

Fig. 1

CEĻOJUMS RŪPNIECISKĀ ĪPAŠUMA PASAULĒ

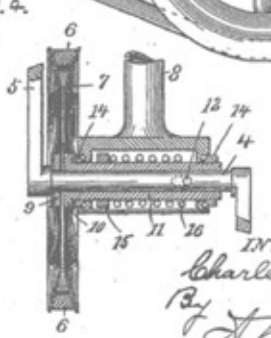
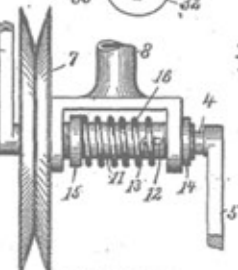
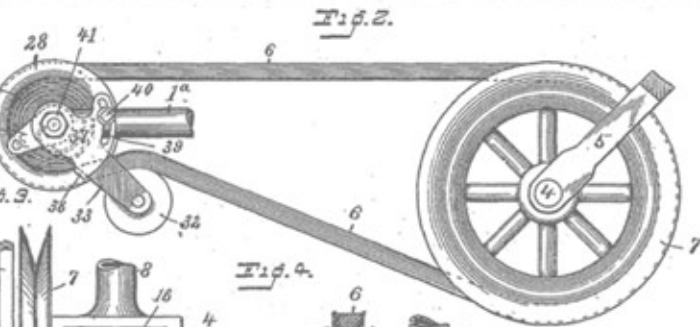
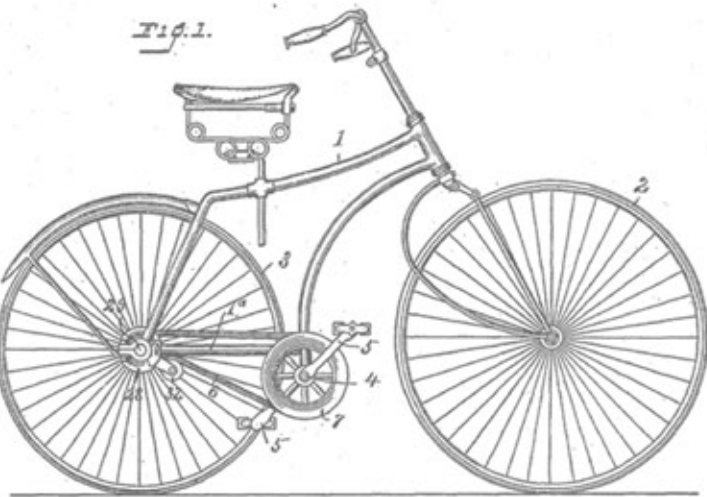
Metodiskais materiāls vispārējās izglītības
un profesionālās vidējās izglītības pedagogiem

Patentu valde

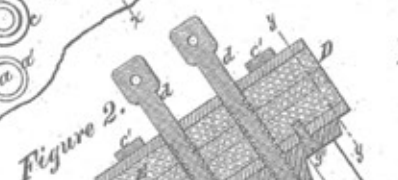
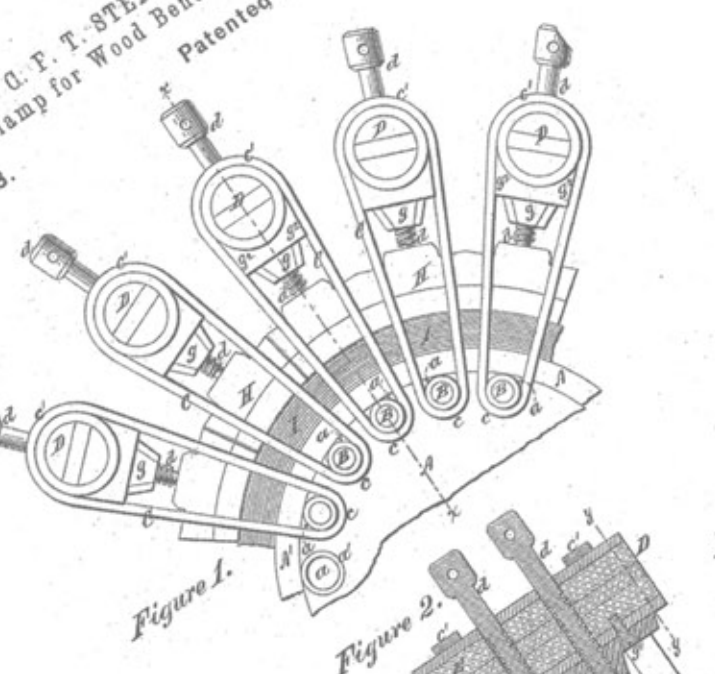
Valsts izglītības satura centrs

WITNESSES
M. Newman,
Gley S. Munson

INVENTOR
Charles F. Rice
By J. M. Wroster
Att'y.

C. F. T. STEINWAY.
Camp for Wood Bending Machines.
Patented June 22, 1880.

UNITED STATES PATENT OFFICE.
No. 67234.
L. E. BURBANK,
BICYCLE.
Patented Dec. 26, 1893.
No. 67234.

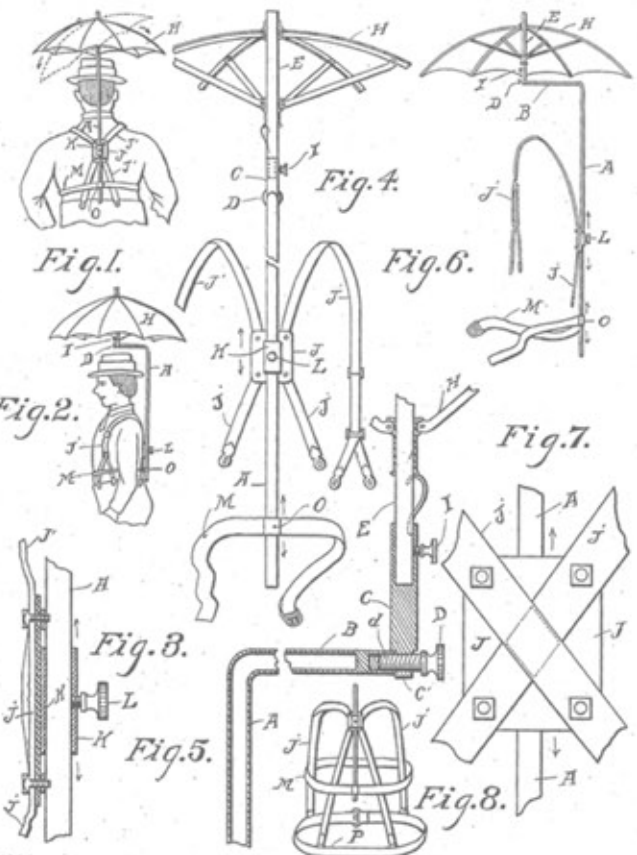
Witnesses
James S. Burdick,
St. M. Anderson

Witnesses
J. S. Burdick,
St. M. Anderson,
Att'y.

No. 725,069. PATENTED APR. 14, 1903.

C. E. GILL.
BODY ATTACHABLE SUNSHADE.
APPLICATION FILED JULY 20, 1902.

NO MODEL.

Witnesses.
E. Gray Powell
Emma C. Ketchel

Inventor:
Charles E. Gill
By Eugene Hayes,
Attorney.

METODISKĀ MATERIĀLA STRUKTŪRA

Metodisko materiālu veido sešas tēmas. Katrai tēmas nodarbībai ir norādīta mērķauditorija, mērķis, plānotais rezultāts, nepieciešamie resursi un ieteicamās mācību metodes.

Metodiskā materiāla neatņemama sastāvdaļa ir četras animācijas filmas, kuru noskatīšanās nepieciešama labākai temata izpratnei un uzdevumu izpildei. Tālāk seko informācija pedagogam un darba lapas.

Metodiskā materiāla autori ir devuši tikai ierosmi pedagogam, parādot dažādus mācību paņēmienus, metodes vai citas idejas. Daudzus uzdevumus vai izdales materiālus no darba lapām, kas pievienoti vienai konkrētai tēmai, pedagogs var izmantot pilnībā vai daļēji arī citu tematu mācību stundās, veidojot uzdevumus.

Metodiskā materiāla saturs ir izstrādāts saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 12. augusta noteikumiem Nr.468 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem”, kā arī Ministru kabineta 2013. gada 21. maija noteikumiem Nr.281 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un izglītības programmu paraugiem”. Tajā ir iekļautas dažādas aktivitātes, kuras ieteicams izmantot vispārējās izglītības mācību priekšmetu, piemēram, sociālās zinības, ekonomika, matemātika, mājturība un tehnoloģijas, Latvijas vēsture, kā arī klases stundās. Pedagogi mācību procesā var izmantot piedāvāto tēmu pilnībā, vai arī izvēlēties tikai atsevišķas tās daļas.

Metodiskā materiāla autore: Anita Jozus.

Dizaina mākslinieks: Jānis Esītis.

Foto materiāls: shutterstock.com®.

Animācijas filmu „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” veidotāji: KULTFILMA.

Patentu valdes metodiskā materiāla „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” projekta vadītājs: EKO MEDIA.

Paldies Patentu valdes ekspertiem par atbalstu metodiskā materiāla izstrādē!

Paldies Valsts izglītības satura centra speciālistei Sandrai Falkai par sadarbību!

Paldies ekspertiem Kristīnei Ostrovskai un Gatim Meržvinskim!

Par metodiskā materiāla saturu ir atbildīga Patentu valde, to aizsargā Autortiesību likums.

Metodiskais materiāls tapis sadarbībā ar Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroju.

21. gadsimtā vairāk nekā jebkad agrāk Eiropas ekonomikas, kultūras un sociālās bagātības centrā ir radošums, inovācija un uzņēmējdarbība. Mūsu profesionālajā un privātajā dzīvē arvien svarīgāku lomu ieņem sava darba aizsargāšana un citu darba cienīšana.

Šodien pat ļoti jauni cilvēki ir intelektuālā īpašuma patērētāji, ko veicina neatkarīga un regulāra piekļuve tiešsaistes digitālajam saturam. Tāpat skolēni arī paši jau šobrīd rada jaunus risinājumus, un daudzi pēc augstskolas beigšanas uzsāk karjeru nozarēs, kas balstās uz tehnisko vai māksliniecisko jaunradi, vai attīsta uzņēmējdarbību, kuras pamatā ir pašu radošums. Līdz ar to pamatzināšanas un prasmes par intelektuālo īpašumu, kā arī cieņa pret citu personu īpašuma tiesībām jāapgūst jau skolā.

Viena no Patentu valdes funkcijām ir veicināt izpratni par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību un stiprināt tā vērtību. Šie jautājumi ir būtiski un arvien vairāk tiek iekļauti dažādu mācību priekšmetu saturā visur pasaulē, pēdējos gados īpaši arī Eiropas Savienības valstīs.

Metodiskā materiāla mērķis ir tā pielietojamība mācību procesā vispārējā izglītībā un profesionālajā vidējā izglītībā intelektuālā īpašuma aizsardzības temata apguvei. Materiāla saturs rada iespēju organizēt mūsdienīgu mācību procesu, lai skolēni, viņiem saistošā veidā, izmantojot arī mūsdienīgas tehnoloģijas, varētu gūt zināšanas un izpratni par intelektuālo īpašumu un tā praktisko pielietojumu.

Ceļojums ikreiz asociējas ar jauniem iesaistītiem, aizraujošu pieredzi un iedvesmu, bet tostarp arī ar risku, grūtībām un tradīciju respektēšanu. Līdzīgi ir ar „Ceļojumu rūpnieciskā īpašuma pasaulē” – saredzēt uzlabojamo, izgudrot, jaunradīt, attīstīt un pēcāk izveidoto aizsargāt, neaizmirstot respektēt arī citu darbu radītājus.

Novēlu, lai šis ceļojums, iepazīstot rūpnieciskā īpašuma pasauli, ir vienlīdz aizraujošs kā skolēniem, tā skolotājiem. Lai tas atklāj un veido zināšanas, prasmes un attieksmi, kas bērniem un jauniešiem ir saistošas šodien un vēl jo aktuālākas var kļūt jau tuvākajā nākotnē!

Patentu valdes direktors
Sandris Laganovskis

1. INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS

Stundas plāns un darba lapas 1.–3. klasei	11-13
Stundas plāns un darba lapas 4.–6. klasei	14-17
Stundas plāns un darba lapas 7.–9. klasei	18-20
Stundas plāns un darba lapas 10.–12. klasei	21-23

2. IZGUDROJUMI UN PATENTI

Stundas plāns un darba lapas 4.–6. klasei	38-45
Stundas plāns un darba lapas 7.–9. klasei	46-51
Stundas plāns un darba lapas 10.–12. klasei	52-58

3. PREČU ZĪMES

Stundas plāns un darba lapas 1.–3. klasei	72-80
Stundas plāns un darba lapas 4.–6. klasei	81-85
Stundas plāns un darba lapas 7.–9. klasei	86-93
Stundas plāns un darba lapas 10.–12. klasei	94-99

4. DIZAINPARAUGI

Stundas plāns un darba lapas 7.–9. klasei	108-110
Stundas plāns un darba lapas 10.–12. klasei	111-114

5. AIZSARGĀTAS ĢEOGRĀFISKĀS IZCELSMES NORĀDES

Stundas plāns un darba lapas 10.–12. klasei	117-118
---	---------

6. AIZSARDZĪBA PRET VILTOŠANU (negodīga konkurence)

Stundas plāns un darba lapas 4.–6. klasei	124-125
Stundas plāns un darba lapas 7.–9. klasei	126-127
Stundas plāns un darba lapas 10.–12. klasei	128-129

FAKTU LAPAS	130
IZMANTOTIE RESURSI	136

1. INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS

Eiropas ekonomikas, kultūras un sociālās bagātības centrā ir radošums, inovācija un uzņēmējdarbība. Arvien svarīgāku lomu ieņem sava darba aizsargāšana un citu darba cienīšana, tādēļ 21. gadsimta Eiropas jauniešu izglītībā jānostiprina zināšanas par pamatprincipiem attiecībā uz savu un citu cilvēku ideju cienīšanu, apvienojot to ar vērtības apziņu par intelektuālā potenciāla finansiālajiem, sociālajiem un kultūras labumiem.

Inovācija – process, kurā jaunas zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas idejas, izstrādnes un tehnoloģijas tiek īstenotas tirgū pieprasītā un konkurētspējīgā produktā vai pakalpojumā.

Inovācijas jēdziens ietver sevī visas tās darbības, kas jāveic, lai tiktu radīts, ražots un realizēts tirgū jauns produkts vai pakalpojums, visas darbības, sākot ar izglītību, turpinot zinātniski – pētniecisko darbu, intelektuālā īpašuma aizsardzību, ražošanas organizēšanu, tirgus izpēti un produkcijas realizāciju tirgū.

Inovācija ir komerciāli veiksmīgs risinājums, kas maina veidu, kā kaut kas tiek darīts. Radošā sabiedrībā inovācija ir nepārtraukts un dinamisks process. Visbiežāk notiek regulāri un samērā nelieli uzlabojumi ražošanā vai pakalpojumos, retāk – jauns izgudrojums vai atklājums, kas būtībā rada pilnīgi jauna veida produktu vai pakalpojumu, kurš sekmē jaunu lēcieni sabiedrības tehnoloģiskajā attīstībā.

Inovācijas padara mūs visus bagātākus!

Pateicoties cilvēku radošumam, top jauni, inovatīvi produkti, kas padara mūsu dzīvi ērtāku, interesantāku un krāsaināku!

Kas ir intelektuālais īpašums?

Intelektuālais īpašums ir svarīgs mūsu ikdienas dzīvē – jaunākās tehnoloģijas, datorprogrammas, zīmoli uz apģērba, grāmatas, raksti iemīļotajos žurnālos, televīzijas šovi un filmas, mūzika – šīs ir tikai dažas lietas, kurām ir cieša saistība ar intelektuālā īpašuma tiesībām.

Intelektuālais īpašums ir cilvēka radošo spēju rezultātā radīti darbi. Intelektuālais īpašums attiecas uz visiem cilvēka prāta radītiem darbiem – izgudrojumiem, literatūras un mākslas darbiem, kā arī uz uzņēmējdarbībā izmantotiem vārdiem, simboliem, attēliem un dizainu. Intelektuālā īpašuma efektīva aizsardzība ir nepieciešama, lai cilvēki, kuri radījuši kādu darbu – izgudrojumu, dziesmu, filmu vai datorprogrammu – justos droši, ka spēš saņemt atlīdzību par ieguldīto darbu un tam veltīto laiku.

„Radīt vienmēr nozīmē darīt ko jaunu.”
/Mārtiņš Luters/

Kas ir intelektuālā īpašuma tiesības?

Intelektuālā īpašuma tiesības ir līdzīgas citām īpašuma tiesībām. Autoram, izgudrotājam, uzņēmējam pieder tiesības uz savu darbu, jo viņš to ir radījis – daudz strādājis, ieguldījis laiku, pūles, talantu un bieži vien arī savu naudu. Nevienam nav tiesību paņemt cita īpašumu bez īpašnieka atļaujas. Vienīgi autors, izgudrotājs, uzņēmējs drīkst savu darbu izplatīt, izīrēt, izdot licenci tā lietošanai un izmantot jebkādā citā veidā. Šīs tiesības ir jāatzīst un jāaizsargā, tāpēc – intelektuālā īpašuma tiesības juridiski aizsargā cilvēka prāta radītos darbus.

Lai mudinātu ieguldīt laiku un līdzekļus radošā darbā un atalgotu šos cilvēkus, uz zināmu laiku, noteiktā teritorijā tiek piešķirtas juridiskas tiesības gūt labumus no sava radošā darba.

Ko iegūst sabiedrība no intelektuālā īpašuma?

- ⚙️ Tiek bagātinātas zināšanas un kultūra
- ⚙️ Veicināta kvalitatīvu preču radīšana un pakalpojumu sniegšana
- ⚙️ Veicināta ražoto produktu un sniegto pakalpojumu konkurētspēja
- ⚙️ Radītas jaunas darba vietas
- ⚙️ Attīstīts tehniskais progress un uzlabota dzīves kvalitāte

Idejas netiek aizsargātas. Intelektuālais īpašums aizsargā konkrētā formā **materializētu** ideju.

Intelektuālā īpašuma tiesības iedala divās grupās: rūpnieciskā īpašuma tiesībās un autortiesībās.

INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBAS

RŪPNIECISKĀ ĪPAŠUMA TIESĪBAS

patenti	aizsargā izgudrojumus
dizainparaugi	aizsargā izstrādājuma ārējo veidolu
preču zīmes	aizsargā atšķirtspējīgus apzīmējumus
ģeogrāfiskās izcelsmes norādes	aizsargā īpašus produktus, kas saistīti ar kādu ģeogrāfisko reģionu
augu šķirņu aizsardzība	aizsargā jaunas augu šķirnes

AUTORTIESĪBAS UN BLAKUSTIESĪBAS

aizsargā literāros,
mūzikas,
mākslas darbus,
arī datorprogrammas
un izpildītāju
tiesības

Rūpnieciskais īpašums

Rūpnieciskais īpašums ir vērtības, ko cilvēks rada garīgā darba rezultātā un ir saistītas ar rūpniecisko ražošanu:

- ⚙️ izgudrojums (patents) – jauna ierīce, viela, metode
- ⚙️ dizainparaugs – jauns izstrādājuma vai tā daļas ārējais veidols
- ⚙️ preču zīme – identificē konkrēta uzņēmuma preces vai pakalpojumus (logo u.c.)

Preču un pakalpojumu pārpilnība ikvienam uzņēmējam rada daudz izaicinājumu. Lai apsteigtu konkurentus, uzņēmēji cenšas radīt jaunus un uzlabotus produktus (preces vai pakalpojumus), kuri patērētājiem sniedz vairāk labuma nekā konkurentu produkti.

Rūpnieciskā īpašuma objektu galvenais mērķis ir tehnikas, ražošanas un tirdzniecības uzlabošana. Rūpniecisko īpašumu uzņēmumi izmanto, lai aizsargātos pret negodīgiem konkurentiem, kuri grib kopēt viņu produktus. Ja nebūtu rūpnieciskā īpašuma tiesību, konkurenti varētu atdarināt un piedāvāt to pašu produktu par zemāku cenu, jo viņi nav ieguldījuši līdzekļus tā radīšanā.

Lai rūpnieciskā īpašuma tiesības tiktu atzītas, tās īpašā procedūrā piešķir kompetentas valsts iestādes. Latvijā preču zīmes, dizainparaugus reģistrē un patentus piešķir Latvijas Republikas Patentu valde.

Autortiesības un blakustiesības

Autortiesības aizsargā autora radošā darbībā tapušos vizuālās mākslas, muzikālos un literāros darbus.

Saskaņā ar Autortiesību likumu autortiesību objekti jeb aizsargājamie darbi neatkarīgi no izpaušmes formas un veida ir šādi autoru darbi:

- ⚙️ literārie darbi
- ⚙️ mūzikālie darbi
- ⚙️ mākslas darbi
- ⚙️ dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi
- ⚙️ fotogrāfiskie darbi
- ⚙️ horeogrāfiskie darbi
- ⚙️ datorprogrammas

Autortiesības tiek attiecinātas uz jebkuriem darba izmantojuma aspektiem un veidiem. Autortiesības ir daudzveidīgas un aptver ļoti atšķirīgu saturu – reklāmas, grāmatas, žurnāli, fotogrāfijas, zinātniskie raksti, lugas, gleznas, mūzika, skulptūras, televīzijas pārraides, datubāzes un datorprogrammas utt.

Autortiesību īpašnieks ir noteicējs par saviem darbiem un to izmantošanas nosacījumiem.

Autortiesības ir cilvēktiesības un īpašumtiesības.

Autoram attiecībā uz darbu ir gan personiskās tiesības, gan mantiskās tiesības.

Autortiesības atalgo radošās izpausmes autorus, ļaujot tiem gūt ekonomiskus labumus no saviem darbiem. Bez ekonomiskām tiesībām autortiesības piešķir arī personiskas tiesības – tiesības uz autorību (tiesības tikt nosauktam par darba autoru/radītāju) un aizliegt sava darba izkropļošanu vai modificēšanu, kas var kaitēt autora reputācijai.

Autortiesības ir spēkā visu autora dzīves laiku un 70 gadus pēc autora nāves.

Autortiesības nav jāreģistrē. Tās pieder autoram un rodas „automātiski”, tiklīdz darbs ir radīts, neatkarīgi no tā, vai tas ir pabeigts.

Lai apliecinātu tiesības uz konkrēto darbu, autors vai viņa tiesību pārņēmēji, izmanto autortiesību aizsardzības zīmi: burtu „c” aplītī – ©; autortiesību īpašnieka vārdu (nosaukumu); darba pirmpublicējuma gadu.

Blakustiesības pieder izpildītājiem (piemēram, dziedātājiem, dejotājiem un aktieriem), fonogrammu producentiem, filmu producentiem un raidorganizācijām. Blakustiesības aizsargā šo personu darbības rezultātus – izpildījumus, fonogrammas (skaņu ierakstus), filmas un raidījumus.

Intelektuālo īpašumu tāpat kā jebkuru citu īpašumu aizsargā speciālas tiesiskas normas (likumi, līgumi un starptautiskas konvencijas).

Likumi:

- Patentu likums
- Ministru kabineta 2008. gada 1. aprīļa noteikumi Nr.224 „Patentu un patentu pieteikumu noteikumi”
- Likums „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm”
- Rūpnieciskā īpašuma institūciju un procedūru likums
- Dizainparaugu likums
- Autortiesību likums
- Augu šķirņu aizsardzības likums
- Ministru kabineta 2015. gada 22. decembra noteikumi Nr.767 „Lauksaimniecības un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrācijas un aizsardzības kārtība”

Starptautiskās konvencijas un līgumi:

- Parīzes konvencija par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību
- Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību
- Līgums par intelektuālā īpašuma tiesību aspektiem saistībā ar tirdzniecību (TRIPS līgums)

Apvienotie stundu plāni

	1.–3. klasei	4.–6. klasei	7.–9. klasei	10.–12. klasei
Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības 			
Mērķis	Sniegt iespēju gūt informāciju par intelektuālo īpašumu, aizsardzību un nepieciešamību to aizsargāt			
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Ir guvis informāciju par intelektuālo īpašumu • Atpazīst intelektuālā īpašuma aizsardzības veidus, izmantojot paraugus • Pamato, kāpēc intelektuālais īpašums ir jāaizsargā 	<ul style="list-style-type: none"> • Ir apguvis informāciju par intelektuālo īpašumu • Atpazīst intelektuālā īpašuma aizsardzības veidus • Pamato, kāpēc intelektuālais īpašums ir jāaizsargā • Izprot, ka intelektuālais īpašums ir jāizmanto atbildīgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir intelektuālais īpašums • Analizē un pamato aizsardzības nozīmi intelektuālā īpašuma radītājiem un patērētājiem • Zina un prot piedāvātajos piemēros analizēt intelektuālā īpašuma aizsardzību 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir intelektuālais īpašums • Zina, kādi ir intelektuālā īpašuma aizsardzības veidi • Prot analizēt intelektuālā īpašuma aizsardzības mehānismu • Izprot intelektuālā īpašuma aizsardzības nozīmi • Prot izmantot iegūtās zināšanas jaunās situācijās
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu atpazīšana, radošais darbs	Domu karte, jēdzienu atpazīšana, radošais darbs	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, jautājumi un atbildes	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, radošais darbs, jautājumi un atbildes, sintēze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, veselībpratība	Kultūrpratība, finanšpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2.	Darba lapas 1.–3., tests – www.autorsteicamnieks.lv	Darba lapas 1., 2.	Darba lapas 1., 2.

Stundas plāns 1.–3. klasei

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķis	Sniegt iespēju gūt informāciju par intelektuālo īpašumu, aizsardzību un nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Ir guvis informāciju par intelektuālo īpašumu • Atpazīst intelektuālā īpašuma aizsardzības veidus, izmantojot paraugus • Pamato, kāpēc intelektuālais īpašums ir jāaizsargā
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu atpazīšana, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2.

Darba lapa 1

1. Izvēlies savu iemīļoto brīvā laika nodarbi un radi tai jaunu inventāra piederumu!

Nodarbe: _____

Piederums, ko vēlies uzlabot: _____

Kā tavs uzlabojums ir saistīts ar drošību un efektivitāti? _____

Kāpēc šāds uzlabojums ir svarīgs? _____

2. Uzzīmē savu uzlaboto inventāra piederumu! Izveido tam preču zīmi un uzzīmē to!

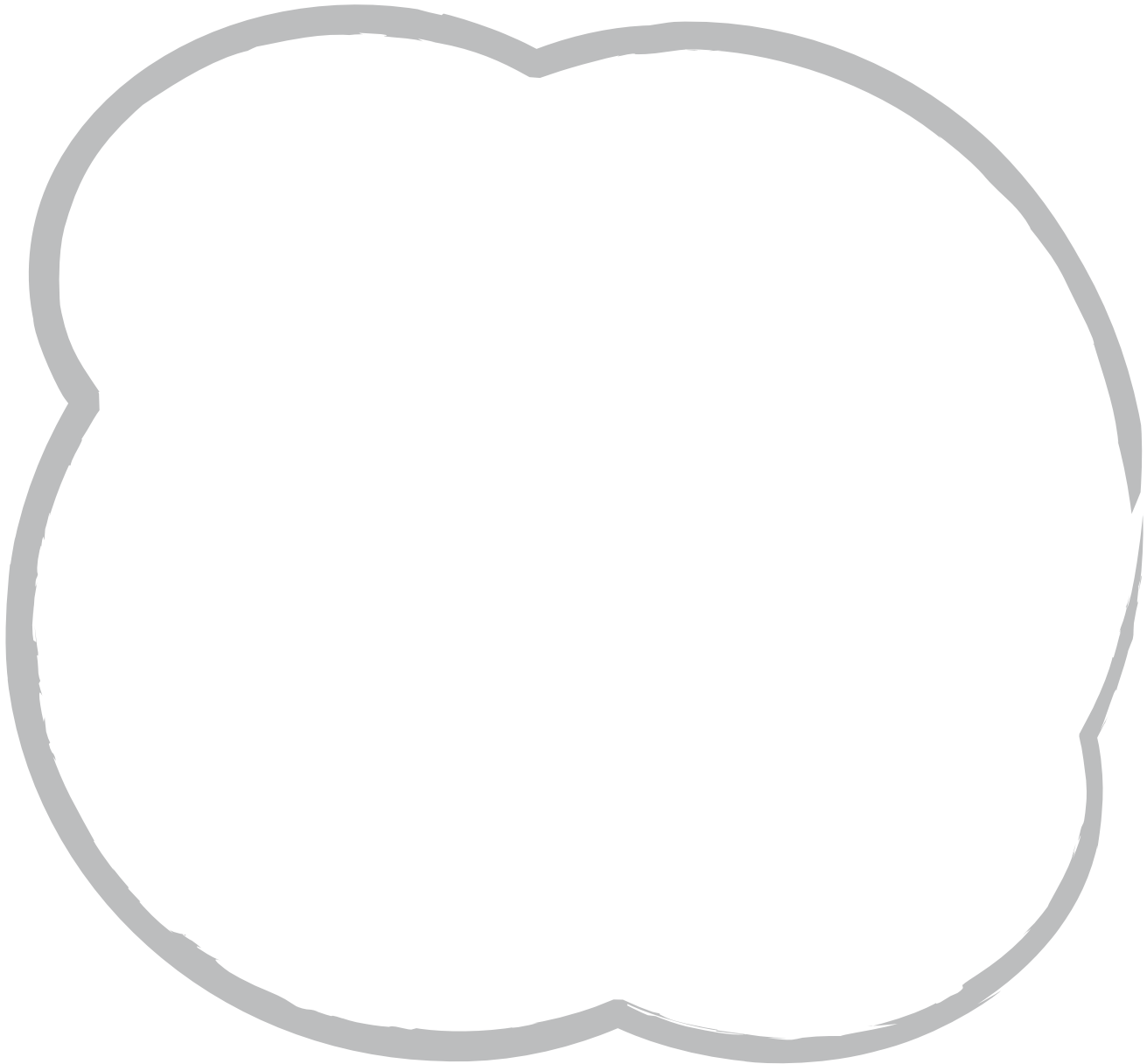

Darba lapa 2

1. Aizpildi zīmējumu ar tām lietām, kuras tev patīk!

Izmanto – vārdus, frāzes, teikumus, attēlus, simbolus!

Iekļauj – cilvēkus, dzīvniekus, objektus, spēles, hobijus, grāmatas, filmas!

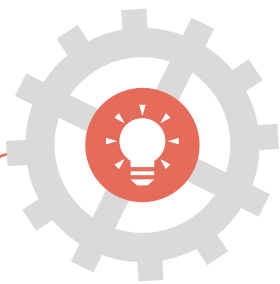

2. Pārrunāriet, kā jūtas cilvēks, ja kāds publicē viņa darbu bez autora atļaujas?

Bez tavas piekrišanas neviens nedrīkst publicēt vai kopēt tavus darbus!

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķis	Sniegt iespēju gūt informāciju par intelektuālo īpašumu, aizsardzību un nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Ir apguvis informāciju par intelektuālo īpašumu • Atpazīst intelektuālā īpašuma aizsardzības veidus • Izprot, ka intelektuālais īpašums ir jāizmanto atbildīgi • Pamato, kāpēc intelektuālais īpašums ir jāaizsargā
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu atpazīšana, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, veselībratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.–3., tests – http://www.autorsteicamnieks.lv/

ATBILDES DL 1

Rūpnieciskais īpašums –
ap kāju aptinami apavi, elektromobilis, mikroskops, mikseris

Autortiesības –
grāmata, animācijas filma, dziesma, skulptūra, glezna

ATBILDES DL 3

- Patents – aizsargā izgudrojumus
- Dizainparaugs – aizsargā izstrādājuma ārējo izskatu
- Preču zīme – atšķir viena ražotāja preces no citām
- Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde – aizsargā īpašus produktus, kas saistīti ar kādu ģeogrāfisko reģionu

Darba lapa 1

Rūpnieciskais īpašums saistīts ar lietām, kas dzīvi padara ērtāku, autortiesības – ar lietām, kas dzīvi padara krāšņāku.

Apskati attēlus! Ieraksti zem attēla burtu, kā tiek aizsargāti attēlos redzami darbi – ar rūpnieciskā īpašuma tiesībām (R) vai autortiesībām (A)?

Grāmata

Elektromobilis

Ap kāju aptinami apavi

Mikroskops

Dziesma

Skulptūra

Glezna

Virtuves kombains

Animācijas filma

„Radošu cilvēku funkcija ir saskatīt saistību starp domām, lietām vai izteiksmes formām, kas var šķist pilnīgi dažādas, un apvienot tās jaunās formās, tā ir spēja savienot šķietami nesavienojamo.”

/Viljams Plomers/

Darba lapa 2

1. Radi preču zīmi savam produktam!
2. Izdomā savam produktam nosaukumu! Kādu informāciju tu ar to vēlies sniegt?
3. Radi krāsas, formas un frāzes, kuras tu izmantosi savā preču zīmē! Uzskicē savu preču zīmi!

Idejas

Preču zīme

4. Parādi savu preču zīmi klases biedriem un uzklausi viņu konstruktīvos ieteikumus, kā to vēl vairāk varētu uzlabot!
5. Uzzīmē savu uzlaboto preču zīmi!

Ieteikumi

Preču zīme

Preču zīme ir apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem. Laba preču zīme ir atmiņā paliekoša.

Darba lapa 3

Pabeidz domu karti! Ievieto atbilstošos jēdzienu skaidrojumus!

- Aizsargā izstrādājuma ārējo izskatu
- Aizsargā izgudrojumus
- Atšķir vienu preci no citas
- Aizsargā īpašus produktus, kas saistīti ar kādu ģeogrāfisko reģionu

Patenti

Dizainparaugi

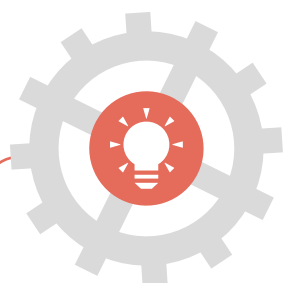
Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

Preču zīmes

Rūpniecisko īpašumu uzņēmumi izmanto, lai aizsargātos pret negodīgiem konkurentiem, kuri grib kopēt vai atdarināt viņu produktus. Svarīgi ir saprast, fiksēt un novērtēt savas idejas, pirms to izdara kāds cits.

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķis	Sniegt iespēju gūt informāciju par intelektuālo īpašumu, aizsardzību un nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir intelektuālais īpašums • Analizē un pamato aizsardzības nozīmi intelektuālā īpašuma radītājiem un patērētājiem • Zina un prot piedāvātajos piemēros analizēt intelektuālā īpašuma aizsardzību
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, jautājumi un atbildes
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2.

ATBILDES DL 1

Moodbroom lampa – dizainparaugs, izstrādājuma preču zīme

DipDap skrejriteņis – dizainparaugs, preču zīme

Sukādes – preču zīme, var būt arī patents, ja ir jauns produkta izgatavošanas paņēmieni

Filma – autortiesības un blakustiesības

Skandas – dizainparaugs, preču zīme

Silvana de Mari grāmata „Hanija. Gaismas bruņinieks” – autortiesības un blakustiesības

DL 2

Kā sauc tiesības, kas aizsargā aktieru darbu filmā? Blakustiesības.

Kā sauc tiesības, kas aizsargā dizainera radīto produktu? Autortiesības, dizainparauga tiesības.

Kas aizsargā izgudrojumu? Patents.

Kas ir preču zīme? Apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces un pakalpojumus no citiem.

Cik gadus spēkā ir autortiesības? Visu autora dzīvi un 70 gadus pēc autora nāves.

Darba lapa 1

1. Atpazīsti un uzraksti, kādas tiesības aizsargā produktu vai tā daļas! (Iespējamās vairākas atbildes.)

- ⚙️ Dizainparaugs
 ⚙️ Patents
 ⚙️ Preču zīme
 ⚙️ Autortiesības un blakustiesības

Moodbroom lampa

DipDap skrejritenis

Rāmkalnu sukādes

Filma „Jauns Mēness”

Skandas

Silvana de Mari grāmata „Hanija. Gaismas bruņinieks”

2. Kāpēc ir nepieciešama produktu aizsardzība?

Darba lapa 2

1. Atbildi uz jautājumiem!

Kā sauc tiesības, kas aizsargā aktieru darbu filmā? _____

Kā sauc tiesības, kas aizsargā dizainera radīto produktu? _____

Kas aizsargā izgudrojumu? _____

Kas ir preču zīme? _____

Cik gadus spēkā ir autortiesības? _____

2. Tu esi izveidojis savu uzņēmumu, kurā tiek ražota GALDA SPĒLE.

Kā patērētāji zina, ka spēle ir ražota tavā uzņēmumā? _____

Ar kādiem intelektuālā īpašuma aizsardzības instrumentiem (patents, preču zīme, dizainparaugs, autortiesības) tu vari pasargāt savu spēli no atdarinājumiem? _____

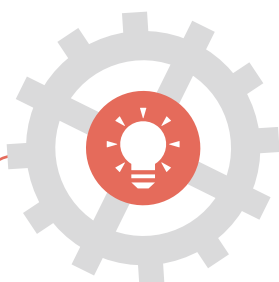
Kāpēc tas ir nepieciešams? _____

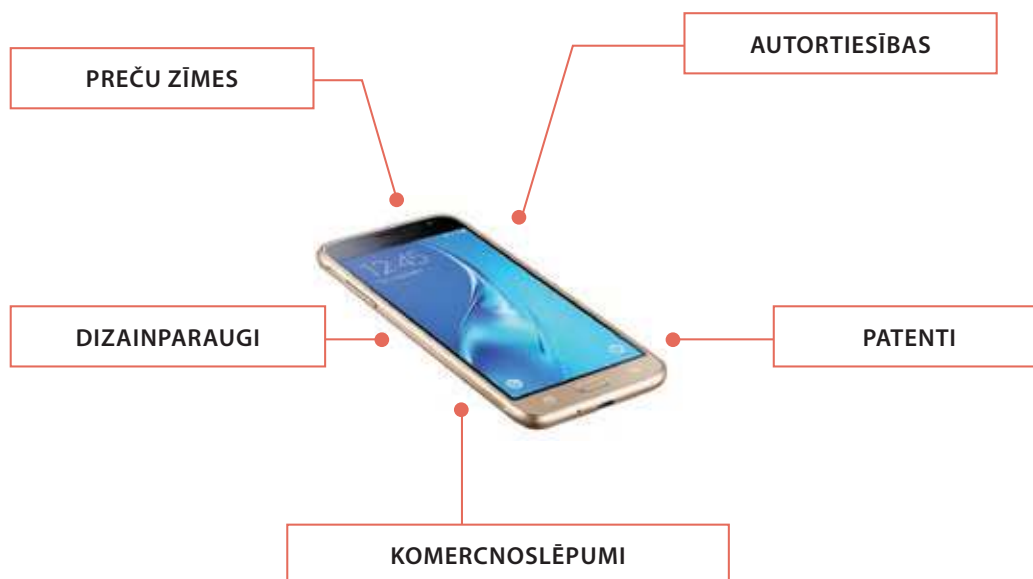
Preču un pakalpojumu pārpilnība ikvienam uzņēmējam rada daudz izaicinājumu.

Lai apsteigtu konkurentus, uzņēmēji cenšas radīt jaunus un uzlabotus produktus, kuri patērētājiem sniedz vairāk labuma nekā konkurentu produkti.

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Intelektuālais īpašums • Rūpnieciskais īpašums • Autortiesības un blakustiesības
Mērķis	Pilnveidot zināšanas un prasmes par intelektuālo īpašumu, tā aizsardzības veidiem un sekmēt izpratni par nepieciešamību to aizsargāt
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir intelektuālais īpašums • Zina, kādi ir intelektuālā īpašuma aizsardzības veidi • Prot analizēt intelektuālā īpašuma aizsardzības mehānismus • Izprot intelektuālā īpašuma aizsardzības nozīmi • Prot izmantot iegūtās zināšanas jaunās situācijās
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, radošais darbs, jautājumi un atbildes, sintēze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2.

**ATBILDES
DL 1**

Darba lapa 1

Intelektuālais īpašums ir mums visapkārt. Vai kādreiz esi aizdomājies, cik daudz inovāciju un radošuma ietverts, piemēram, telefona aparātā, un kā ražotāji cenšas to aizsargāt?

Produkta dažādās īpašības bieži tiek aizsargātas ar vairākiem rūpnieciskā īpašuma tiesību veidiem vienlaicīgi.

Ieraksti *rāmīšos*, ko attēlā redzamajā telefonā aizsargā ar:

preču zīmi _____

patentu _____

autortiesībām _____

komercnoslēpumu _____

dizainparaugu _____

Darba lapa 2

Piemērs:

Somijā izgudrots neparasts bezvadu mikrofons, kuru pasākuma laikā var mētāt pa auditoriju. Somi to jau pieteikuši kā „pasaulē pirmo mētājamo mikrofonu”. Viens no inovatīvās kompānijas līdzdibinātājiem un tās tehniskais direktors ir latvietis Miķelis Studers.

Mikrofonu var izmantot auditorijā līdz 100 cilvēkiem, bet baterija bez uzlādēšanas darbojas sešas stundas. Vēl kāda īpatnība – mikrofons vienmēr ir ieslēgts, tāpēc nav jāpārbauda, vai tas darbojas. Turklāt mikrofons atpazīst momentus, kad tiek mests vai krīt zemē. Tādos brīžos tas automātiski atslēdzas, lai neradītu nepatīkamus trokšņus.

1. Izvērtē šo produktu no šādiem aspektiem:

- Produkta inovācija _____
- Preču zīmes vēstījums _____
- Dizaina plusi _____
- Ieguvumi patērētājiem _____

2. Piedāvā savu piemēru kādai inovācijai un izvērtē to!

- ✓ Produkta inovācija

- ✓ Preču zīmes vēstījums

- ✓ Dizaina plusi

- ✓ Ieguvumi patērētājiem

2. IZGUDROJUMI UN PATENTI

Cilvēks izgudrot sāka jau cilvēces sākotnē. Pirmie cilvēka darbarīki, piemēram, cirvis, āmurs, ir izgudrojumi. Viss cilvēces progress ir saistīts ar izgudrošanu. Radošā domāšana ir pamatā visiem jauninājumiem. Vairums lietu, kas mums ir visapkārt, kāds agrāk ir izgudrojis. Alfabēts, Braila raksts, papīrs, tinte, apģērbs, mēbeles, transports, medikamenti, saziņas un telekomunikācijas līdzekļi – tie visi ir izgudrojumi, kurus ir radījis cilvēka prāts. Izgudrojumu vēsture ir daudzus tūkstošus gadus sena, un arvien zinātnieki rada jaunus izgudrojumus. Dažkārt arheologi atrod vienīgi seno izgudrojumu attēlus vai aprakstus.

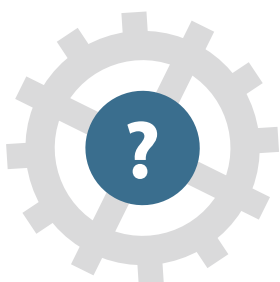

Katrs no mums pazīst kompasu ar kustīgo magnētadatu, kas rāda ziemeļu-dienvidu virzienu. Magnētiskos iežus (magnetītu) Ķīnā pazina jau 3. gadu tūkstoši p.m.ē. Droši avoti par magnētismu un kompasu senajā Ķīnā un Grieķijā saglabājušies no 5. gs. p.m.ē. Ķīnā Han dinastijas laikā (3. gs. p.m.ē.) tika lietots savdabīgs kompass karotes formā, kas pavērsts uz dienvidiem.

Blēzs Paskāls – matemātiķis, fiziķis un filozofs izgudroja mehānisku ierīci aritmometru, ar kuru Paskāla tēvs – nodokļu iekasētājs varēja sarēķināt iekasētos nodokļus daudz ātrāk.

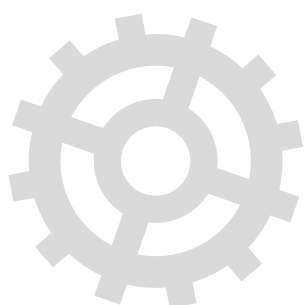
Kas ir izgudrojums?

Izgudrojums ir tehniskas jaunrades rezultātā izveidota jauna ierīce, metode, sastāvs (viela) vai process.

Izgudrojumiem ir būtiska loma mūsu ikdienā.

Tie uzlabo dzīvi – atvieglo darbu, papildina zināšanas, glābj mūsu dzīvības un izklaidē.

Kāda ir izgudrojumu nozīme?

⚙️ Izgudrojumi atvieglo dzīvi

Otrajā Pasaules karā ar mikroviļņu staru palīdzību darbojās radari. Reiz magnetrons uzkaršēja Persija Spensera kabatā esošo ledeni, līdz tā pilnībā izkusa. Vēlāk šī tehnoloģija tika pārveidota mājas vajadzībām.

„HugLock” ir furnitūra un unikāls slēgmehānisms, kas nodrošina ātru un vieglu dažādu detaļu savstarpēju savienošānu un atvienošānu, kā arī būves konfigurācijas maiņu bez instrumentu palīdzības. To var izmantot, piemēram, mēbeļu, izstāžu stendu, veikalu ekspozīciju un citu konstrukciju detaļu savienošānai. Patenti: LV14316, WO2012107442

⚙️ Izgudrojumi papildina zināšanas

Patentu dokumenti ir unikāls informācijas avots: pētījumu rezultāti liecina, ka apmēram 80% tehniskās informācijas ir pieejama tikai patentu dokumentos, t.i., šī informācija nav publicēta citos informācijas avotos.

Sirds stimulators – ierīce, kas glābj miljoniem sirds slimnieku dzīvību, tika izgudrota nejauši. 1941. gadā inženieris Džons Hopss pēc jūras kara flotes pasūtījuma veica pētījumu hidrotermijas jomā. Viņa uzdevums bija atrast veidu, kā maksimāli ātri sasildīt cilvēku, kas ilgi uzturējies salā vai aukstā ūdenī. Hopss mēģināja izmantot sildīšanai augstas frekvences radio starojumu un nejauši atklāja, ka sirdi, kas ķermenim atdzīestot, pārstājusi pukstēt, var „iedarbināt”, stimulējot ar elektrības impulsiem. 1950. gadā uz Hopsa atklājuma pamata tika radīts pirmais sirds stimulators.

„Fitesten” ir Latvijas zinātnes sasniegums – efektīvs līdzeklis kuņģa veselības uzlabošanai, kas palīdz ļoti daudziem cilvēkiem. Preparātam ir vairāki patenti Latvijā un citās pasaules valstīs.

Rīgas Tehniskās universitātes zinātnieces Ingas Ļašenko izgudrojums – dzintara diegs – ir izpelņījies vairākas starptautiskās atzinības.

Doma par dzintara izmantošanu diega ražošanā I. Ļašenko radusies pirms vairākiem gadiem, Kairas Nacionālajā muzejā, atrodot rakstu par dzintara izmantošanu Senajā Ēģipē – par ēģiptiešu ideju no dzintara izgatavot mākslīgos asinsvadus.

Dzintara kompozītpavedieni, JLU TECHNOLOGIES, Patenti: LV1446, WO 2013019095 u.c.

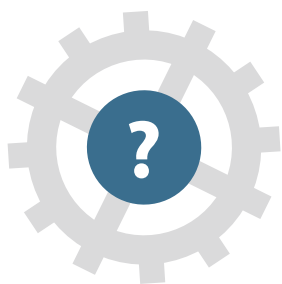
Izgudrojumi izklaidē

1884. gada 20. janvārī L.E. Tompsons īstenoja savu ideju dzīvē – patentēja un izveidoja pirmos īstos amerikāņu kalniņus.

Latvijas uzņēmums „AERODIUM” ir viens no pasaules līderiem vertikālo vēja tuneļu ražošanā un pasaules līderis lidošanas šovu sniegšanā. Uzņēmums ik dienu izgudro, ražo, uzstāda un apkalpo vertikālos vēja tuneļus dažādām industrijām visā pasaulē: izklaidēi, šovbiznesam un kino industrijai, militārajai industrijai un sportam.

Kas ir patents?

Patents ir juridisks dokuments, kas apliecina izgudrotāja ekskluzīvās tiesības uz savu izgudrojumu.

Patents ir izgudrojuma aizsardzības dokuments, kas ļauj izgudrojuma īpašniekam aizliegt citiem sava izgudrojuma izmantošanu bez atļaujas valstīs, kurās patents ir spēkā.

15. gs. Venēcija bija ievērojama mākslas, zinātnes, tirdzniecības un amatniecības centrs. Pilsētā dzīvoja daudzi izgudrotāji. Venēcijas valdība 1474. gadā izdeva pirmo likumu izgudrotāju tiesību aizsardzībai. Likums noteica, ka izgudrotājam savus veiksmīgos izgudrojumus jāreģistrē valsts iestādē. Ar šo reģistrāciju izgudrotājs ieguva zināmas tiesības, kas aizliedza citiem kopēt un pārdot izgudrojumu bez izgudrotāja atļaujas.

Patents var būt spēkā vairākās valstīs vienlaicīgi. Tas var tikt uzturēts spēkā 20 gadus. Šajā periodā patenta īpašniekam ir tiesības gūt no izgudrojuma maksimālu labumu. Pēc patenta darbības beigām jebkurš var izmantot šo patentēto izgudrojumu bez patenta īpašnieka atļaujas.

Patents aizsargā izgudrotāju pret izgudrojuma nelegālu kopēšanu, lietošanu vai pārdošanu.

Patents ir izgudrojuma aizsardzības dokuments:

- ⚙️ darījums starp valsti un izgudrotāju (izgudrotājam monopolstāvoklis, bet sabiedrībai – informācija)
- ⚙️ tiesisks instruments tehnisku risinājumu ekskluzivitātes nodrošināšanai tirgū, kas ļauj gūt maksimālu labumu no tā izmantošanas – aizliegt citiem izgatavot, lietot, piedāvāt pārdošanai, tirgot un importēt izstrādājumus valstī, kurā patents ir piešķirts

Kādu aizsardzību patents piedāvā?

Bez patenta īpašnieka atļaujas izgudrojumu nedrīkst īstenot, lietot, izplatīt un pārdot noteiktu laiku noteiktā teritorijā.

Patents ir aizsardzība pret izgudrojuma zādzību.
Patents apliecina, ka tajā izklāstītais izgudrojums ir aizsargāts.

Kāds labums no patenta ir tā īpašniekam?

- ⚙ Tiesības izlemt, kurš var – kurš nevar – izmantot patentēto izgudrojumu, kamēr tas ir aizsargāts
- ⚙ Patenta īpašniekam tiek nodrošinātas lielas priekšrocības konkurencē un iespēja nopelnīt
- ⚙ Mudina arī turpmāk ieguldīt pūles, laiku un finanses pētniecībā un inovācijā
- ⚙ Iespēja nodot citiem tiesības izmantot patentu (licencēt)
- ⚙ Gūt ienākumus, patentu pārdodot
- ⚙ Patents ir zināms ieguldītā darba novērtējums un var kalpot kā reklāma

Kāds labums no patenta ir sabiedrībai?

Līdz ar patenta piešķiršanu tiek publiskota informācija par izgudrojumu, tā tehniskajām detaļām un izmantošanas iespējām:

- ⚙ tiek veicināta informācijas apmaiņa starp zinātniekiem
- ⚙ palīdz izvairīties no pētījumu atkārtotāšanās
- ⚙ patentos aprakstītie izgudrojumi bagātina sabiedrības kopējās tehniskās zināšanas

Patenti ir vērtīgs informācijas resurss

Radot izgudrojumu vai pat pirms darba uzsākšanas pie jaunā izgudrojuma, ir vērts veikt patentmeklējumu, lai noskaidrotu, vai šāds izgudrojums jau kaut kur pasaulē nav iepriekš izgudrots un aizsargāts ar patentu.

Tādējādi izgudrotājs var izvairīties:

- ⚙ no sveša patenta pārkāpuma
- ⚙ ietaupīt savu laiku, to netērējot izgudrojuma radīšanai un dokumentu sagatavošanai
- ⚙ ietaupīt resursus, nemaksājot par patentu, kuru var apstrīdēt tiesā
- ⚙ un izvairīties no soda par cita patenta pārkāpumu

Šādu patentmeklējumu var veikt patentu datubāzē *Espacenet* vai to uzticēt pieredzējušiem meklējumu veicējiem.

Patentu datubāzē *Espacenet*:

<http://worldwide.espacenet.com> atrodami patenti no visas pasaules.

Ja rodas neskaidrības, veicot meklējumu – sazinieties ar Patentu valdes Intelektuālā īpašuma informācijas centra speciālistiem. Tālrunis: 67226628 (konsultācijas patentu informācijas meklēšanā un datubāzu izmantošanā veic centra speciālisti).

Kas var būt patentu objekti?

- ⚙ Fiziski ķermeņi (ierīces, vielas, organismi)
- ⚙ Fizikālas darbības (paņēmieni, lietošana)

Kādam ir jābūt izgudrojumam, lai tam piešķirtu patentu?

- ⚙ JAUNAM (nedrīkst iepriekš būt publiskots vai lietots)
- ⚙ Jāatbilst IZGUDROJUMA LĪMENIM (izgudrojums nav acīmredzami izsecināms no jau zināmajiem tehniskajiem risinājumiem)
- ⚙ RŪPNICISKI IZMANTOJAMAM (var ražot un lietot)

Ko nevar patentēt?

Datorprogrammas

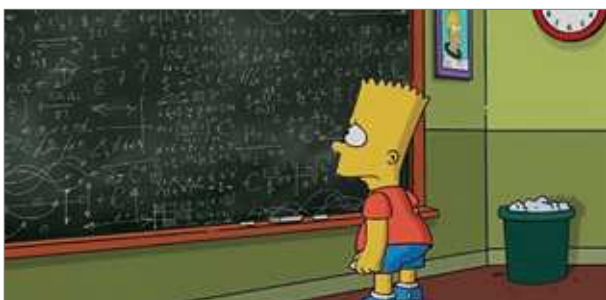
Zinātniskas teorijas

Plānus, noteikumus

Ārstēšanas metodes

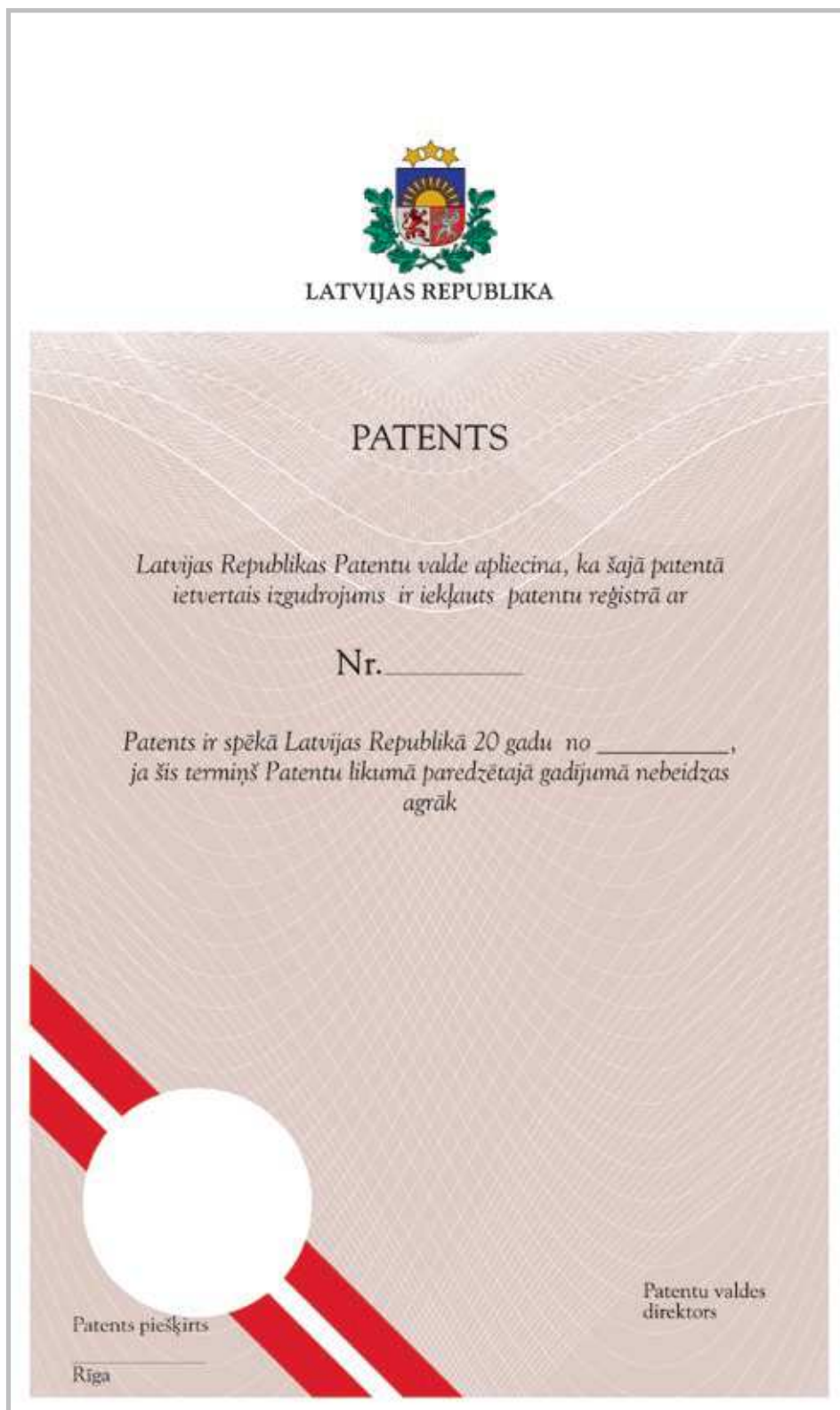
Matemātiskas metodes

Augu šķirnes

Kādu informāciju ietver patents?

- ⚙️ Detalizētu izgudrojuma aprakstu
- ⚙️ Pretenzijas – skaidru un īsu izgudrojuma juridisko definīciju, kas nosaka patenta tiesiskās aizsardzības robežas
- ⚙️ Zīmējumus (ja nepieciešami), kas ilustrē izgudrojuma aprakstu
- ⚙️ Kopsavilkumu

LV 14477

①9

LATVIJAS REPUBLIKAS
PATENTU VALDE

①1 LV 14477 B

⑤1 Int.Cl. A63C19/02
F24D3/12Latvijas patents uz izgudrojumu
2007.g. 15.februāra Latvijas Republikas likums

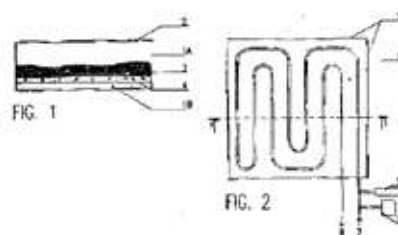
①2

Īsziņas

②1 Pieteikuma numurs:	P-11-166	⑦3 Īpašnieks(i):	Diāna TIMOFEJEVA; 'Timoti', Ādaži, Ādažu nov. LV-2164, LV
②2 Pieteikuma datums:	06.12.2011	⑦2 Izgudrotājs(i):	Diāna TIMOFEJEVA (LV)
④1 Pieteikuma publikācijas datums:	20.02.2012		
④5 Patenta publikācijas datums:	20.02.2012		

⑤4 Virsraksts: SILTO SMILŠU IEKĀRTA

⑤7 Kopsavilkums: Izgudrojuma objekts ir silto smilšu iekārta, kas ir izveidota kā noteiktā attālumā virs pamatnes, telpas grīdas vai citas virsmas novietots smilšu laukums iekštelpās vai brīvā dabā, ir norobežota no apkārtējās vides un ir aprīkota ar siltās grīdas tipa apsildes sistēmu. Tā ir izmantojama gan individuāli (pagalmā, mājā, dzīvoklī u.c.), gan publiskajā telpā (bērnu dārzos, skolās, medicīnas iestādēs, studijās, bērnu laukumos u.c.) kā specializēta rotaļu vide, piem., silto smilšu kastes formā, ar vispārattīstošu, pedagoģisku, rekreatīvu iedarbību vai kā iekārta specializētu fizioterapeitisko un citu procedūru veikšanai.

Attīstošas rotaļas bērniem un veselību veicinošas procedūras pieaugušajiem. Smilšu terapija palīdz aktivizēt organisma pašregulācijas procesus, veicina asinsriti un elpošanu, tādā veidā aktivizējot arī smadzeņu darbību. Terapija palīdz normalizēt bērna psihoemocionālo stāvokli, kā arī ļauj koriģēt balsta un kustību aparātu. Papildus skatīt – www.warmsandbox.com

Patenta iegūšanas process

Pirms patenta pieteikuma iesniegšanas Patentu valdē:

- ⚙ izgudrojumu nedrīkst atklāt nekāda veida publikācijās un prezentācijās
- ⚙ produktus, kuros ir ietverts patentējamais izgudrojums, nedrīkst tirgot
- ⚙ jānoskaidro, vai šāds risinājums kaut kur pasaulē nav radīts iepriekš. Jāpārlicinās, ka izgudrojums neatkārto to, ko jau paveikuši citi (skatīt patentu datubāzē *Espacenet* – worldwide.espacenet.com), un, ka pats nepārkāp cita patentu

Meklējuma rezultāti noderēs arī patenta pieteikuma sagatavošanā, atspoguļojot zināmo tehnikas līmeni. Patentu valdes Intelektuālā īpašuma informācijas centrā var griezties pēc palīdzības un noskaidrot, kā pareizi veikt patentu meklējumu, un precizēt citus ar patentēšanu saistītos jautājumus

Kā iegūt patentu Latvijā?

Lai iegūtu patentu Latvijā, jāiesniedz patenta pieteikums Patentu valdē.

Jāsagatavo patenta pieteikums (atbilstoši Ministru kabineta 2008. gada 1. aprīļa noteikumiem Nr.224).

Pieteikumā jāietver:

- ⚙ iesniegums patenta piešķiršanai (skatīt speciāla veidlapa Patentu valdes mājaslapā)
- ⚙ detalizēts izgudrojuma apraksts
- ⚙ pretenzijas – izgudrojuma juridiskā definīcija
- ⚙ zīmējumi (ja nepieciešami), kas ilustrē izgudrojuma aprakstu
- ⚙ kopsavilkums

Pieteikuma process Latvijā

Patentu procesa galvenās stadijas – patenta pieteikuma iesniegšana, formālo prasību pārbaude, pieteikuma publicēšana Patentu valdes oficiālajā izdevumā, pieteikuma daļēja izskatīšana pēc būtības, patenta piešķiršana un publikācija oficiālajā izdevumā. Laiks – apmēram 2 gadi.

Cik ilgs ir patenta darbības laiks?

Patenta tiesību aizsardzība var ilgt ne ilgāk kā 20 gadus.

Kad patenta termiņš beidzas vai izgudrojuma īpašnieks priekšlaicīgi pārtrauc maksāt ikgadējo uzturēšanas maksu, aizsardzība beidzas, un izgudrojums kļūst komerciāli izmantojams ikvienam.

Ja plānots iesniegt patenta pieteikumu – jāievēro slepenību!

Patenta pieteikumam tiek veikta likumā noteiktā ekspertīze, kuras rezultātā patentu piešķir vai noraida.

Patenta pieteikuma sastādīšana var būt sarežģīta, tādēļ izgudrotāji meklē padomu pie kvalificētiem patentu profesionāļiem – patentpilnvarniekiem, kuri palīdz sagatavot patenta pieteikumu. Taču šajā gadījumā jāreķinās ar papildu izmaksām, kas atkarīgas no izgudrojuma sarežģītības.

Patenta aizsardzības teritorija

Pasaulē neeksistē vispasaules patents, kas attiektos uz visām pasaules valstīm. Patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā patents piešķirts. Latvijā patentus piešķir Patentu valde. Ja patents ir saņemts Latvijā, izgudrojums nav aizsargāts, piemēram, Lietuvā, tāpēc kaimiņvalstī to var kopēt, lietot, izplatīt un tirgot bez īpašnieka atļaujas. Lai izgudrojums būtu aizsargāts arī Lietuvā, tas tur jāpatentē. Ja izgudrojuma aizsardzība ir nepieciešama ārvalstīs, jāiesniedz pieteikums katrā interesējošā valstī vai reģionālajā iestādē. Pieteikumu palīdzēs iesniegt patentpilnvarnieks.

Vai izgudrojumu vienmēr vajag aizsargāt ar patentu?

Izgudrojumu ne vienmēr vajag aizsargāt ar patentu. Pieņemot lēmumu par patentēšanu, noteikti jāizvērtē vai:

- izgudrojumam būs pircēji?
- būs iespējams atpelnīt patentēšanas procesā ieguldītos līdzekļus, komercializējot savu izgudrojumu?

Patenta izmaksas

Patenta pieteikuma process ir sarežģīts, tas var aizņemt daudz laika un ir pietiekami dārgs. Patentēšana ārvalstīs ir daudz dārgāka nekā Latvijā.

Jāpārdomā, vai komercializējot izgudrojumu, būs iespējams atpelnīt patentēšanas procesā ieguldītos līdzekļus.

Maksa par izgudrojuma aizsardzību Latvijā*:

*Norādītas pamatsummas, bet izmaksas var būt arī augstākas.

Šis nebūs vienīgās izmaksas! Lai piešķirtais patents darbotos, un to uzturētu spēkā, katru gadu jāmaksā patenta uzturēšanas maksa. Ja tā netiek maksāta – patenta aizsardzība beidzas.

Komercnoslēpumi

Dažreiz izgudrojumu labāk nepatentēt, bet glabāt to noslēpumā kā komercnoslēpumu.

Komercnoslēpums attiecas uz jebkuru vērtīgu informāciju, kas ir komerciāli lietota, nav viegli izsecināma un tiek glabāta slepenībā (ražošanas procesu noslēpumi, formulas vai receptes).

Pazīstamākie komercnoslēpuma piemēri ir "Coca-Cola" recepte, "Michelin" riepu ražošanas process, Stradivari vijoļu izcilā skaņējuma noslēpums.

Recepte – 1886. gadā farmaceita Džona Pembertona radītā dzēriena "Coca-Cola" izgatavošanas noslēpums jau sen tiek uzskatīts par vienu no visstingrāk glabātajiem rūpnieciskajiem noslēpumiem pasaulē.

Komercnoslēpuma aizsardzībai nevajag reģistrāciju.

Tas tiek aizsargāts, ja to rūpīgi sargā viss iesaistītais personāls, un var ilgt tikmēr, kamēr citi to neatšifrē.

Konfidenciālu informāciju var aizsargāt kā komercnoslēpumu, ja:

- ⚙ tā nav vispārzināma tiem, kas parasti lieto šāda veida informāciju
- ⚙ tai ir komerciāla vērtība tādēļ, ka tā ir slepena
- ⚙ tās īpašnieks ir veicis saprātīgus piesardzības pasākumus, piemēram, ierobežojis piekļuvi šādai informācijai, sniedzot to tikai tiem, „kam tā nepieciešama”, noslēdzot konfidencialitātes līgumus

Komercnoslēpumu aizsardzības priekšrocības:

- ⚙ nav reģistrācijas izmaksu
- ⚙ aizsardzība neparedz izpaušanu vai reģistrēšanu valsts institūcijā, izgudrojums netiek publicēts
- ⚙ nav ierobežots laikā
- ⚙ stājas spēkā uzreiz

Trūkumi izgudrojumu aizsardzībai ar komercnoslēpumu:

- ⚙ ja noslēpums ir inovatīvs izstrādājums, citi var veikt tā „reverso inženieriju”, atklāt tā noslēpumu un pēc tam ir tiesīgi to lietot
- ⚙ aizsargā vienīgi pret konfidenciālās informācijas prettiesisku iegūšanu, lietošanu un izpaušanu
- ⚙ ja noslēpums ir publiski izpausts, ikviens var tam piekļūt un izmantot bez maksas
- ⚙ ir grūtāk izlietot pret citiem, jo tā aizsardzības līmenis ir daudz vājāks nekā patenta piešķirtais
- ⚙ aizsargāto izgudrojumu var patentēt citi, kuri paši ir to neatkarīgi izgudrojuši

Kaut gan komercnoslēpumu un patentu var uzskatīt par alternatīviem aizsardzības veidiem, faktiski tie bieži papildina viens otru. Tas tādēļ, ka patentu pieteicēji parasti glabā izgudrojumus slepenībā līdz laikam, kad patentu iestāde publicē patentu pieteikumus. Turklāt ziņas par to, kā patentēto izgudrojumu visveiksmīgāk izmantot, bieži glabā kā komercnoslēpumu.

Apvienotie stundu plāni

	4.– 6. klasei	7.–9. klasei	10.–12. klasei
Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Izgudrojums • Patents • Komerccnoslēpums 		
Mērķis	Sniegt informāciju par izgudrojumiem, inovācijām Latvijā un pasaulē, to lomu tehniskā progresa virzībā, veicinot izpratni par izgudrojumu aizsardzību ar patentu un komerccnoslēpumu.		
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Ir gūta izpratne par izgudrojumiem, to aizsardzību ar patentu • Saprot izgudrojumu un inovāciju lomu tehniskā progresa virzībā • Izprot izgudrojumu aizsardzības ētiskos aspektus 	<ul style="list-style-type: none"> • Izprot izgudrojumu nozīmi zinātnes un tehnikas progresā • Prot atrast un analizēt informāciju • Izprot izgudrojumu aizsardzības morālos aspektus 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir izgudrojumi • Izprot un prot pastāstīt par izgudrojumu nozīmīgumu zinātnes progresā • Prot atrast un analizēt informāciju, pamatot savu viedokli • Izprot izgudrojumu aizsardzības morālos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu analīze, Venna diagramma, situācijas analīze, radošais darbs, problēmu risināšana, darbs ar tekstu, jautājumi un atbildes, prognozēšana	Informācijas meklēšana un analīze, pētījums, viedokļa pamatošana, darbs ar IKT resursiem, radošais darbs	Venna diagramma, tests, darbs ar informāciju, informācijas meklēšana un analīze, pētījums, darbs ar IKT resursiem, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, ģimeņpratība	Kultūrpratība, medijpratība, finanšpratība, informācijpratība	Kultūrpratība, medijpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.– 6.	Darba lapas 1.–3.	Darba lapas 1.–3.

„Radi SAVU pasauli! Šī pasaule cilvēkam ir par lielu. Radi SAVU MAZO! Lielā sastāv no mazajām. Kur ir tava mazā? Veido to no zemeņu stādiem. Vai no tērauda dzirkstelēm. Veido no dzejoļu rindām un no keramikas māliem. Tai nav jābūt lielai, bet tai jābūt bagātai! Un tai nav jābūt skatlogā izstādītai, bet, ja tevi atrod ciemiņš, lai tu vari to pacienāt. Lai paliek krāsaina dzirkstele no tavām glazūrām viņā.”

/Imants Ziedonis/

„Jebko, ko es nevarētu pārdot, es nevēlos izgudrot. Pārdošana ir pierādījums lietderīgumam un lietderīgums ir panākumi.”

/Tomass Edisons/

„Kad tevi iedvesmo kāds liels mērķis vai kāds neparasts projekts, visas tavas domas pēkšņi atraisās; tavs prāts vairs nepazīst robežu; tava apziņa paplašinās visos virzienos, un tu atrodies jaunā, lielā un brīnišķā pasaulē. Snaudošie spēki, spējas un talanti atdzīvojas, un tu atklāj, ka esi kļuvis daudz varenāks, nekā jebkad esi uzdrīkstējies pat sapņot.”

/Robins S. Šarma/

„Cilvēks, kurš nekad nav kļūdījies, vienkārši nekad nav mēģinājis neko jaunu.”

/Alberts Einšteins/

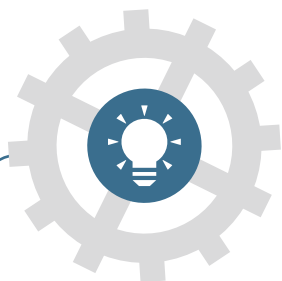
„Izgudrojumus izgudro, lai visiem būtu labāka dzīvošana.”

/Andruss Kivirehs „Lote no Izgudrotāju ciema”/

APPLICATION FOR LOOPING THE LOOP,
FILED MAR. 24, 1804.

Fig. 1

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Izgudrojums • Patents • Komerccnoslēpums
Mērķis	Sniegt informāciju par izgudrojumiem, inovācijām Latvijā un pasaulē, to lomu tehniskā progresa virzībā, veicinot izpratni par izgudrojumu aizsardzību ar patentu un komercnoslēpumu.
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Ir gūta izpratne par izgudrojumiem, to aizsardzību ar patentu • Saprot izgudrojumu un inovāciju lomu tehniskā progresa virzībā • Izprot izgudrojumu aizsardzības ētiskos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu analīze, <i>Venna</i> diagramma, situācijas analīze, radošais darbs, problēmu risināšana, darbs ar tekstu, jautājumi un atbildes, prognozēšana
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, ģimeņpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.–6.

ATBILDES DL 1

- Izgudrojumi, kas atvieglo dzīvi, palīdz – 1, 2, 4
- Izgudrojumi, kas glābj dzīvību – 6, 9
- Izgudrojumi, kas papildina zināšanas – 3, 5, 7, 8

DL 2

Lai izgudrojuma īpašnieks varētu aizlielt citiem sava izgudrojuma izmantošanu bez atļaujas, izgudrojumu aizsargā patents.

DL 5

- A – Rubika kubs
- B – Telefonu
- C – Rentgens
- D – *Braila* rakstam
- E – Vara kniedēm

DL 6

Izgudrojumu aizsargā dokuments, ko sauc par patentu.

Darba lapa 1

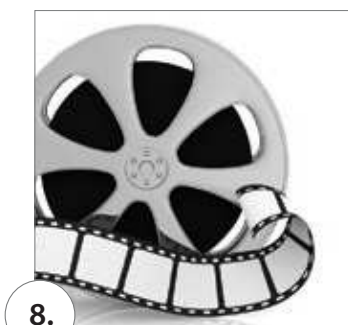
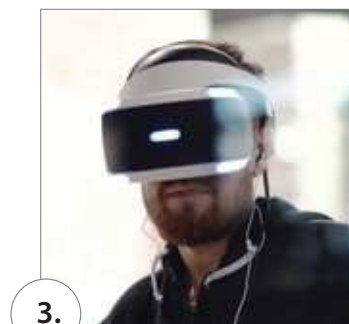
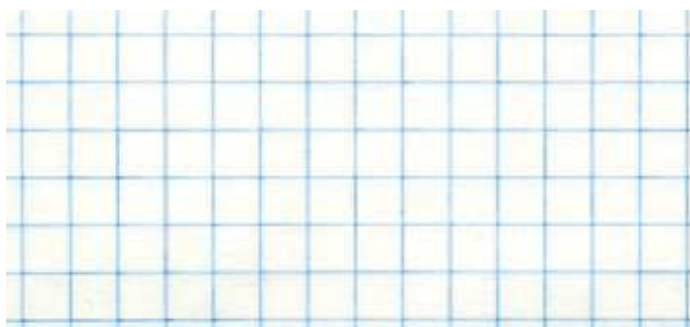
Aplūko attēlus!

Klasificē attēlos redzamos izgudrojumus! Ieraksti skaitli pretī izgudrojumam (viens un tas pats skaitlis var atkārtoties)!

⚙ Izgudrojumi, kas atvieglo dzīvi, palīdz

⚙ Izgudrojumi, kas glābj dzīvību

⚙ Izgudrojumi, kas izklaidē

Darba lapa 2

Rati ar riteņiem tika izgudroti ap 3500. gadu p.m.ē. Mezopotāmijā, Indas ielejā un Centrāleiropā. Vispirms tiem bija cieti koka riteņi, bet ap 2000. gadu p.m.ē. kaujas ratiem izgudroja vieglākus riteņus ar spieķiem.

1. Analizē un salīdzini attēlus! Kas ir kopīgs, kas – atšķirīgs abiem transporta līdzekļiem!

Kariete

Kopīgais

Automašīna

Kariete	Kopīgais	Automašīna

2. Uzraksti, kā šo izgudrojumu attīstība ir mainījusi ceļošanas iespējas!

3. Pabeidz teikumu!

Lai izgudrojuma īpašnieks varētu aizliegt citiem sava izgudrojuma izmantošanu, izgudrojumu aizsargā ar _____

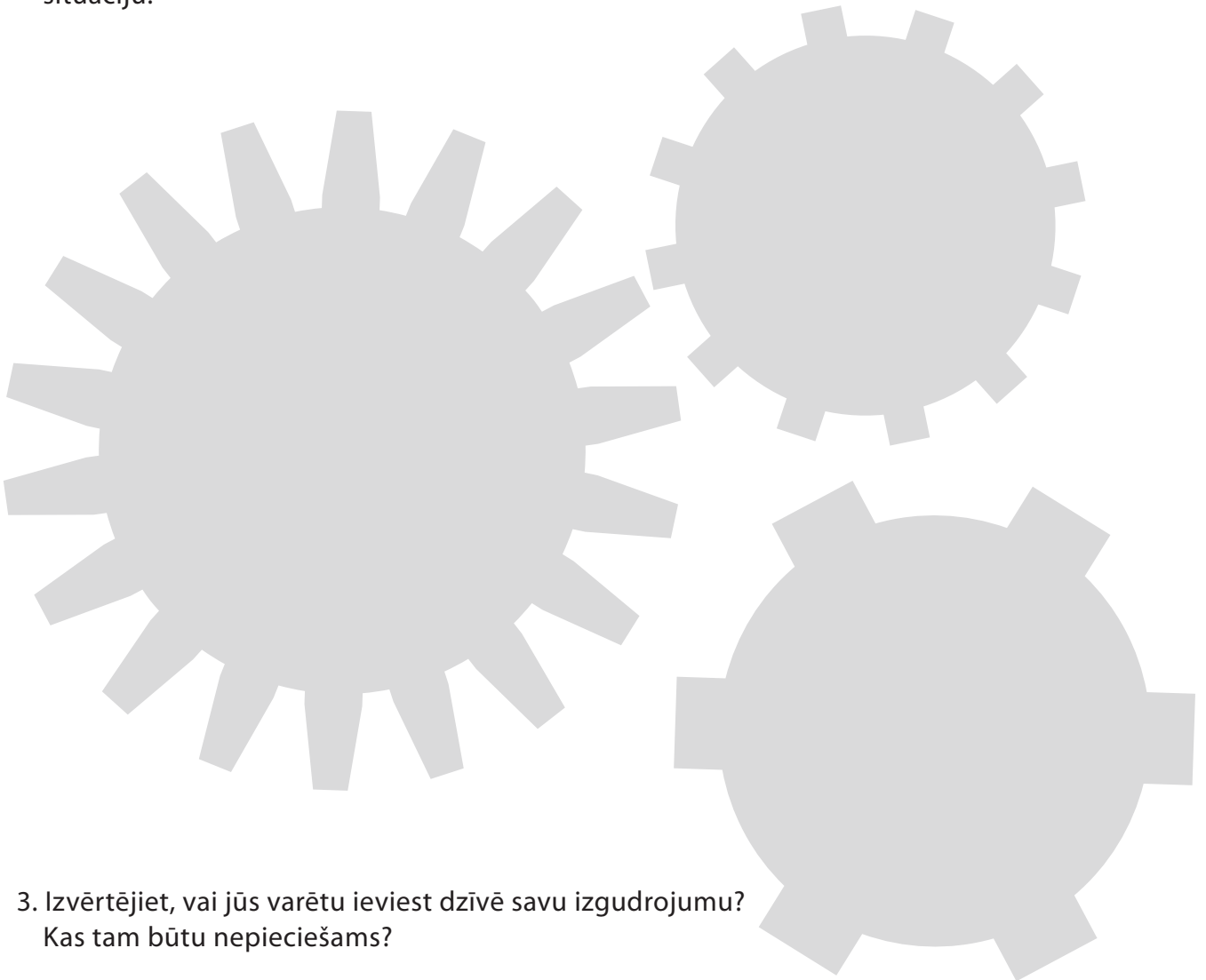

Izgudrojums ir tehniskas jaunrades rezultātā izveidota jauna ierīce, viela vai paņēmieni.

Darba lapa 3

Lai radītu ko inovatīvu, izgudrotājs vispirms identificē problēmu. Pēc tam iegulda darbu, lai rastu šai problēmai risinājumu un to realizētu.

1. Nosauc 3 problēmas, kuras, tavuprāt, varētu rasties cilvēkam ar īpašām vajadzībām, ierodoties kafējnīcā!
2. Strādājiet pāri! Radiet kādu tehnisku risinājumu 1–2 problēmām, kas varētu uzlabot situāciju!

3. Izvērtējiet, vai jūs varētu ieviest dzīvē savu izgudrojumu?
Kas tam būtu nepieciešams?

Izgudrojumi atvieglo mūsu dzīvi, tāpēc ir jāatbalsta jaunu izgudrojumu radīšana.

Darba lapa 4

1. Uzraksti 2–3 savus pienākumus mājās! Kāds būtu tavs piedāvātais risinājums, lai atvieglotu kādu no mājās veicamajiem pienākumiem? _____

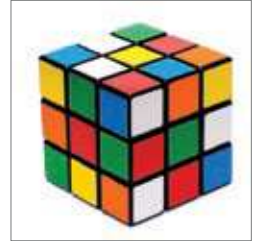
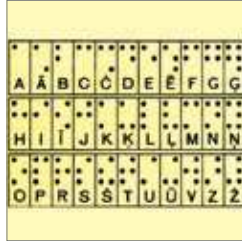
2. Uzzīmē savu izgudrojumu!

Ja iepriekš publiski jebkādā veidā atklāsi savu izgudrojumu, to vairs nevarēs patentēt! Turi to slepenībā!

Darba lapa 5

1. Atrodi izgudrojumam īpašnieku!

A. _____ ir nosaukts par godu tā izgudrotājam – Ungārijas arhitektūras profesoram un tēlniekam Erno Rubikam. Viņš to izgudroja 1976.gadā un nosauca par „Burbju kubu”. Erno Rubiks savu izgudrojumu licenzēja 1980. gadā un pārdeva kompānijai “Ideal Toys”, kas šo rotaļlietu ir pārdevis visā pasaulē vairākos simtos miljonu.

B. 1876. gadā skotu fiziķis Aleksandrs Bels izgudroja _____. Sākumā gan izgudrojums neguva īpašu atzinību, bet tad Bels sāka apceļot ASV, lai reklamētu savu ģeniālo veikumu. Jau pēc diviem gadiem, 1878. gadā, Bels uzsāka _____ masveida ražošanu.

C. Vairāki 19.gadsimta zinātnieki spēlējās ar caururbjošajiem stariem, kuri rodas, metālu apstarojot ar elektroniem. _____ nebija zināms līdz 1895.gadam, kad vācietis Vilhelms Rentgens mēģināja nolikt radiācijai priekšā visādus priekšmetus. Noliekot staru ceļā savu roku, viņš pamanīja savu rokas kaulu projekciju uz sienas.

D. 1809.gada 4.janvārī, mazā Francijas pilsētiņā, piedzima Luijs Brails. Zēns agrā bērnībā zaudēja redzi, kas noveda viņu pie jaunas ābece meklējumiem. Apveltīts ar labām izgudrotāja spējām, Luijs Brails lika pamatus _____.

E. ASV pilsētā Reno tika izgudrota džinsu bikšu vīļu nostiprināšana ar _____, kuru izgudrojis Rīgā dzimis un uz Ameriku emigrējis skroderis Jēkabs Dāvis. Džinsu bikšu kniežu ražošanas procesu patentēja 1873.gada 20.maijā uz skrodera Dāvja un Sanfrancisko firmas "Levi Strauss & Co" vārda.

2. Atrodi un pieraksti informāciju par kāda izgudrojuma vēsturi!

Darba lapa 6

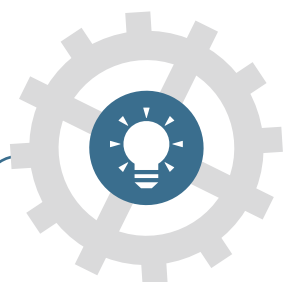
1. Esi izgudrotājs! Turpini uzlabot esošos izgudrojumus!

Uzzīmē savu versiju, kā, tavuprāt, attēlotie priekšmeti izskatītos nākotnē!

2. Uzraksti, kā katra izgudrojuma attīstība ir mainījusi cilvēku dzīvi! Kāda nozīme ir izgudrojumu aizsardzībai?

Agrāk				
Mūsdienās				
Nākotnē				
Izgudrojuma nozīme	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Izgudrojums • Patents • Komerccnoslēpums
Mērķis	Sniegt iespēju apgūt jaunas zināšanas par izgudrojumiem, to nozīmīgumu zinātnes un tehnikas progresā
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Izprot izgudrojumu nozīmi zinātnes progresā • Prot atrast un analizēt informāciju • Ir izpratis izgudrojumu aizsardzības morālos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Informācijas meklēšana un analīze, pētījums, viedokļa pamatošana, darbs ar IKT resursiem, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, medijpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1. – 3.

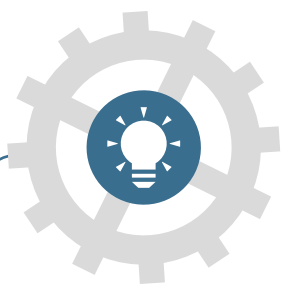
ATBILDES DL 3

Kas ir patents?

1. Patents ir **dokuments**, kas neļaus citiem bez atļaujas izmantot tavu izgudrojumu.
2. Sākumā patentu **datubāzē** noskaidrojām, vai kāds tādu izgudrojumu jau nav patentējis.
3. Svarīgi atcerēties, ka informāciju par savu izgudrojumu jāpatur **noslēpumā** līdz pat patenta pieteikuma **iesniegšanai**.
4. Nevienam nestāsti par savu izgudrojumu, nepublicē internetā tā **aprakstus**, bildes vai **video**.

Ko tad var aizsargāt ar patentu?

5. Izgudrojumus, kas ir **jauni** vai kuriem piemīt kāds jauns **tehniskais efekts**.
6. Turklāt tiem jābūt rūpnieciski **izmantojamiem**.
7. Izgudrojums var būt gan ierīce, gan paņēmiens, viela vai vielu kompozīcija, kāds **bioloģisks** materiāls.

Vai ir kaut kas, ko nevar patentēt?

8. Ir lietas, ko nevar patentēt, piemēram, **datorprogrammas**, zinātniskas teorijas, **plānus**, noteikumus, matemātiskas metodes, nevar patentēt arī terapeitiskus vai **ķirurģiskus** paņēmienus.

Kā var iegūt patentu?

9. Ja vēlies savu izgudrojumu aizsargāt Latvijā, tad jāiesniedz pieteikums **Patentu valdē** ar izgudrojuma detalizētu aprakstu un zīmējumiem.

Vai par to ir jāmaksā?

10. **Jā**, par to ir jāmaksā, gan iesniedzot patenta **pieteikumu**, gan pēc tam, kad patents tiek piešķirts.

Cik ilgi darbojas patents?

11. Lai patents būtu spēkā, pēc tā iegūšanas par to ir jāmaksā **gada** maksa.

12. Maksimālais izgudrojuma aizsardzības periods ir **20** gadi.

Ko vēl ir svarīgi zināt par patentiem?

13. Vēl jāatceras, ka patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā tas ir **piešķirts**.

14. Ja izgudrojums ir patentēts tikai **Latvijā**, citā valstī to var droši izmantot bez **atļaujas**.

Bet, ja es negribu, lai kāds zina, kā izgatavot manu izgudrojumu?

15. Tad paturi to **noslēpumā** un nemēģini iegūt patentu.

16. Patentu, kā jebkuru īpašumu, var **pārdot**, licencēt, **dāvināt**, mantot.

17. Patentu var izmantot arī **reklāmas** nolūkos, radot leģendu par savu izgudrojumu.

Darba lapa 1

Veic pētījumu par vienu no attēlā redzamajiem izgudrojumiem!

- Uzraksti, kādas ir tā funkcijas? Kā tas palīdz cilvēkiem?
- Ko šīs lietas vietā izmantoja, pirms tas tika izgudrots?
- Kādas ir pirmās atrodamās ziņas par šo izgudrojumu?
- Vai ir zināms šī izgudrojuma autors, ja ir, nosauc to!
- Vai un kā šis izgudrojums ir attīstījies/mainījies vēstures gaitā?
- Pievieno attēlus!
- Neaizmirsti norādīt izmantotos resursus!

Darba lapa 2

Noskaidro, kad, kur un kurš ir izgudrojis tev nozīmīgas lietas!

Ieskaties patentu datubāzē *Espacenet* – <https://lv.espacenet.com/advancedSearch> – tajā pieejami vairāk nekā 100 miljonu patentu no visas pasaules.

NB! Meklēšana pēc atslēgas vārdiem angļu valodā.

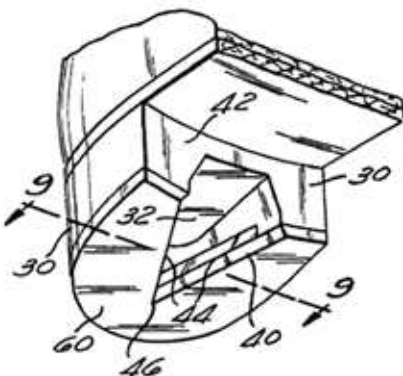
Tavs meklējuma objekts

Meklējuma rezultāts – patenta apraksts

Mūziķis Maikls Džeksons ir kāda savdabīga izgudrojuma autors. Dziesmas “Smooth Criminal” (www.youtube.com) horeogrāfijā M. Džeksons ar dejojāšu grupu, izpildot dejas soļus, noliecas kustībā, kas šķiet pretrunā ar zemes pievilkšanās spēka likumiem, t.i., apmēram 45 grādu leņķī.

Ar ASV patentu US5255452 tiek aizsargāta metode un līdzekļi gravitācijas pārkāpšanas ilūzijas radīšanai – kurpes, kuru papēžos ir iestrādātas īpašas gropes. Aizāķējot papēžus pret grīdā iestrādātiem izciļņiem, dejojājs var noliekties, radot ilūziju par nepakļaušanos gravitācijas likumiem.

Šis patents publicēts *Espacenet* datubāzē. Lai apskatītu, publikācijas laukā jāievada: **US5255452**

Darba lapa 3

Skatoties animācijas filmu, ieraksti trūkstošos vārdus!

Kas ir patents?

1. Patents ir _____, kas neļaus citiem bez atļaujas izmantot tavu izgudrojumu.
2. Sākumā patentu _____ noskaidrojām, vai kāds tādu izgudrojumu jau nav patentējis.
3. Svarīgi atcerēties, ka informāciju par savu izgudrojumu jāpatur _____ līdz pat patenta pieteikuma _____.
4. Nevienam nestāsti par savu izgudrojumu, nepublicē internetā tā _____, bildes vai _____.

Ko tad var aizsargāt ar patentu?

5. Izgudrojumus, kas ir _____ vai kuriem piemīt kāds jauns _____.
6. Turklāt tiem jābūt rūpnieciski _____.
7. Izgudrojums var būt gan ierīce, gan paņēmieni, viela vai vielu kompozīcija, kāds _____ materiāls.

Vai ir kaut kas, ko nevar patentēt?

8. Ir lietas, ko nevar patentēt, piemēram, _____, zinātniskas teorijas, _____, noteikumus, matemātiskas metodes, nevar patentēt arī terapeitiskus vai _____ paņēmienus.

Kā var iegūt patentu?

9. Ja vēlies savu izgudrojumu aizsargāt Latvijā, tad jāiesniedz pieteikums _____ ar izgudrojuma detalizētu aprakstu un zīmējumiem.

Vai par to ir jāmaksā?

10. _____, par to ir jāmaksā, gan iesniedzot patenta _____, gan pēc tam, kad patents tiek piešķirts.

Cik ilgi darbojas patents?

11. Lai patents būtu spēkā, pēc tā iegūšanas par to ir jāmaksā _____ maksa.

12. Maksimālais izgudrojuma aizsardzības periods ir _____ gadi.

Ko vēl ir svarīgi zināt par patentiem?

13. Vēl jāatceras, ka patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā tas ir _____.

14. Ja izgudrojums ir patentēts tikai _____, citā valstī to var droši izmantot bez _____.

Bet, ja es negribu, lai kāds zina, kā izgatavot manu izgudrojumu?

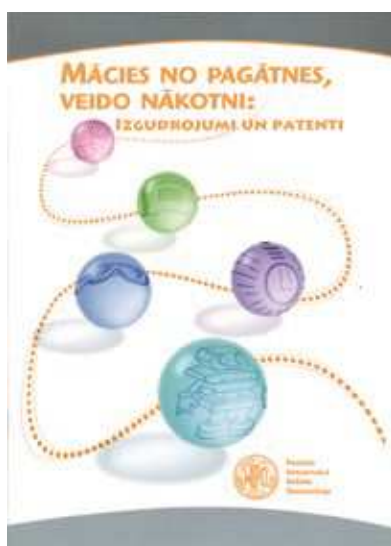
15. Tad paturi to _____ un nemēģini iegūt patentu.

16. Patentu, kā jebkuru īpašumu, var _____, licencēt, _____, mantot.

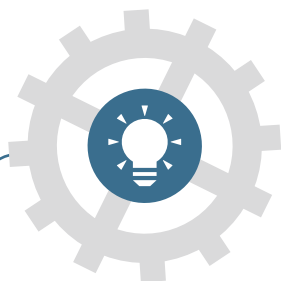
17. Patentu var izmantot arī _____ nolūkos, radot leģendu par savu izgudrojumu.

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Izgudrojums • Patents • Komerccnoslēpums
Mērķis	Sniegt iespēju apgūt jaunas zināšanas par izgudrojumiem, to nozīmīgumu zinātnes un tehnikas progresā
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir izgudrojumi • Ir izpratis un prot pastāstīt par izgudrojumu nozīmīgumu zinātnes progresā • Prot atrast un analizēt informāciju, pamatot savu viedokli • Ir izpratis izgudrojumu aizsardzības morālos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Venna diagramma, tests, darbs ar informāciju, informācijas meklēšana un analīze, pētījums, darbs ar IKT resursiem, radošais darbs
Lietpratība	Kultūrpratība, medijpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.–3.

WIPO izdevums: „Mācies no pagātnes, veido nākotni” pieejams – <https://www.lrpv.gov.lv/lv/informacijas-pakalpojumi/apmacibas/intelektuala-ipasuma-pasniedzejiem>

ATBILDES DL 1

Atbildes	Jautājuma burts
fiziski ķermeņi (ierīces, vielas, organismi)	A
augu šķirnes	C
jābūt jaunam, jāatbilst izgudrojuma līmenim, jābūt rūpnieciski izmantojamam	B
fizikālas darbības (paņēmieni, lietošana)	A
Eiropas Patentu iestāde (EPO)	H
kopsavilkumu	D
ārstēšanas metodes	C
Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (WIPO)	G
patents ir zināms novērtējums un var kalpot kā reklāma	I
zinātniskas teorijas	C
patenti bagātina sabiedrības kopējās tehniskās zināšanas	E
datorprogrammas	C
patentpilnvarnieks	F
informācijas apmaiņu starp zinātniekiem	E
zīmējumus, plānus vai diagrammas	C
lielas priekšrocības konkurencē un iespēja nopelnīt	I
matemātiskas metodes	C
iespēju nodot citiem tiesības izmantot patentu (licencēt)	I
iespēju izvairīties no pētījumu atkārtotānās	E
detalizētu izgudrojuma aprakstu	D

Darba lapa 1

Piedāvātajām atbildēm pievieno atbilstošā jautājuma burtu!

Jautājumi

- A Kas var būt patenta objekti?
- B Kādam ir jābūt izgudrojumam, lai tam piešķirtu patenta?
- C Ko nevar patentēt?
- D Kādu informāciju ietver patents?
- E Ko gūst sabiedrība no patentiem?
- F Kas var palīdzēt patenta reģistrēšanas procesā?
- G Kas ir *WIPO*?
- H Kas ir *EPO*?
- I Kāds labums no patenta ir tā īpašniekam?

Atbildes	Jautājuma burts
fiziski ķermeņi (ierīces, vielas, organismi)	
augu šķirnes	
jābūt jaunam, jāatbilst izgudrojuma līmenim, jābūt rūpnieciski izmantojamam	
fizikālas darbības (paņēmieni, lietošana)	
Eiropas Patentu iestāde	
kopsavilkumu	
ārstēšanas metodes	
Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija	
patents ir zināms novērtējums un var kalpot kā reklāma	
zinātniskas teorijas	
patenti bagātina sabiedrības kopējās tehniskās zināšanas	
datorprogrammas	
patentpilnvarnieks	
informācijas apmaiņu starp zinātniekiem	
zīmējumus, plānus vai diagrammas	
lielas priekšrocības konkurencē un iespēja nopelnīt	
matemātiskas metodes	
iespēju nodot citiem tiesības izmantot patenta (licencēt)	
iespēju izvairīties no pētījumu atkārtotā	
detalizētu izgudrojuma aprakstu	

Darba lapa 2

1. Izlasi avotus A un B!

A VEF *Minox* fotoaparāts

1937. gadā Valsts Elektrotehniskā Fabrika (VEF) sāka ražot pasaulē pirmo miniatūro fotoaparātu VEF *Minox*. To izgudroja rīdzinieks Valters Caps.

VEF *Minox* bija pilnīgi jauna veida fotoaparāts, kas pateicoties tā vienkāršībai un lietošanas ērtībai, ne tikai veicināja amatieru fotogrāfiju, bet pavēra pilnīgi jaunas iespējas. Ar šo miniatūro fotoaparātu, bez jebkādam papildus palīgierīcēm, var iegūt attēlu, kas ir ass un dod labu kontrastu 20 cm attālumā. Tas padarīja to pievilcīgu arī slepeno dienestu aģentiem, kas jo īpaši slavē to par spēju nofotografēt dokumentus ātri, bez īpašām tehniskām grūtībām un ar pirmšķirīgu kvalitāti. Lielāko daļu *Minox* fotoaparātu vienmēr ir iegādājušies visnotaļ miermīlīgi pircēji.

Minox radīšana un ražošana bija notikums ne tikai Latvijā, bet arī apvērsums pasaules fotorūpniecībā. Vienlaicīgi ar ražošanas sagatavošanu VEF pieteica patentu uz *Minox* konstrukciju, kurā kā izgudrotājs minēts Valters Caps.

B Bezpilotu lidaparāts *AirDog*

Latvijā radīts pasaulē pirmais bezpilotu lidaparāts *AirDog*, kas autonomi seko un filmē tā lietotāju. Tas atvieglo slēpotāju, snovotāju, ūdens sportistu, motobraucēju un citu aktīvo sporta veidu cienītāju filmēšanu.

AirDog darbības princips ir vienkāršs – sportists uz rokas vai pie ķiveres piestiprina pulti, kurai seko nelielais četru rotoru lidaparāts. Lai nodrošinātu sekošanu, tiek izmantoti sarežģīti algoritmi, GPS, barometrs un citas sistēmas sastāvdaļas.

Latviešu uzņēmuma SIA „Helico Aerospace Industries” komanda izveidojusi pasaulē pirmo bezpilota lidaparāta tehnoloģiju ar pašsekošanas funkciju. Līdzīgus lidaparātus ar *GoPro* kamerām bieži izmanto ekstrēmo sporta veidu cienītāji, lai iemūžinātu sevi no malas.

Uzņēmuma komandas vadošais pētnieks Ilja Nevdahs stāsta, ka jaunā, Latvijā radītā, bezpilota lidaparāta *AirDog* galvenā priekšrocība ir tā, ka kameru nav jāvada ar kādu milzīgu pulti vai jātur rokā pašam sportistam.

„Iztēle ir daudz svarīgāka par zināšanām. Zināšanas ir ierobežotas, turpretī iztēle aptver visu pasauli, stimulējot procesus un veicinot evolūciju.”

/Alberts Einšteins/

2. Analizē un salīdzini informāciju, kas abiem izgudrojumiem ir atšķirīgs, kas – kopīgs!

A

B

VEF Minox fotoaparāts

Kopīgais

Air Dog bezpilota lidaparāts

VEF Minox fotoaparāts	Kopīgais	Air Dog bezpilota lidaparāts

Darba lapa 3

Par izciliem izgudrojumiem un Latvijas tehnoloģisko sasniegumu atpazīstamības vairošanu tiek pasniegta **Valtera Capa medaļa**.

Apbalvojums nosaukts vācbaltiešu izgudrotāja, fototehnikas konstruktora Valtera Capa vārdā, kurš ar savu izgudrojumu – pasaulslaveno fotoaparātu VEF *Minox* – veicināja Latvijas vārda atpazīstamību pasaulē. Tāpēc balvas pretendenta izgudrojumam vai to kompleksam jābūt pazīstamam ārpus Latvijas robežām.

Valtera Capa balvu 2004. gadā nodibināja, lai veicinātu izgudrojumu rašanos Latvijā.

Latvijas Zinātņu akadēmija un Latvijas Republikas Patentu valde to reizi divos gados pasniedz labākajiem izgudrotājiem.

Noskaidro, vismaz 3 zinātniekus, kuriem ir piešķirta V. Capa medaļa! Norādi, par ko viņiem piešķirts apbalvojums!

Darba lapa 4

Uzņēmums SIA „Primekss” nodarbojas ar industriālo betona grīdu ieklāšanu un citu betona konstrukciju veidošanu. Uzņēmums ir viens no pasaules vadošajiem uzņēmumiem industriālo betona grīdu izbūves nozarē. Sadarbība ar vadošajām tehniskajām augstskolām Latvijā, Dānijā, Vācijā, Norvēģijā, Somijā un ASV, kā arī investīcijas pētniecībā, uzņēmumam ļāvušas izstrādāt unikālu risinājumu – bezšuvju betona grīdu ieklāšanas tehnoloģiju „PrimeComposite”. To izmanto plānu, izturīgu, intensīvai lietošanai paredzētu grīdu seguma izveidei noliktavās un citās industriālās ēkās. Minētā tehnoloģija ļauj vairāk nekā par 30% samazināt CO₂ izmešu daudzumu, kas rodas betona ražošanas procesā.

SIA „Primekss” ir padarījis betonu daudz kvalitatīvāku un ilgmūžīgāku, lai noliktavu, rūpnīcu, lielveikalu grīdas, daudzstāvu māju pamati, sienas, tilti, infrastruktūras būves būtu drošākas, ātrāk un izdevīgāk uzbūvējamas.

Izgudrojumi, kas ir tehnoloģijas „PrimeComposite” pamatā, ir aizsargāti ar nacionālajiem un starptautiskajiem patentiem.

1. Izlasi levas Andersones raksta „Patentēšanas iespējas un ieguvumi būvniecībā” fragmentu!

„Primekss” uzņēmumu grupai pieder gan nacionālais Latvijas, gan daudzu citu valstu patenti uz izgudrojumu, kas paredz īpaša sastāva kompozītbetona grīdu būvniecību. Šīs grīdas ir izvēlējušies daudzi pasaulslaveni zīmoli, ieskaitot “Volvo”, “John Deere”, „Skanska”. „Primekss” gan pats nodarbojas ar šāda veida grīdu būvniecību, gan izsniedz licences un pārrauga grīdas ieklāšanas darbus, ko atbilstoši licencei veic vadošie grīdu būves uzņēmumi visā pasaulē. Šajā pavasarī uzņēmums pamanīja, ka kāds cits būvnieks savā interneta mājaslapā piedāvā pakalpojumu, kura apraksts ir ļoti līdzīgs aizsargātajam izgudrojumam. Ja uzņēmums nebūtu saņēmis patentu, atliktu tikai kost pirkstos un cerēt, ka konkurentam īsto recepti līdz galam tomēr nav izdevies saprast. Taču, tā kā „Primekss” piederēja patents, uzņēmums nolēma nekavējoties vērsties tiesā un pieprasīt noteikt pagaidu aizsardzības līdzekļus, apķīlājot

konkurenta mantu, piemēram, betonēšanas iekārtas. Interesanti, ka šajā lietas stadijā faktiski nebija iespējams pilnībā konstatēt, vai konkurents patiešām reāli ir izmantojis aizsargāto betona sastāvu un spēj šādas grīdas uzbūvēt, vai arī tikai sola to darīt interneta mājas lapā. Šādu informāciju iespējams iegūt tikai lietas izskatīšanas gaitā, piemēram, lūdzot tiesu izprasīt no pretējās puses dokumentus, līgumus ar klientiem un citus pierādījumus. Par laimi, šajā lietā tik tālu nenonāca, jo pietika ar pieteikumu tiesā, lai konkurents piekristu izlīguma sarunām. Abi uzņēmumi bija pietiekami prātīgi, lai neizvēlētos tiesāties. Tā vietā tika noslēgts izlīgums, konkurents izņēma no savas interneta vietnes pakalpojuma aprakstu, kas atgādināja izgudrojumu, un apņēmas nepārkāpt patentu, bet patenta īpašnieks atteicās no turpmākās tiesvedības. Diez vai tik ātrs lietas risinājums būtu iespējams, ja izgudrojums nebūtu aizsargāts ar patentu.

Žurnāls „Latvijas Būvniecība”, Nr.6 (2015, nov./dec.), 24.-25.lpp.

2. Kādi ieguvumi ir uzņēmumam SIA „Primekss”, patentējot savus izgudrojumus? Kāpēc?

3. PREČU ZĪME

Preču zīme ir apzīmējums, kas palīdz atšķirt viena uzņēmuma preci/pakalpojumu no citu uzņēmumu produktiem.

Preču zīme palīdz esošajiem pircējiem atrast produktu atkal, un, ja preču zīme ir pievilcīga, tā arī palīdz piesaistīt jaunus klientus.

Preču zīme ar tās vizuālo izskatu un vārdisko, idejisko saturu ir viena no svarīgākajām uzņēmēja atpazīstamības veicinātājām.

Pateicoties iegūtai reputācijai, preču zīme izsauc atmiņā jau kādreiz nopirktu kvalitatīvu preci vai pakalpojumu un liek pircējam no jauna izvēlēties to.

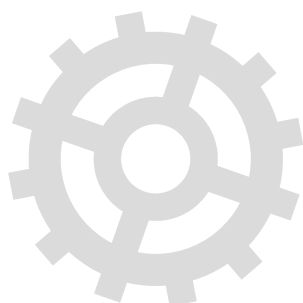

Preču zīmes priekšrocības

Preču zīmes īpašnieks var aizliegt citiem izmantot savu preču zīmi saistībā ar tādām pašām vai līdzīgām precēm un pakalpojumiem.

Ja preču zīme ir aizsargāta, īpašniekam ir ekskluzīvas tiesības aizliegt citiem, lietot identisku vai līdzīgu preču zīmi. Tādā veidā uzņēmējs paaugstina savu konkurētspēju.

Kad preču zīme kļūst plaši pazīstama, tā izveidojas par zīmolu. Bieži zīmolus atpazīst uzreiz, pat tad, ja uzņēmums vai produkta nosaukums ir paslēpts. Zīmoli nodrošina preču pārdošanu.

Preču zīmju veidi

⚙️ **Vārdiskas** – sastāv no burtiem, vārdiem, arī no personvārdiem, cipariem.

Kā preču zīmi var aizsargāt arī reklāmas saukļus.

3.

ĒNU DIENA

4.

KAS VAR BŪT LABĀKS PAR ŠO

KRISTAPS PORZIŅĪS

5.

TU ESITAS, KO TU LASI

6.

7.

#ZEMESGARŠA

8.

POSITIVUS

9.

FORUM CINEMAS

⚙️ **Grafiskas** – attēls, zīmējums, simbols, krāsu salikums

10.

11.

12.

⚙️ **Telpiskas** – preces vai tās iesaiņojuma forma, trīsdimensiju apjoms

13.

14.

15.

⚙️ **Kombinētas** – dažādu elementu kombinācijas

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

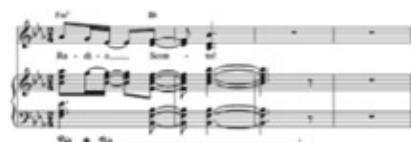
⚙️ **Īpašu veidu jeb speciālas** – krāsas tonis, skaņas, melodijas, kustības

26.

„Baltic Taxi” reģistrējis šo krāsu attiecībā uz taksometru pakalpojumiem

27.

„Radio SKONTO” džingls

Gandrīz visiem uzņēmumiem ir preču zīmes. Daudzi uzņēmumi reģistrē pat vairākas preču zīmes.

Preču zīmi var pārdot, dāvināt, iekļāt vai novēlēt mantojumā.

To var nodot lietošanā citai personai uz licences, franšīzes līguma pamata (proti – iznomāt), gūstot par to atlīdzību.

Franšīze ir līgums, kuru noslēdzot kādu izstrādājumu ražotājs ar konkrētiem noteikumiem pārdod šo izstrādājumu ražošanas licenci un sava uzņēmuma preču zīmi citam uzņēmējam. Licences pārdevējs, piemēram, var piedāvāt licences ieguvējam savu pieredzi, ražošanas iekārtas u. c., bet tādā gadījumā licences pārdevējam paliek kontroles tiesības par ražoto preču kvalitāti, izgatavošanas tehnoloģijas ievērošanu.

Aprakstoša ir tāda preču zīme, kas raksturo kādas produkta īpašības. Ja uzņēmums ražo ābolu sulu, tas nevar reģistrēt preču zīmi „Ābols”. Tas tikai raksturo, ka uzņēmums ražo noteikto sulas veidu. Savukārt preču zīmi „Ābols” var reģistrēt datoram, jo vārds „ābols” neapraksta šādu preci.

Nedrīkst monopolizēt apzīmējumu, kas tikai raksturo preces vai pakalpojumus, kurus uzņēmums piedāvā. Šādiem apzīmējumiem jābūt pieejamiem ikvienam.

VISLABĀKAIS
SALDĒJUMS

MELODIJA TAVAM
TELEFONAM

Maldinoša ir tāda preču zīme, kas pircēju maldina par preces kvalitāti un izcelsmi, piemēram, Latvijā ražots

ALPU SIERS

Amorāla ir tāda preču zīme, kurā iekļauti nepieklājīgi vārdi, arī tādi, kas izsauc negatīvas asociācijas

MIRIS

Nevar reģistrēt valsts simbolus un heraldiku

Heraldiskos simbolus ir tiesības lietot valsts pārvaldes institūcijām un pašvaldībām, un likumā „Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm” noteikts, ka valsts simbolu iekļaušana preču zīmē nav atļauta bez īpašas kompetentas institūcijas atļaujas.

Aprakstošas, maldinošas un amorālas preču zīmes nevar reģistrēt!

Ja preču zīmi vēlas aizsargāt ārzemēs – jāpārlicinās, ka citās valodās preču zīme nav aprakstoša vai amorāla.

Konkurenti nedrīkst pārdot preces ar tādu pašu preču zīmi. Ieguvējs vienmēr būs tas, kurš savu preču zīmi pieteicis reģistrācijai agrāk.

Ko darīt, ja kādam jau pieder preču zīme, kuru citi vēlas reģistrēt?

Ja preču zīme ir jau reģistrēta, tās īpašnieks var aizliegt citam komersantam lietot preču zīmi, kura ir identiska vai pārāk līdzīga viņa preču zīmei un attiecas uz tādām pašām vai līdzīgām precēm un pakalpojumiem.

Jāpārbauda datubāzes un jāpārliedz, ka preču zīme ir pietiekami atšķirīga no citām. Datubāzes pieejamas Patentu valdes mājaslapā – <https://www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/datubazes>

Lai pārliedz, vai attiecīgā preču zīme jau nav Latvijā aizsargāta, jāpārbauda sekojošas datubāzes:

Madrid Monitor

TMview

Datubāzēs ietverts milzīgs skaits preču zīmju, kas potenciāli varētu „draudēt” jaunās preču zīmes pieteicējam, tādēļ informācija par šīm preču zīmēm var būt ļoti noderīga.

Nedrīkst lietot preču zīmi, ko jau reģistrējis cits!

Tāpat ieteicams pārbaudīt, vai apzīmējums, ko vēlas aizsargāt, ir pieejams kā domēna vārds un profila nosaukums sociālo mediju vietnēs (*Twitter, Facebook, Draugiem.lv*), kas tiek izmantoti, lai attīstītu biznesu.

Starp citu, kā preču zīmi var reģistrēt arī interneta adresi (domēna vārdu). Ja domēns satur reģistrētu preču zīmi, tas ir krietni spēcīgāks konkurences apstākļos.

Var pastāvēt līdzīgas, bet pilnīgi atšķirīgas preču zīmes!

Wenden, kas piedāvā mēbeles un *Venden* – minerālūdeņus un citus bezalkoholiskos dzērienus.

„Radošs darbs vislabāk plaukst labvēlīgas kritikas un radošas vides gaisotnē.”

/Viljams T.Breidijs/

Vai preču zīme darbojas visā pasaulē?

Preču zīmju tiesības ir stingri teritoriālas. Aizsardzību visā pasaulē nenodrošina neviena preču zīmes reģistrācija. Zīme jāreģistrē konkrētās valstīs vai reģionos.

Patentvalde

Preču zīme ir aizsargāta tajā valstī, kurā tā ir reģistrēta. Preču zīmes reģistrāciju Latvijā veic Patentu valde.

Pastāv iespēja reģistrēt starptautisko preču zīmi un ar vienas reģistrācijas starpniecību nodrošināt preču zīmes reģistrāciju daudzās valstīs. To piedāvā Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) administrētā Madrides sistēma.

Eiropas Savienības preču zīme nodrošina aizsardzību visās Eiropas Savienības valstīs. To reģistrē Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojā (*EUIPO*).

Uzņēmēji izvēlas tās valstis, kur plānots preces tirgot.

Sākumā tas parasti ir vietējais tirgus. Latvijas uzņēmēji preču zīmes reģistrācijai vispirms izvēlas Latviju un tikai tad, ja paredzēts preces eksportēt, izvēlas reģistrēt preču zīmi arī eksporta valstīs.

Pirms preču zīmes reģistrācijas ir jāizlemj:

- ⚙️ Ko reģistrēt (apzīmējums)?
- ⚙️ Kurām precēm/pakalpojumiem reģistrēt?
- ⚙️ Kur reģistrēt (valstis, teritorijas)?

„Tikai tie, kas izdara absurdus mēģinājumus, spēs sasniegt neiespējamo.”

/Alberts Einšteins/

Preču zīmes reģistrācija Latvijā

Latvijā preču zīmes reģistrē Patentu valde.

Pirms reģistrācijas jāpārlicinās, ka izvēlēta preču zīme atšķiras no citām!

Jāpārbauda, vai šāda vai ļoti līdzīga preču zīme jau nav reģistrēta.

Patentu valdes mājaslapā – www.lrpv.gov.lv/precu-zimes/datubazes pieejamas datubāzes, kurās atrodamas visas Latvijā aizsargātās preču zīmes.

Meklēšanas laukā „Vārdiskā daļa” jāievada preču zīmes nosaukums. Veiksmīgākam meklējumam, ieteicams kombinēt meklēšanas kritērijus.

Preču zīmju meklēšana reģistrā

UN	Reģistrācijas Nr.	Sākas ar		Piem., M 99 999
UN	Pieteikuma Nr.	Sākas ar		Piem., M-04-99
UN	Vārdiskā daļa	letver		
UN	Pieteicējs/Īpašnieks	letver		
UN	Pārstāvis	letver		
UN	Nicas klasifikācijas klase			Piem., 11,12,15
UN	Vīnes klasifikācijas klase			Piem., 24.17.2,24.17.3
UN	Preces un pakalpojumi			
UN	Preču zīmes veids			
UN	Preču zīmju grupa		Visas preču zīmes	

Meklēt Attīrīt

Jāaizpilda preču zīmes pieteikuma veidlapa, kurā jānorāda:

- ⚙ kam pieder preču zīme – uzņēmumam vai fiziskai personai (šī informācija tiek publiskota un tai vienmēr jābūt aktuālai, lai nebūtu šaubu, kam pieder preču zīme)
- ⚙ skaidrs preču zīmes apzīmējums
- ⚙ preces un pakalpojumi – nosaukti tā, lai citi saprastu, uz kurām precēm un pakalpojumiem attiecas preču zīme.
Tie jāklasificē atbilstoši Nicas klasifikācijai, kur preces un pakalpojumi ir iedalīti 45 klasēs

Preču zīmes pieteikumu var iesniegt:

- ⚙ personīgi – Patentu valdē (Rīgā, Citadeles ielā 7/70)
- ⚙ elektroniski tiešsaistē – Patentu valdes mājaslapā (www.lrpv.gov.lv)
- ⚙ nosūtot pa pastu
- ⚙ e-pastā ar elektronisko parakstu

Preču zīmes reģistrācijas izmaksas Latvijā

Iesniedzot pieteikumu Patentu valdē, par preču zīmes reģistrāciju būs jāmaksā vismaz 185 EUR

Praktiskai palīdzībai noderēs arī fakts lapa – Preču zīme

Preču zīmes dati

(111) Reģ. Nr. M 68 853
 (210) Pieteik. M-15-259
 (181) Spēkā esamības paredzamais termiņš 25.02.2025
 (531) CFE ind. 26.4.3; 26.4.22; 27.5.24; 29.1.15

(151) Reģ. dat. 20.07.2015
 (220) Pieteik. dat. 25.02.2015

(591) Krāsu salikums melns, zaļš, oranžs, zils, sarkans, dzeltens
 (730) Īpašnieks LATER LTD, SIA; "Valdeķi", Valdeķi, Kandavas pag., Kandavas nov., LV-3120, LV
 (511) 30 picas, to skaitā atdzesētas picas, neizceptas picas, ēšanai gatavas picas, pārlocītas picas, saldētas picas un svaigas picas; ēšanai gatavas maltītes picas veidā, ciktāl tās ietvertas šajā klasē
 39 gatavu ēdienu un dzērienu piegāde; ēdienu piegāde no restorāniem
 43 ēdienu sagatavošana un piegāde pēc pasūtījuma; ēdināšanas nodrošināšana; ātrās apkalpošanas kafējnicu nodrošināšana ar ēdieniem; ēdināšana, arī ēdināšana, kas paredzēta izbraukumiem un ārpus telpām
Statuss: zīme reģistrēta

Reģistrēta preču zīme.

Skats no Patentu valdes preču zīmju datubāzes.

Simbolu ® var lietot blakus reģistrētai preču zīmei, lai tādā veidā brīdinātu konkurentus, ka preču zīme ir reģistrēta.

Vai preču zīme obligāti jāreģistrē?

Lietot var arī neregistrētu zīmi, ciktāl tā neskar citas preču zīmes tiesību lauku.

Zīmes reģistrācija nav obligāts zīmes lietošanas priekšnoteikums. Tomēr nekad nevar būt drošs, ka kāds cits tīši vai netīši neizveido ko ļoti līdzīgu. Ja kāds to kopēs, būs sarežģītāk pierādīt, ka tā ir jau kādam piederoša preču zīme.

Preču zīme ietekmē pārdošanas apjomu un līdz ar to arī peļņu.

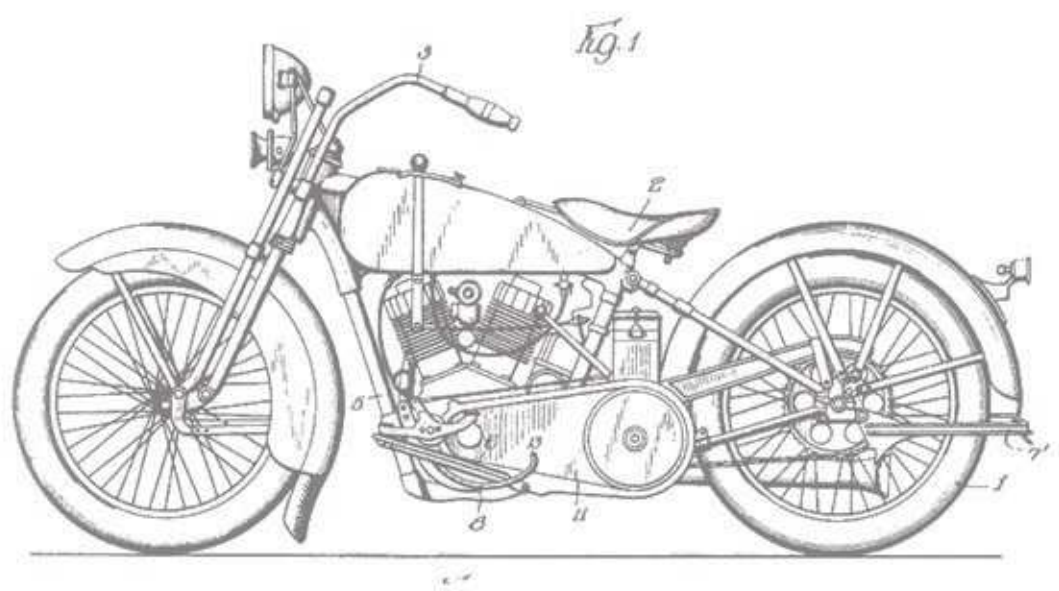
Preču zīme ir preces kvalitātes un drošuma garantija.

Preču zīmes reģistrācija ir spēkā 10 gadus, to var atjaunot atkārtoti uz jaunu darbības periodu.

Apvienotie stundu plāni

	1.-3. klasei	4.-6. klasei	7.-9. klasei	10.-12. klasei
Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> Preču zīme 			
Mērķis	Sniegt informāciju par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzību. Piedāvāt informāciju par preču zīmju reģistrācijas nepieciešamību, reģistrācijas procesu, darbības teritoriju un laiku.			
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> Saprot, kas ir preču zīme Atpazīst preču zīmju veidus, izmantojot paraugu, Ir guvis izpratni par preču zīmes nepieciešamību 	<ul style="list-style-type: none"> Zina, kas ir preču zīme Atpazīst dažādus preču zīmju veidus, prot tos grupēt Izprot, kāda nozīme ir preču zīmei Pamato preču zīmju nozīmīgumu 	<ul style="list-style-type: none"> Zina, kādas ir preču zīmes Izprot un prot pamatot to lomu Radoši izmanto iegūtās zināšanas Pamato preču zīmes lomu mārketingā Atrod informāciju un to analizē Izprot preču aizsardzības ētiskos aspektus 	<ul style="list-style-type: none"> Zina, kas ir preču zīme, tās veidus Zina, kā un kur var reģistrēt preču zīmi, reģistrācijas procesu Atpazīst preču zīmju piemērus Latvijā un pasaulē Izprot preču zīmes nozīmi Radoši izmanto iegūtās zināšanas, analizē piedāvāto informāciju Izmanto IKT informācijas meklēšanai un pamatošanai Pauž atbildīgu nostāju par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības nozīmīgumu
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu atpazīšana, radošais darbs, spēle	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, grupēšana, viedokļa pamatošana, radošais darbs, jautājumi un atbildes, sintēze	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze viedokļa pamatošana, radošais darbs ar informāciju, jautājumi un atbildes, sintēze, krustvārdu mīkla	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, darbs ar informāciju, jautājumi un atbildes, sintēze, videomateriāla analīze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.,2., spēle	Darba lapas 1.–4.	Darba lapas 1.–6.	Darba lapas 1.–5., dators, projektors, videomateriāls – www.openminded.lv/kurss/video-stasti-par-uznemejdarbibu/

„Nekas patiesi vērtīgs nerodas nedz no godkāres, nedz kailas pienākuma apziņas; tas drīzāk rodas no mīlestības un ziedošanās cilvēkiem un objektīvām lietām.”

/Alberts Einšteins/

„Mums tik daudz pieder, cik mēs paši ar savām rokām varam nopelnīt, paši ar savu garu uzcelt, paši ar savu prātu izgudrot, paši izdāvāt un beidzot – paši savā sirdī izturēt. Pazuduši esam, ja gaidām, lai citi mūs celtu, atzītu, stiprinātu, aizstāvētu un aplaimotu.”

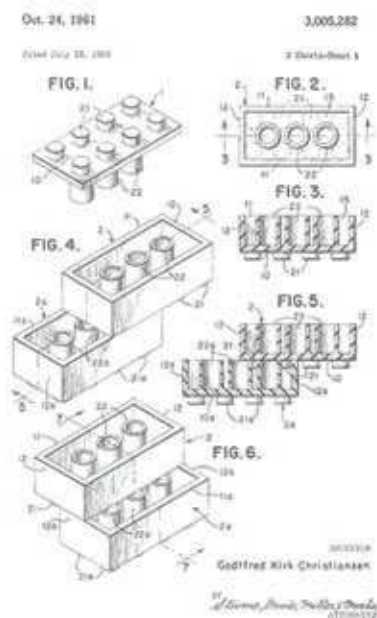
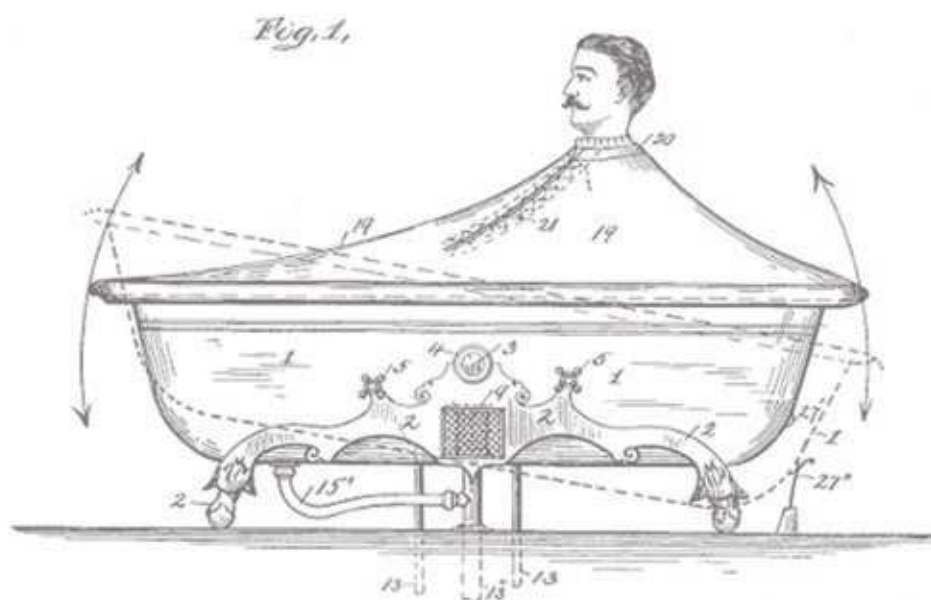
/Zenta Mauriņa/

W. H. B. Bucknall

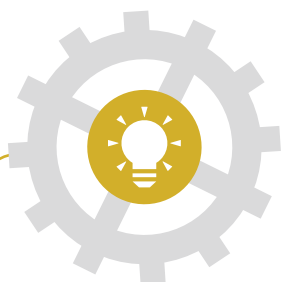
Inventors
William S. Harley
Arthur J. Knostmire
W. J. Williamson, Harley, Raymond, Knostmire

„Radošu cilvēku funkcija ir saskatīt saistību starp domām, lietām vai izteiksmes formām, kas var šķīst pilnīgi dažādas, un apvienot tās jaunās formās, tā ir spēja savienot šķietami nesavienojamo.”

/Viljams Plomers/

Jēdzieni	• Preču zīme
Mērķis	Sniegt informāciju par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzību
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Saprot, kas ir preču zīme • Atpazīst preču zīmju veidus, izmantojot paraugu • Ir guvis izpratni par preču zīmes nepieciešamību
Izmantotās mācību metodes	Jēdzienu atpazīšana, radošais darbs, spēle
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2., spēle

ATBILDES DL 2

1. VĀRDISKA
2. TELPISKA
3. KOMBINĒTA

SPĒLE „ATPAZĪSTI PREČU ZĪMI!”

Spēli var sākt, ja piedalās vismaz divi dalībnieki.

Spēles gaita:

- Uzkāpjot uz spēles lauciņa ar **preču zīmes attēlu**, jānosauc vismaz viens produkts vai pakalpojums ar šādu preču zīmi.
- Par katru nosaukto preču zīmi spēlētājs saņem 1 punktu. Ja dalībnieks nezina atbildi, iespēju iegūt punktu vai punktus iegūst nākamais spēlētājs, kurš atrodas pa labi.

Iespēja iegūt 2 papildus punktus ir, ja var nosaukt kādu citu preču zīmi šādai precei vai pakalpojumam. Piemēram, *AirBaltic* sniedz lidojumu pakalpojumus, bet *Wizzair* vai *Ryanair* arī sniedz šādu pakalpojumu, vai *Cido* ražo ābolu sulu, bet ir arī *Gutta*, *Spilva* sulas.

- Uzkāpjot uz lauciņa ar **jautājuma zīmi**, atbildi uz jautājumu, kas ir apzīmēts ar atbilstošā lauciņa numuru.
- Par katru pareizu atbildi var saņemt 2 punktus. Ja dalībnieks nezina atbildi, iespēju iegūt punktu vai punktus iegūst nākamais spēlētājs, kurš atrodas pa labi.
- Dalībnieks, nokļūstot uz **finiša** lauciņa ir nopelnījis lielāko punktu skaitu un iegūst sertifikātu – PREČU ZĪMJU EKSPERTS.

1.		<i>AirBaltic</i> ir aviokompānija, kas sniedz pasažieru pārvadāšanas pakalpojumus
2.	Kas ir preču zīme?	Apzīmējums, kas palīdz atšķirt viena uzņēmuma preci/pakalpojumu no citu uzņēmumu produktiem
3.		Gardu un veselīgu graudaugu pārslu reģistrēts zīmols

4.		37.	Telekomunikāciju pakalpojumu sniedzējs
5.			Preču zīmi var reģistrēt Patentu valdē
6.		38.	<i>Brain Games</i> ir vadošais galda spēļu uzņēmums Baltijā
7.			Izlaid gājienu!
8.		39.	Gaļas produktu ražotājs
9.	Vai preču zīmi noteikti ir jāreģistrē?		Nē
10.		40.	Iepirkšanās centrs

11.		Pavirzies 3 lauciņus uz priekšu!
12.	FORUM CINEMAS	Kinoteātris
	41.	
13.		<i>Rūdolf's</i> ražotie <i>BIO</i> produkti nodrošina kvalitatīvu, ekoloģiski tīru, pilnvērtīgu pārtiku ar augstu uzturvērtību un bez mākslīgām piedevām
	42.	
14.		Medikamentu ražotājs
	43.	
15.	Kādas tiesības ir preču zīmes īpašniekam?	Vienīgajam izmantot savu preču zīmi un aizliegt citiem to izmantot
16.		Sāļo uz kodu un čipsu ražotājs
	44.	
17.		Maizes ceptuve, konditoreja, veikali, ēdināšanas pakalpojumi
	45.	

18.	Kur lieto simbolu ® ?	Simbolu var lietot blakus reģistrētai preču zīmei
19.	 46.	Maizes un konditorejas ražošanas uzņēmums
20.	Nosauc vārdisku preču zīmi!	<p><i>IKEA</i></p> <p><i>BMW</i></p> <p><i>1188</i></p> <p><i>Kas var būt labāks par šo!</i></p> <p><i>Par gaļu parūpēsimies mēs!</i></p> <p><i>Tu esi tas, ko tu lasi!</i></p>
21.	 47.	Dzērienu ražotājs Latvijā
22.		Tev ir jāiet 2 lauciņi atpakaļ!
23.	 48.	Grāmatnīcas un mūsdienīgu mācību līdzekļu, uzziņu literatūras, saistošu bērnu grāmatu, kā arī pasaules bestselleru un oriģinālliteratūras izdošana

<p>24. Kam var piederēt preču zīme?</p>	<p>Tiesības uz preču zīmi var iegūt – juridiska persona, fiziska persona, vairākas personas vienlaicīgi (kopīpašums)</p>
<p>25. 49.</p>	<p>Šokolādes un šokolādes produktu ražotājs</p>
<p>26.</p>	<p>Tev ir iespēja iegūt papildus punktus – izvēlies jebkuru spēles lauciņu un atbildi uz jautājumu! Pēc tam turpini spēli!</p>
<p>27. 50.</p>	<p>Kosmētisko līdzekļu ražotājs no dabīgām izejvielām</p>
<p>28.</p>	<p>LABI VEIKTS! SASKAITI PUNKTUS! VAI ESI IEGUVIS PREČU ZĪMJU EKSPERTA TITULU?</p>

Iespējamie spēles varianti

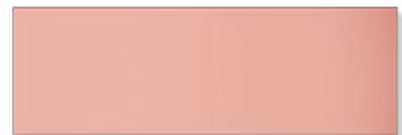
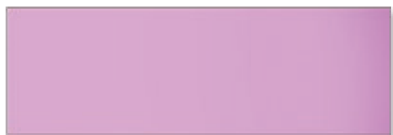
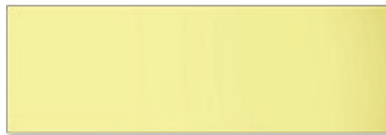
- Piedāvātās preču zīmes un jautājumus var izmantot kā spēļu kartiņas, kuras spēles dalībnieki pēc kārtas paceļ, raksturo, kādu pakalpojumu sniedz vai kādas preces ražo minētās preču zīmes īpašnieki atbild uz jautājumu.
- Skolotājs šos attēlus piedāvā prezentācijas veidā – vienā slaidā attēls, otrā – paskaidrojums.

Darba lapa 1

1. Apskati attēlu!

2. Uzraksti, kādas preču zīmes attēlotas uz tavā mugursomā vai penālī esošajiem priekšmetiem (grāmatām, pildspalvām, zīmuļiem, flomāsteriem, u.c.)

3. Pārī vai grupā izveidojiet preču zīmju sarakstu vienam produktam, piemēram, zīmuļiem, mugursomām. Noskaidrojiet to un pierakstiet!

4. Kura viena produkta preču zīme ir vairākiem skolēniem?

5. Sagatavo īsu stāstījumu – kāda, tavuprāt, ir nozīme preču zīmei?

Preču zīme ir apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem.

Darba lapa 2

1. Atšifrē burtu jūkli un uzraksti preču zīmes veidu!

1. ADĀVRISK _____

2. ATILPSKE _____

3. BIKMTOANĒ _____

2. Zem attēla ieraksti atbilstošo skaitli preču zīmju veidam!

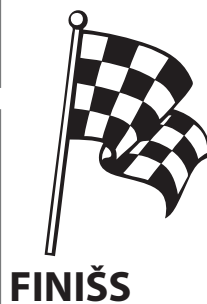
ĒNU DIENA

3. Atrodi un uzraksti/uzzīmē vēl trīs citus preču zīmju veidu piemērus!

SPĒLE „ATPAZĪSTI PREČU ZĪMI!”

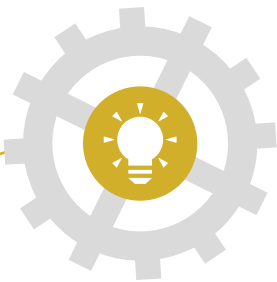
STARTS

1. 	2. KAS IR PREČU ZĪME?	3. 	4.
5. KUR VAR REGISTRĒT PREČU ZĪMI?	6. 	7. IZLAID GĀJIENU!	8. REĀLS CĪSIŅŠ
9. VAI PREČU ZĪMI NOTEIKTI IR JĀREGISTRĒ?	10. 	11. PAVIRZIES 3 LAUCIŅUS UZ PRIEKŠU!	12. FORUM CINEMAS
13. 	14. 	15. KĀDAS TIESĪBAS IR PREČU ZĪMES ĪPAŠNIEKAM?	16.
17. 	18. KUR LIETO SIMBOLU ® ?	19. 	20. NOSAUC VĀRDISKAU PREČU ZĪMI!
21. 	22. TEV IR JĀIET 2 LAUCIŅI ATPAKAĻ!	23. 	24. KAM VAR PIEDERĒT PREČU ZĪME?
25. 	26. Tev ir iespēja iegūt papildus punktus – izvēlies jebkuru spēles lauciņu un atbildi uz jautājumu! Pēc tam turpini spēli!	27. 	28. LABI VEIKTS! SASKAITI PUNKTUS, VAI ESI IEGUVIS PREČU ZĪMJU EKSPERTA TITULU?

FINIŠS

Jēdzieni	• Preču zīme
Mērķis	Sniegt informāciju par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzības nozīmīgumu uzņēmējam un patērētājam
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir preču zīme • Atpazīst dažādus preču zīmju veidus, prot tos grupēt • Izprot, kāda nozīme ir preču zīmei • Pamato preču zīmju nozīmīgumu
Izmantotās mācību metodes	Domu karte, jēdzienu skaidrojums un analīze, grupēšana, viedokļa pamatošana, radošais darbs, jautājumi un atbildes, sintēze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.–4.

**ATBILDES
DL 1**

FORUM CINEMAS – vārdiska

– grafiska

– kombinēta

– īpaša veida/speciāla

– telpiska

– grafiska

– kombinēta

Darba lapa 1

Papildini domu karti! Uzraksti preču zīmes veidu! (Vārdiska, grafiska, telpiska, kombinēta, īpaša veida).

FORUM CINEMAS

MANILLA
DIZAINA PAPĪRĻĪFTAS

Preču zīmes
var būt...

Darba lapa 2

1. Apskati preču zīmes

fabula

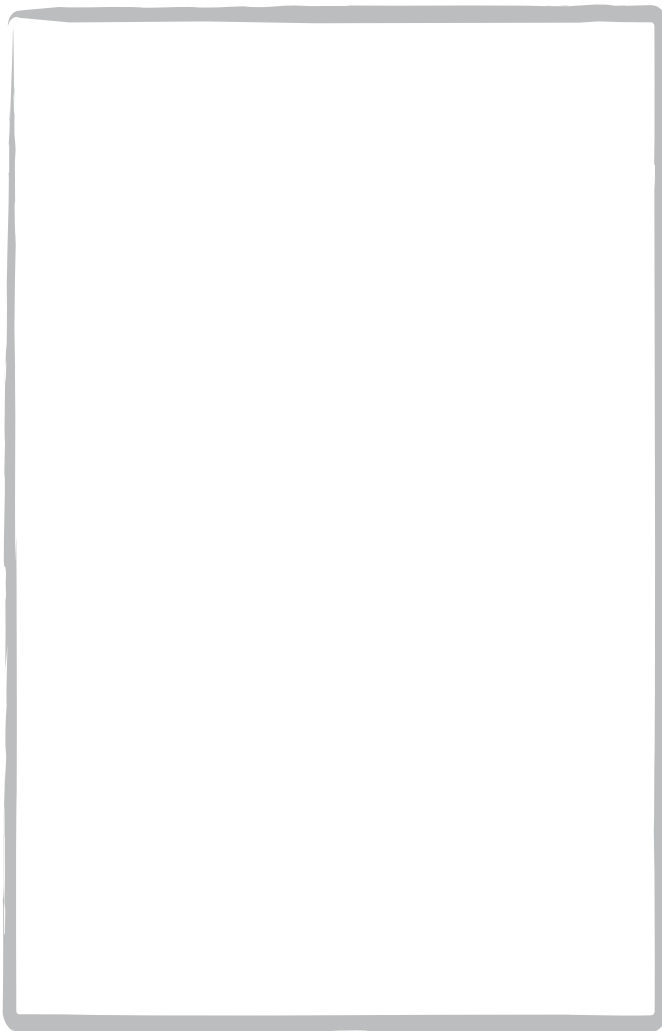

2. Sameklē zināmas, līdzīgas preču zīmes, kurās attēloti: dzīvnieki, augi, putni, debess ķermeņi!
Iepazīstini ar rezultātiem klasesbiedrus!

Darba lapa 3

1. Uzraksti 3-4 savas rakstura īpašības, par kurām tu vēlētos pastāstīt citiem!

2. Izveido logo, kas tevi raksturotu!

Preču zīme / logo pastāsta vairāk nekā vārdi!

Tiesības uz preču zīmi var piederēt jebkurai personai, pat tad, ja šai personai vēl nepieder uzņēmums.

Darba lapa 4

1. Skolēni Miķeļdienas gadatirgum ir sagatavojuši dažādas preces – žāvētus ābolus, grāmatzīmes, cepumus, auduma somas, ziepes, pārļu rokassprādzes utt.

Pēc izvēles, vienam no attēlā redzamajiem produktiem, uzzīmē savu preču zīmi!

2. Uzraksti 3 iemeslus, kāpēc produktam tomēr būtu vēlama preču zīme!

A _____

B _____

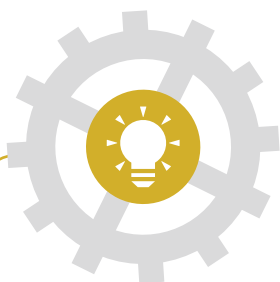
C _____

Kādai jābūt labai preču zīmei?

- Atšķirīgai no citām preču zīmēm!
- To ir viegli izlasīt, uzrakstīt, izrunāt un iegaumēt!
- Nav pārāk gara!
- Neizraisa nelāgas asociācijas!

Jēdzieni	• Preču zīme
Mērķis	Sniegt informāciju par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzību, kā arī par preču zīmju reģistrācijas nepieciešamību, reģistrācijas procesu, darbības teritoriju un laiku
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kādas ir preču zīmes • Izprot un prot pamatot to lomu • Radoši izmanto iegūtās zināšanas • Pamato preču zīmes lomu mārketingā • Atrod informāciju un to analizē • Izprot preču aizsardzības ētiskos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs ar informāciju, jautājumi un atbildes, sintēze, krustvārdu mīkla
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.–5.

ATBILDES DL 1

1. no citu uzņēmumu produktiem
2. un pakalpojumiem
3. preces kvalitāti
4. atšķirīga
5. Patentu valde
6. reģistrējis
7. atpazīstamības
8. arī peļņu
9. reputācijas

DL 5

Vertikāli

4. Atšķirīgām
5. Drošību
6. Var
7. *WIPO*

Horizontāli

1. Patentu valde
2. Zīmolu
3. Jā
5. Desmit
8. R

DL 6

- Patiess (**P**) – 1., 3., 4., 5., 7., 9., 13.
 Aplams (**A**) – 2., 6., 8., 10., 11., 12.

Darba lapa 1

Pabeidz teikumus, izmantojot piedāvātos vārdus!

Patentu valde, reputācijas, pakalpojumiem, atšķirīga, arī peļņu, citu uzņēmumu precēm, reģistrējis, atpazīstamības, preces kvalitāti

1. Preču zīme ir apzīmējums, kas palīdz atšķirt viena uzņēmuma preci/pakalpojumu no _____.
2. Preču zīmes īpašnieks var aizliegt citiem izmantot savu preču zīmi saistībā ar tādām pašām vai līdzīgām precēm un _____.
3. Maldinoša ir preču zīme, kas pircēju maldina par _____ un izcelsmi.
4. Jāpārbauda datubāzes un jāpārlicinās, ka preču zīme ir pietiekami _____ no citām.
5. Latvijā preču zīmes reģistrē _____.
6. Bez atļaujas nedrīkst lietot preču zīmi, ko _____ jau cits!
7. Preču zīme ar tās vizuālo izskatu un vārdisko, idejisko saturu ir viens no svarīgākajiem uzņēmēja _____ veicinātājiem.
8. Preču zīme ietekmē pārdošanas apjomu un līdz ar to _____.
9. Viltotāji nelikumīgi izmanto vai kopē pazīstamas preču zīmes, lai pārdotu neīstas preces, maskējoties aiz atpazīstamu preču zīmju _____.

MICKEY
MOUSE

Darba lapa 2

1. Apskati brokastu pārslu piedāvājumu veikalā!
Izvēlies vienu no piedāvātajiem produktiem!

2. Uzraksti, ko izvēlējies! _____

3. Novērtē, preču zīmes lomā savā izvēlē!

neietekmē

mazliet ietekmē

ļoti ietekmē

4. Pamato savu izvēli! _____

5. Uzraksti vēl citu brokastu pārslu ražotāju preču zīmju piemērus!

Darba lapa 3

1. Apskati sporta apavu piedāvājumu veikalā! Izvēlies vienu no piedāvātajiem produktiem!

2. Uzraksti, ko izvēlējies! _____

3. Novērtē, preču zīmes lomā savā izvēlē!

neietekmē

mazliet ietekmē

ļoti ietekmē

4. Pamato savu izvēli! _____

5. Uzraksti vēl citu sporta apavu ražotāju preču zīmju piemērus!

Darba lapa 4

„Ja šo uzņēmumu sadalītu, es tev atdotu zemi un rūpnīcas, bet sev paņemtū zīmolus un preču zīmes, un būtu veiksmīgāks nekā tu.“

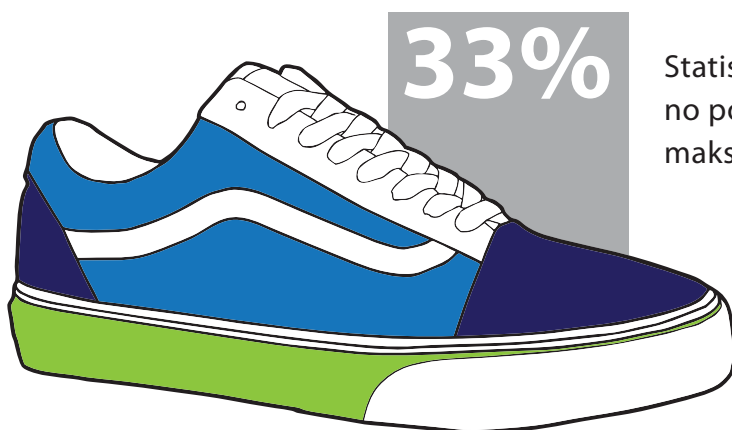
/Džons Stjuarts, Quaker oats Company vadītājs
no 1922.gada līdz 1953.gadam/

1. Izpēti un analizē informāciju!

Uzraksti, kāda ir preču zīmes loma pircējam un kāda – uzņēmējam!

Pircējam _____

Uzņēmējam _____

Statistika vēsta, ka pat 33%
no populāro apavu cenas
maksājam par zīmolu

2. Sameklē mājaslapās – www.zimolutops.lv un <http://interbrand.com/best-brands/best-global-brands/> jaunāko informāciju par populārākajiem zīmoliem Latvijā un pasaulē!

3. Noskaidro, cik šobrīd vērti dažādi populāri zīmoli pasaulē, piemēram, *Coca-Cola*, *Apple*, *Nike*!

Darba lapa 5

1. Risini krustvārdu mīklu!

							1								
												2		3	
						4									
	5														
						6									
7															
															8

Horizontāli

4. Kurām precēm var pastāvēt līdzīgas preču zīmes?
5. Ko garantē preču zīme?
6. Vai reģistrētu preču zīmi var pārdot, dāvināt, novēlēt mantojumā?
7. Kā sauc organizāciju, kura piedāvā reģistrēt starptautisko preču zīmi? (Nosaukuma sāsinājums angļu valodā)

Vertikāli

1. Kas Latvijā reģistrē preču zīmes?
2. Plaši pazīstama preču zīme var izveidoties par _____
3. Vai par preču zīmes reģistrāciju ir jāmaksā?
5. Cik gadus ir spēkā preču zīmes reģistrācija?
8. Kādu simbolu var lietot blakus spēkā esošai reģistrētai preču zīmei?

2. Papildini krustvārdu mīklu ar saviem jautājumiem un atbildēm!

Darba lapa 6

Apgalvojums ir patiess (P) vai aplams (A)!

1. Preču zīmi izmanto, lai varētu atšķirt viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no cita uzņēmuma precēm vai pakalpojumiem. _____
2. Preču zīmes nav dažādas. _____
3. Preču zīmes var būt telpiskas. _____
4. Preču zīme veicina uzņēmuma atpazīstamību. _____
5. Lai aizsargātu preču zīmi, tā ir jāreģistrē Patentu valdē. _____
6. Reģistrētas preču zīmes īpašniekam nav tiesības aizliegt citiem komercdarbībā lietot identisku vai līdzīgu apzīmējumu, saistībā ar identiskām vai līdzīgām precēm vai pakalpojumiem. _____
7. Patentu valdes mājaslapā ir norādīts, kas jādara, lai reģistrētu preču zīmi. _____
8. Lai preču zīmi varētu reģistrēt tai nav jāatšķiras no citām preču zīmēm. _____
9. Meklējumus par preču zīmi var veikt preču zīmju datubāzēs. _____
10. Tikai Latvijā reģistrēta preču zīme aizsargā preci arī ārvalstīs. _____
11. Preču zīmi var aizsargāt uz 15 gadiem. _____
12. Lai citi zinātu, ka preču zīme ir aizsargāta, tai blakus liek apzīmējumu „A”. _____
13. Reģistrētu preču zīmi var pārdot, dāvināt, novēlēt mantojumā, to var izmantot kā ķīlu vai iznomāt. _____

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Preču zīme
Mērķis	Pilnveidot zināšanas un prasmes par preču zīmēm, to veidiem un aizsardzību, preču zīmju reģistrācijas nepieciešamību, reģistrācijas procesu, darbības teritoriju un laiku, kā arī veicināt izpratni par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības nozīmīgumu
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir preču zīme, tās veidus • Zina, kā un kur var reģistrēt preču zīmi, reģistrācijas procesu • Atpazīst preču zīmju piemērus Latvijā un pasaulē • Izprot preču zīmes nozīmi • Radoši izmanto iegūtās zināšanas, analizē piedāvāto informāciju • Izmanto IKT informācijas meklēšanai un pamatošanai • Pauž atbildīgu nostāju par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības nozīmīgumu
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, darbs ar informāciju, meklēšana un pielietošana, jautājumi un atbildes, sintēze, videomateriāla analīze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanspratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.–4., dators, projektors, videomateriāls – www.openminded.lv/kurss/video-stasti-par-uznemejdarbibu/

Darba lapa 1

Patentu valde un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera izveidojusi apbalvojumu „Gada preču zīme”. Apbalvošana parasti notiek 26. aprīlī – Pasaules Intelektuālā īpašuma dienā. Šī diena tiek svinēta katru gadu, to organizē Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (WIPO).

Apbalvojuma mērķis

- ⚙️ Godināt Latvijas uzņēmējus, kuri saskata rūpnieciskā īpašuma aizsardzības sistēmas radītās priekšrocības uzņēmumu ilgtermiņa konkurētspējas un produktivitātes paaugstināšanā
- ⚙️ Veicināt Latvijas izcelsmes uzņēmējdarbības attīstību
- ⚙️ Veicināt izpratni par rūpnieciskā īpašuma aizsardzības nepieciešamību

Vairāk par konkursa norisi – www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/gada-precu-zime/konkursa-norise

1. Noskaidro, kas šogad saņēmuši apbalvojumus nominācijā „Gada preču zīme Latvijai” un „Gada preču zīme pasaulei”!

Vairāk par laureātiem – www.lrpv.gov.lv/lv/node/6626

2. Iepazīsties ar šogad konkursam pieteiktajām preču zīmēm! Kam tu piešķirtu savu simpātijas balvu? Kāpēc?

Darba lapa 2

2016.gada 3.septembrī Riodežaneiro (Brazīlija) noslīdzās Kārļa Bardeļa un Ginta Barkovska brauciens airu laivā „Linda” pāri Atlantijas okeānam. Viņi četrarpus mēnešos veica aptuveni sešus tūkstošus kilometru. Startējuši 4.maijā Namībijas pilsētā Ludericā, abi drosminieki cerēja attālumu līdz Rio nobraukt simts dienās un paspēt uz vasaras Olimpisko spēļu atklāšanu, taču, iepriekš neparedzēto, okeānā valdošo vēju un straumju dēļ, tur nonāca vien pēc Paralimpisko spēļu slēgšanas, pēc 142 dienām.

(Foto no www.boredofborders.com arhīva).

1. Kuru uzņēmumu preču zīmes ir redzamas uz laivas?

2. Kādus produktus vai pakalpojumus piedāvā uzņēmumi?

Uzņēmumi

Produkti / pakalpojumi

3. Pamato, kāpēc uzņēmumiem bija izdevīgi izvietot savas preču zīmes uz laivas?

Preču zīme ar tās vizuālo izskatu un vārdisko, idejisko saturu ir viens no svarīgākajiem uzņēmēja atpazīstamības veicinātājiem. Preču zīme ir būtisks mārketinga instruments un pamats uzņēmuma tēla un labās slavas veidošanai.

Darba lapa 3

1. Noskaties piedāvātos videofragmentus!

Videofragments par AS „Madara Cosmetics” zīmola veidošanu (no 4:48 līdz 6:30 min.) –
www.openminded.lv/kurss/video-stasti-par-uznemejdarbibu

“6. Zīmola attīstība un ieiešana starptautiskos tirgos”

2. Uzraksti, kuri faktori ietekmē preču zīmes izvēli!

„Bez izkoptas dizaina un vizuālās valodas produkts / zīmols ir mēms un, iespējams, neveiksmīgs”.

/AS „Madara Cosmetics” izveidotāja Lotte Tisenkopfa-Iltnere/

Darba lapa 4

1. Izlasi informāciju!

Šajā logo redzami divi burti – V un W.
V apzīmē *Volks*, kas nozīmē *tauta*, bet W apzīmē *Wagen*, kas nozīmē *mašīna*.

Pasaules slavenā Japānas kompānijas *Toyota* logo parāda trīs lokus. Katrs no šiem lokiem nozīmē sirdi – klienta sirdi, produkta sirdi un tehnoloģijas mūžīgā kāpuma sirdi. Šajā kompānijā viss notiek caur sirdi.

Iespējams, cilvēki, kuri ir iepirkušies *Amazon*, ir padomājuši, ko nozīmē bultiņa, kas redzama viņu logo. Šī bultiņa norāda no burtu A uz burtu Z, kas norāda, ka uzņēmumā *Amazon* ir atrodams viss. Ja ieskatās, tad bultiņa veido arī smaidu.

2. Izvēlies produktu, kas tev ļoti patīk, un izveido tam savu preču zīmi!

3. Uzraksti „savu stāstu” izvēlētajai preču zīmei!

Radot jaunu preču zīmi, atceries, ka galvenais preču zīmes nolūks – būt pietiekoši atšķirīgai no citām!

Turklāt, ja preču zīmi vēlēties reģistrēt – skaties, lai tā nav produktu aprakstoša, neapzīmē ko nelāgu un neietver valsts aizsargātos simbolus!

4. DIZAINPARAUGS

Arī paši vienkāršākie, mūsdienās plaši ražotie, priekšmeti un lietas reiz tika rūpīgi izstrādāti. Rūpnieciskais dizains apvieno dizainu, tehnoloģiju un inženieriju, lai radītu lietas, kas ne tikai labi izskatās, bet arī ikdienā ir funkcionālas un viegli lietojamas.

Ikdienas priekšmeti tiek nemitīgi uzlaboti. Jaunie dizaini bieži atspoguļo modes ietekmi vai kādu mākslas virzienu, tos ietekmē arī jaunu tehnoloģiju parādīšanās, kas uzlabo lietu funkcionalitāti un komfortu.

Ļoti bieži, izvēloties precī, patērētājs uzmanību vispirms pievērš tās ārējam veidolam. Pateicoties dizainam, izstrādājums kļūst individuāls un atpazīstams, padara izstrādājumu pievilcīgu, tādējādi palielinot tā komerciālo vērtību – šī iemesla dēļ tas ir reģistrējams.

Izcila tehniskā inovācija un lielisks dizains ir savstarpēji saistīti. Dizainparaugi būtiski ietekmē produktu lietošanu un estētiskās īpašības, un padara produktu efektīvāku, pievilcīgāku, kas atbilst mūsu nemitīgi mainīgajām vajadzībām.

Dizainparaugs ir izstrādājuma (vai tā daļas) ārējais veidols – vizuālais iespaids, ko rada šī izstrādājuma forma, krāsa, rotājums vai citas īpatnības, kas to padara individuāli atšķirīgu.

Dizainparaugs attiecas uz izstrādājuma ārējo izskatu, nevis izstrādājuma tehniskajām pazīmēm.

Līdztekus reģistrācijai vai neatkarīgi no tās, dizainparaugu var aizsargāt kā dizaina darbu atbilstoši Autortiesību likumam.

Reģistrēts dizainparaugs (Reģ. Nr. D15619, īpašnieks/dizainers F.P. Staņislavskis). Skats no Patentu valdes dizainparaugu datubāzes.

Dizainparauga reģistrācijas nepieciešamība

Kāpēc ir jāreģistrē dizainparaugs?

Reģistrēta dizainparauga īpašnieks var aizliegt citiem bez atļaujas izmantot savu dizainparaugu. Dizainparauga reģistrācijas īpašnieks pret pārkāpēju var vērsties tiesā.

Dizainparaugs lietai rada tirgū papildu vērtību un pasargā to no kopēšanas un viltošanas dēļ izraisītiem zaudējumiem.

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kurā tas ir reģistrēts. Aizsardzību Latvijā var iegūt, reģistrējot to Latvijas Republikas Patentu valdē. Par Latvijā spēkā esošajām dizainparaugu reģistrācijām informāciju var iegūt Patentu valdes mājaslapas sadaļā „Datubāzes”.

Vairāk informācijas – www.lrpv.gov.lv/lv/dizainparaugi/datubazes

Hague Express

DesignView

Dizainparaugam jābūt:

jaunam – jāpiesaka reģistrācijai 12 mēnešu laikā no dienas, kad dizains pirmoreiz publiskots

ar individuālu raksturu – ja tā kopiespaids ir atšķirīgs no jau publiskotiem dizaina risinājumiem

Dizainparaugi būtiski ietekmē produktu:

- ⚙️ noietu tirgū
- ⚙️ estētiskās īpašības
- ⚙️ efektivitāti, pievilcību, kas atbilst mūsu nemitīgi mainīgajām vajadzībām

Dizainparaugs attiecas uz izstrādājuma ārējo izskatu, nevis izstrādājuma tehniskajām pazīmēm.

Dizainparaugu aizsardzības ilgums

Dizainparaugu reģistrē uz 5 gadiem. Termiņam beidzoties, reģistrāciju var atjaunot uz jaunu periodu. Tā aizsardzība var ilgt līdz 25 gadiem.

Ko darīt, ja autors iedvesmojies no citu darbiem?

Daudzi dizaineri min citus autorus un to darbus, kas iedvesmojuši radīt. Tomēr, ja dizains ir pārāk līdzīgs cita īpašnieka dizainam – to var apstrīdēt. Ja apzināti ir kopēts svešs dizains, tad var piemērot kriminālsankcijas.

Dizainparauga pieteikuma iesniegšana

Dizainparauga pieteikumu var iesniegt ne vēlāk kā 12 mēnešu laikā pēc tā pirmās publiskošanas.

To sauc par *labvēlības periodu*, un šajā laikā dizainers var pārbaudīt savu dizainu tirgū un izlemt, vai vēlas to reģistrēt.

Dizainparauga reģistrācija

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kur tas ir reģistrēts. Dizainparaugu reģistrāciju Latvijā veic Patentu valde.

Ja dizainparaugu reģistrē Latvijā, tad ekskluzīvas tiesības uz dizainparaugu ir tikai Latvijā, taču nevar aizliegt izmantot dizainparaugu citās valstīs. Tāpēc, ja tiek plānots produktu izplatīt arī citviet pasaulē, tad dizainparaugs jāreģistrē visās šajās valstīs.

Plašāku aizsardzību piedāvā:

Kopienas dizainparauga reģistrācija – <https://euipo.europa.eu/ohimportal/lv/home> Kopienas dizainparaugi tiek reģistrēti Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojā (EUIPO) Alikantē (Spānija), un reģistrācija attiecas vienlaikus uz visām ES dalībvalstīm.

Pirms reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas, pieteicējam ir jāpārbauda, vai līdzīgs dizainparaugs nav reģistrēts kādā no ES dalībvalstīm. Latvijas teritorijā Kopienas dizainparaugam un Latvijā reģistrētam dizainparaugam ir vienādas tiesības.

Dizainparauga starptautiskā reģistrācija – www.wipo.int – Pasaulē Intelektuālā īpašuma organizācija (WIPO). Hāgas nolīguma Ženēvas akts.

Latvijas dizainparaugu pieteicēji var izmantot šī līguma garantētās priekšrocības un ar vienu reģistrācijas pieteikumu nodrošināt dizainparaugam aizsardzību visās pieteicēja izvēlētajās Ženēvas akta dalībvalstīs.

Lai reģistrētu dizainparaugu Latvijā, jāiesniedz pieteikums reģistrējošā iestādē – Latvijas Republikas Patentu valdē.

Pieteikumā jānorāda:

- ⚙️ īpašnieka vārds vai nosaukums,
- ⚙️ dizainera vārds vai nosaukums,
- ⚙️ izstrādājuma nosaukums,
- ⚙️ jāpievieno produkta attēli – kvalitatīvas fotogrāfijas vai skaidri zīmējumi, kas attēlo visas dizainparauga īpatnības.

Ir ļoti svarīgi reģistrācijai iesniegt kvalitatīvus attēlus. Ja izstrādājums ir telpisks, var būt nepieciešami attēli, kuros izstrādājums ir attēlots no dažādiem skatupunktiem.

Aizsardzību var prasīt ne tikai uz visa izstrādājuma ārējo izskatu, bet arī tikai uz kādu izstrādājuma daļu.

Dizainparaugu klasificēšanai un meklēšanai izmanto Lokarno klasifikāciju (piemēram, 6-08 drēbju pakaramie, 21-01 spēles un rotaļlietas, 26-01 svečturi u.c.)

Pieteikumā var ietvert lūgumu reģistrēt vairākus dizainparaugus, ja tos var attiecināt uz vienu un to pašu Lokarno klasifikācijas klasi.

**Uzņēmējam,
kas nav dizaina
autors –
105 EUR**

**Skolēnam,
ja viņš ir arī
dizainers –
21 EUR**

**Dizaineram
42 EUR**

*Norādītas pamatsummas, bet izmaksas var būt arī augstākas.

Dizaina darbus var aizsargāt arī ar autortiesībām

Dizainparauga īpašniekam ir tiesības marķēt izstrādājumus, kuros šis dizainparaugs ir īstenots vai iekļauts, ar brīdinājuma marķējumu – © vai tekstu, kas brīdina par spēkā esoša dizainparauga reģistrāciju.

Dizainparaugu piemēri

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

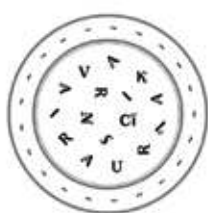
13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

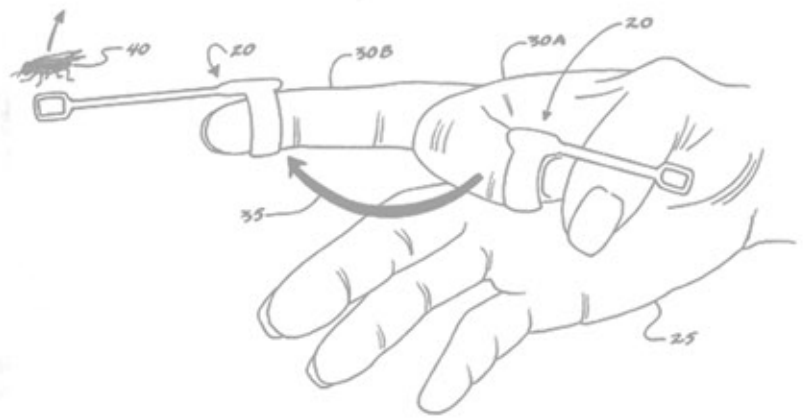
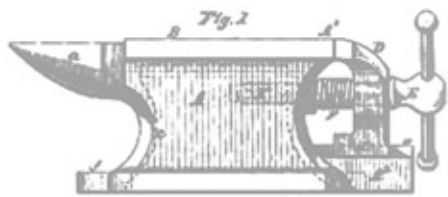
24.

Apvienotie stundu plāni

	7.–9. klasei	10.–12. klasei
Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Dizainparaugs • Dizainers • Rūpnieciskais dizains 	
Mērķis	<p>Sniegt zināšanas par dizainparaugu, tā reģistrēšanas kārtību un aizsardzību Latvijā un pasaulē, kā arī pilnveidot izpratni par pasaulē atpazīstamiem reģistrētiem dizainparaugiem</p>	
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir dizainparaugs • Zina, kāda loma ir dizaineru radītajiem darbiem • Zina, ka rūpnieciskais dizains apvieno dizainu, tehnoloģiju un inženieriju • Prot atrast informāciju, to analizēt un radoši izmantot 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir dizainparaugs • Zina, kāda loma ir dizaineru radītajiem darbiem • Prot atrast informāciju, to analizēt un radoši izmantot • Izprot dizainparauga aizsardzības ētiskos aspektus • Izprot dizainparauga reģistrēšanas nozīmi
Izmantotās mācību metodes	Radošais darbs, informācijas analīze, pētnieciskais darbs, darbs ar IKT, darbs ar tekstu	Radošais darbs, informācijas analīze, pētnieciskais darbs, darbs ar IKT, darbs ar tekstu
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība, ģimeņpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība, ģimeņpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2., interneta pieslēgums, Rīgas Krēslu fabrikas mājaslapa – http://rigachair.com/lv/produkti	Darba lapas 1., 2., interneta pieslēgums

No. 196,380.

Patented Oct. 23, 1877.

„Ja kāds meklē, tad viegli var gadīties, ka viņa acs redz vairs vienīgi to lietu, kuru viņš meklē, ka viņš vairs nespēj neko atrast, negrib neko ielaist sevī, jo domā tikai par meklējamo, jo viņam ir mērķis, jo viņš ir šī mērķa apsēsts. Meklēt nozīmē zināt mērķi. Bet atrast nozīmē būt brīvam, būt atvērtam, būt bez mērķa.”

/Hermanis Hese/

„Ne pie viena no saviem atklājumiem neesmu nonācis ar racionālā prāta palīdzību.”

/Alberts Einšteins/

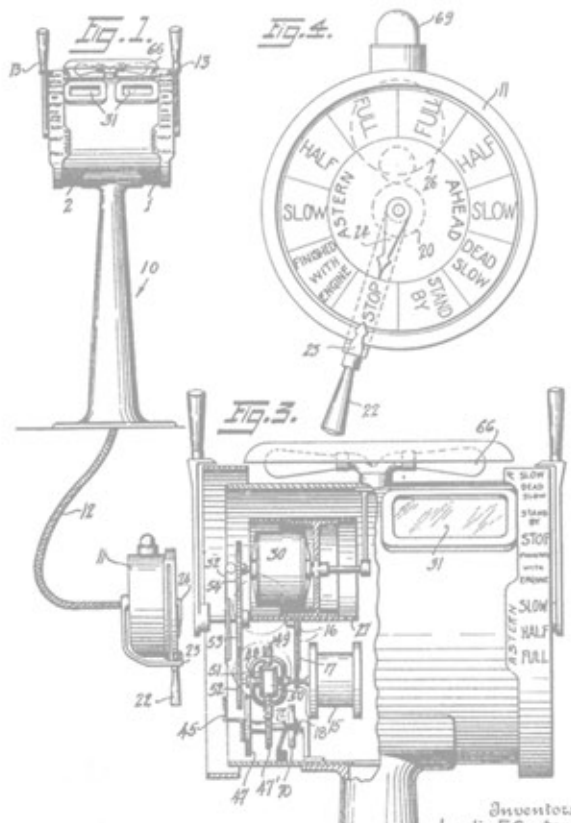
„Uz gudriem vīriem neatsaucies,
Pats visā iegremdēties traucies,
Kas pats zin atrast labu, ļaunu,
Tas pasauli zin celt par jaunu.”

/Rainis/

Dec. 30, 1930.

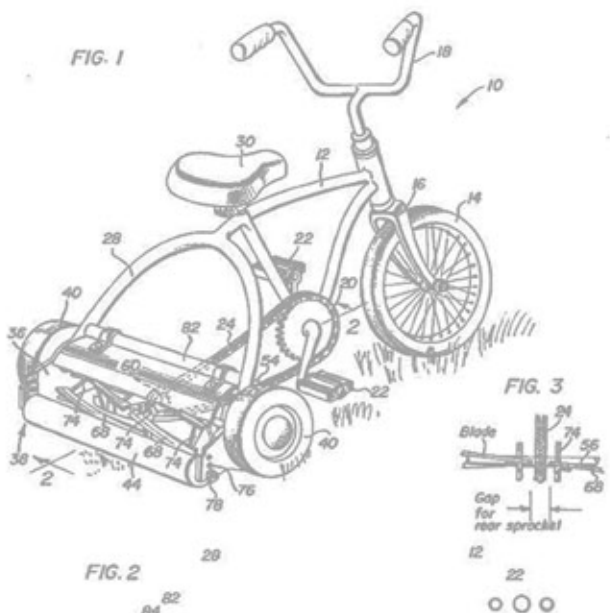
1,787,066

Filed Sept. 3, 1925 3 Sheets-Sheet 1

Jun. 26, 1984

4,455,816

Inventors
Leslie F. Carter
Frederick S. Hodgman:
Attorneys
Hubert H. Thompson

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Dizainers • Rūpnieciskais dizains
Mērķis	Sniegt zināšanas par dizainparaugu, tā reģistrēšanas kārtību un aizsardzību Latvijā un pasaulē, kā arī pilnveidot izpratni par pasaulē atpazīstamiem un reģistrētiem dizainparaugiem
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir dizainparaugs • Zina, kāda loma ir dizaineru radītajiem darbiem • Zina, ka rūpnieciskais dizains apvieno dizainu, tehnoloģiju un inženieriju • Prot atrast informāciju, to analizēt un radoši izmantot
Izmantotās mācību metodes	Radošais darbs, informācijas analīze, pētnieciskais darbs, darbs ar IKT, darbs ar tekstu
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība, ģimeņpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1., 2., interneta pieslēgums, <i>Rīgas Krēslu fabrikas</i> mājaslapa – http://rigachair.com/lv/produkti

Darba lapa 1

Arī paši vienkāršākie, mūsdienās plaši ražotie priekšmeti un lietas reiz tika rūpīgi izstrādātas.

Rūpnieciskais dizains apvieno dizainu, tehnoloģiju un inženieriju, lai radītu lietas, kas ne tikai labi izskatās, bet arī ikdienā ir funkcionālas un viegli lietojamas.

Latvijas dizains guvis atzinību prestižos starptautiskos konkursos, piemēram, *Red Dot Design Award*, *IF Design Award*.

Apbalvojumi šajos dizaina konkursos veicina preču eksportu.

Ikdienas priekšmeti tiek nemitīgi uzlaboti. Jaunie dizaini bieži atspoguļo modes ietekmi vai kādu mākslas virzienu, tos ietekmē arī jaunu tehnoloģiju parādīšanās, kas uzlabo lietu funkcionalitāti un komfortu. Kā labs piemērs tam kalpo krēsls.

Bloom ķebļītis ir saņēmis prestižo „Red Dot Design Award: product design 2012” balvu.
Dizains: Aldis Circenis, 2011

Izdomā un radi savu dizainu krēslam! Pamato, kāpēc tavam krēslam ir tāds dizains!

Zīmējums

Pamatojums

Darba lapa 2

Tiltu inženieris Zamuels Brauns domāja, kā izstrādāt projektu tiltam pār Tvidas upi. Darbs neveicās un viņš izgāja dārzā pastaigāties. Pastaigas laikā viņš ievēroja, ka dārzā ir daudz zirnekļu tīmekļi. Ieskatoties tajos, Brauns ieraudzīja mazu, apbrīnojami vieglu, vienkāršu tiltu. Vējš šūpoja zarus, bet pavedieni nepārtrūka. Brauns saprata, kas darāms. Drīz vien viņš sāka būvēt tā saucamos *iekārtos tiltus*.

ledvesmojies no dabas arī tu! Vērojot, kādu dzīvnieku, augu vai kukaini, radi savu dizaina objektu!

Krāsa

Forma

Daļa

Tekstūra

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Dizainparaugs • Dizainers
Mērķis	Pilnveidot zināšanas un prasmes par dizainparaugu, tā reģistrēšanas kārtību un aizsardzību Latvijā un pasaulē, kā arī sekmēt izpratni par pasaulē atpazīstamiem reģistrētiem dizainparaugiem
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir dizainparaugs • Zina, kāda loma ir dizaineru radītajiem darbiem • Izprot dizainparauga reģistrēšanas nozīmi • Prot atrast informāciju, to analizēt un radoši izmantot • Izprot dizainparauga aizsardzības ētiskos aspektus
Izmantotās mācību metodes	Radošais darbs, informācijas analīze, pētnieciskais darbs, darbs ar IKT, darbs ar tekstu
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība, ģimeņpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapas 1.–3., interneta pieslēgums, QR kodu nolasīšanas programmatūra

„Radošums ir prāta un gara spēja, kas mums šķietami no nekā ļauj radīt kaut ko noderīgu, kārtīgu, skaistu vai nozīmīgu.”

/Džons Edeirs/

Darba lapa 1

Arī skolēni reģistrē dizainparaugus.

“Manuprāt, reģistrēt savu produktu Patentu valdē ir patiešām nozīmīgs solis veiksmīga uzņēmuma tapšanā. Kāpēc gan? Ziniet, piemērs nav jāmeklē nekur tālu. Skolēnu mācību uzņēmumu (SMU) tirdziņi, kuros pats esmu iesaistījies gan kā SMU dalībnieks, gan kā pircējs, gan kā žūrijas loceklis. Viena lieta, kas gadu laikā nemaz nav mainījusies, ir centieni atdarināt iepriekšējo gadu laureātu ražojumus. Respektīvi, bieži vien ir vērojamas ļoti līdzīgas idejas / produkti, kas iepriekšējos gados ieņēma godalgotas vietas SMU konkursu finālos.

Ja Tev liekas, ka Tu esi tikai skolēns un Tev neko no Patentu valdes nevajag, tad, lūk, aizdomājies par šo piemēru, par sāncensību savu skolasbiedru/vienaudžu vidū.

Pats galvenais, iesniegt dizainparaugu nav nemaz tik grūti. Varu derēt, ka iemācīties no galvas mīlas dzejoli literatūrā ir grūtāk. Protams, ir vērtīgi, ja ir kāds, kas Tev palīdz to izdarīt un sniedz dažādus ieteikumus, kā tas bija manā gadījumā. Bet, pat ja neizproti, kas ir nepieciešams, lai iesniegtu dizainparaugu, nekautrējies uzrakstīt e-pastu vai piezvanīt kādam no Patentu valdes atsaucīgajiem darbiniekiem. Esmu drošs, ka patiesi gribot, spēsi pacelt savu uzņēmumu/ideju nākamajā līmenī!”

Kristiāns Lancmanis

Kristiāns Lancmanis.
Skats no Patentu valdes dizainparaugu datubāzes

Sintija Turkopole
Skats no Patentu valdes dizainparaugu datubāzes

Ričards Ozols
Skats no Patentu valdes dizainparaugu datubāzes

1. Izvēlies kādu priekšmetu, kuram vēlies uzlabot dizainu!
2. Izveido šim priekšmetam skices, kuras sniedz nepārprotamu priekšstatu par dizainparauga īpašībām!

Iedvesmojies, bet nekopē!

Daudzi dizaineri min citus autorus un to darbus, kas iedvesmojuši radīt. Tomēr, ja tavs dizains ir pārāk līdzīgs cita īpašnieka dizainam – to var apstrīdēt. Ja esi apzināti kopējis, var pat piemērot kriminālsankcijas.

Pārbaudi līdzīgos risinājumus Patentu valdes mājaslapā – www.lrpv.gov.lv/lv/dizainparaugi/ datubazes

3. Aizpildi dizainparauga reģistrācijas pieteikumu Patentu valdes mājaslapas sadaļā Dizainparaugi – Veidlapas – Iesniegums! Izmanto faktu lapu – Dizainparaugs!

Piesakot dizainparaugu reģistrācijai, jānorāda:

- ⚙️ pieteicējs (dizainparauga īpašnieks),
- ⚙️ dizainers,
- ⚙️ izstrādājuma nosaukums,
- ⚙️ un jāpievieno kvalitatīvi attēli.

4. Izveidojiet klasē izstādi no sagatavotajām skicēm!

5. Nobalsojiet par veiksmīgāko dizainparaugu!

Piesakot izstrādājumu reģistrācijai, svarīgas ir produktu fotogrāfijas vai zīmējumi.

Ja nepieciešams, jāiesniedz attēli no vairākiem rakursiem, lai dizainparauga īpatnības tiek attēlotas pēc iespējas pilnīgāk.

Aizsardzības apjomu neietekmē izstrādājuma nosaukums, kā arī dizainparauga apraksts.

Darba lapa 2

1. Izpēti avotus A un B!

A

Egona Garklāva Latvijā izstrādātie "Leg&Go" transformējamie, kājminamie koka velosipēdi. Izstrādājums ir aizsargāts visā Eiropas Savienībā.

B

SIA "VeloSock" – velosipēdu pārsegi iekštelpām. Aizsargāti ar vairākiem dizainparaugiem, nodrošinot aizsardzību Eiropas Savienībā un citās valstīs.

2. Salīdzini konkrēto izstrādājumu funkcionālās īpašības! Kā tās ietekmē dizainparauga ārējo izskatu?

A _____

B _____

5. AIZSARGĀTAS ĢEOGRĀFISKĀS IZCELSMES NORĀDES

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir ģeogrāfisks nosaukums vai cits apzīmējums, kuru lieto, tieši vai netieši norādot uz preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, arī uz to raksturu vai īpašībām, kas saistītas ar šo izcelsmi.

Produkti, kas pazīstami ar noteiktiem ģeogrāfiska rakstura nosaukumiem, bieži vien iegūst vērtīgas īpašības, kvalitāti, reputāciju un tāpēc ir aizsargāti ar dažādu valstu tiesību aktiem un starptautiskiem nolīgumiem.

Lai pārtikas produktam varētu piešķirt aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, tam jābūt raksturīgam tikai šim noteiktajam ģeogrāfiskajam apgabalam un vismaz vienam no produkta gatavošanas posmiem – ražošanai, pārstrādei vai sagatavošanai – jānotiek ierobežotā ģeogrāfiskajā apgabalā.

Piemēram, ja kādam ražotājam būs vēlēšanās kā īpašo „ģeogrāfisko” produktu ražot „Latgales medu”, tad ražotājam būs jāpierāda, ka citā vietā pasaulē šādu produkciju neražo un, ja ražo, tad tā kvalitāte, reputācija vai citas īpašības ir saistītas ar ģeogrāfisko izcelsmi – Latgali. Turklāt vienam no produkta ražošanas, pārstrādes vai sagatavošanas procesiem, piemēram, medus ieguvei, jānoris tikai un vienīgi Latgalē.

Carnikavas nēģi ir pirmais Latvijas pārtikas produkts, kas iekļauts ES Aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā.

Pamatu saiknei ar ģeogrāfisko apgabalu veido produkta reputācija, Carnikavas nēģu zvejas un apstrādes senās vēsturiskās tradīcijas un metodes.

Ar norādi „Carnikavas nēģi” marķē tikai Carnikavas novadā laika posmā no 1.augusta līdz 1.februārim, ar mурdiem Gaujas upes lejtecē, pie ietekas jūrā zvejotos svaigos nēģus, kā arī pārstrādātos, ja to ražošana notikusi Carnikavas novadā atbilstoši noteiktai specifikācijai. Ceptus nēģus var pakot dažādos iepakojumos – koka kublos, plastmasas kārbās vai kastēs, kā arī valcētās vai vakuuma paplātēs. Iepakojumu lielums un iepakojamo nēģu svars var būt ļoti dažāds – no 0,270 kg līdz 10 kilogramiem.

Kopā ir aptuveni 3000 ES Aizsargāto ģeogrāfisko norāžu.

Tās var apskatīt *DOOR* datubāzē – <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list>

Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes attiecinās uz produktiem, kuru īpaša pazīstamība ir saistīta ar kādu ģeogrāfisko reģionu.

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde – piemērs

Lībekas marcipāns (*Lübecker Marzipan*) tiek uzskatīts par pasaules labāko marcipānu.

Pateicoties šim konditorijas izstrādājumam, Lībeka ieguvusi pasaules slavu. Lai radītu īstu Lībekas marcipānu, ir jāievēro precīzas mandeļu un cukura proporcijas.

Trīs pārtikas kvalitātes shēmas

Aizsargāts ģeogrāfiskās izcelsmes norādes produkts

Aizsargāts cilmes vietas nosaukuma produkts – mērķis aizsargāt produkta cilmes vietu, tādēļ visam procesam ir jānotiek vienā konkrētā apgabalā

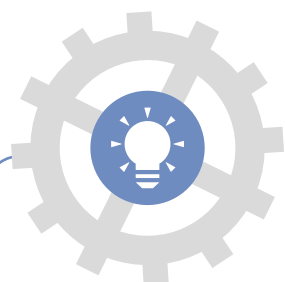
Garantētas tradicionālās īpatnības – mērķis ir aizsargāt kāda produkta tradicionālo ražošanu

ES valstīs ir plaši izplatīta kvalitatīvas pārtikas ražošana aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, aizsargātu cilmes vietas nosaukumu un garantētu tradicionālo īpatnību shēmu ietvaros, kuru galvenie uzdevumi ir:

- ⚙ aizsargāt produktu nosaukumus no ļaunprātīgas izmantošanas,
- ⚙ informēt patērētājus par produktu ģeogrāfisko izcelsmi, kvalitāti, ražošanas tradīcijām,
- ⚙ veicināt produktu ražošanas dažādību,
- ⚙ radīt produktiem ar īpašām iezīmēm lielāku konkurētspēju tirgus apritē, salīdzinot ar līdzīga veida produktiem.

Lai reģistrētu produktu kā Aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes produktu vai Aizsargātu cilmes vietas nosaukuma produktu, vai produktu ar Garantētām tradicionālām īpatnībām, ir jāizpilda nosacījumi, kas noteikti Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktos.

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde
Mērķis	Pilnveidot izpratni par Latvijā un pasaulē aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, kas ir ģeogrāfiskās izcelsmes norādes • Prot atrast informāciju par ģeogrāfiskās izcelsme produktiem Latvijā un pasaulē • Zina, kā un kāpēc ar minētajām norādēm tiek aizsargāti produkti
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar tekstu, jēdzienu skaidrojums un analīze, viedokļa pamatošana, radošais darbs, darbs ar informāciju, jautājumi un atbildes, sintēze, sadarbība, prezentēšana
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1, dators, projektor

ATBILDES DL 1

Padomes Regulu (EK) Nr.510/2016 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību „CARNIKAVAS NĒĢI”:
[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52014XC0926\(07\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52014XC0926(07))

Pieteikums reģistrācijai aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā:
www.zm.gov.lv/public/ck/files/AGIN_Carnikavas_negi_specifikacija.pdf

Zemkopības ministrijas mājaslapa. Latvijas produkti ES shēmās:
www.zm.gov.lv/partika/statiskas-lapas/kvalitates-politika-/lv-produkti-es-schemas?nid=1019#jumP

Darba lapa 1

1. Interneta meklētājā atrodi Padomes Regulu (EK) Nr.510/2016 un iepazīsties ar tās saturu!

PADOMES REGULA (EK) Nr. 510/2006

par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību „CARNIKAVAS NĒĢI”

EK Nr.: LV-PGI-0005-01153 – 11.9.2013

Tieši Carnikavas nēģi, kas ķerti un cepti Gaujas grīvā Carnikavas novada teritorijā, savas augstās kvalitātes dēļ tika pamanīti jau 19.gs. sākumā. Senās tradīcijas un novada nēģu ķeršanas un cepšanas uzņēmumi ļauj vēl joprojām baudīt seno „Carnikavas Karalistes” delikatesi – „Carnikavas nēģi”.

2. Kāda saikne pastāv starp ģeogrāfisko apgabalu un produkta reputāciju?

3. Kāds produkts no Tavas apkaimes vai citas Latvijas vietas varētu pretendēt uz aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes statusu? Pamato to!

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāde – ģeogrāfisks nosaukums vai cits apzīmējums, kuru lieto, tieši vai netieši norādot uz preču vai pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi, arī uz to raksturu vai īpašībām, kas saistītas ar šo izcelsmi.

6. AIZSARDZĪBA PRET VILTOŠANU (negodīga konkurence)

Viltojumi un pirātisms

Viltotas jeb kontrafaktas preces ir tādas preces, kas pārkāpj tiesības uz intelektuālo īpašumu. Izmantojot uzticamus zīmolus, negodprātīgi starptautiskā tirgus dalībnieki rada finansiālus zaudējumus tiesību īpašniekiem, pārdodot līdzīgus produktus par zemāku cenu.

Pirātisms ir ar intelektuālā īpašuma tiesībām aizsargātu produktu neatļauta kopēšana.

Viltojumi grauj uzņēmēju ieguldījumu zīmolu reputācijā un patērētāju uzticību.

Liels nelegālo preču izplatības daudzums ir šādās nozarēs:

- ⚙️ apģērbi un apavi,
- ⚙️ kosmētikas līdzekļi,
- ⚙️ alkoholiskie dzērieni,
- ⚙️ medikamenti,
- ⚙️ juvelieru izstrādājumi un pulksteņi.

Latvijā viltotas preces galvenokārt nokļūst caur interneta veikaliem, tomēr tās ir arī veikalos un tirgū. Eiropas Savienībā visvairāk viltotu preču „ieceļo” no Ķīnas, Beninas, Honkongas, Melnkalnes, Turcijas, Indijas, Meksikas un Malaizijas.

No Ķīnas un Honkongas visvairāk tiek ievesti viltoti mobilie telefoni, aksesuāri, datortehnika, no Turcijas – viltoti apģērbi, bet no Indijas – medikamenti.

Viltotu preču ietekme uz ekonomiku, nodarbinātību, drošību

Eiropas Savienības valstis katru gadu zaudē miljardiem eiro no viltotu preču tirdzniecības.

Viltotas preces rada zaudējumus intelektuālā īpašuma turētājiem, bremzējot ekonomikas attīstību:

- ⚙️ jaunu, inovatīvu produktu izstrādi,
- ⚙️ ekonomisko izaugsmi,
- ⚙️ nodarbinātību.

Viltošana – zīmolu ražojumu krāpnieciska pakalpojumāšana.

Pirātisms – ar intelektuālā īpašuma tiesībām aizsargātu produktu neatļauta kopēšana.

Patērētājiem, iegādājoties viltojumus jāņem vērā, ka:

- ⚙ tie satur kaitīgas izejvielas (medikamenti, rotaļlietas, apģērbi),
- ⚙ pastāv uzliesmošanas draudi (elektropreces),
- ⚙ tie nepilda tiem paredzētās funkcijas (automašīnu rezerves daļas, medikamenti),
- ⚙ iegādājoties medikamentus internetā, patērētājs riskē ar to, ka medikamentu viltojumi ir īpaši bīstami veselībai, jo pat tad, ja to sastāvā nav veselībai kaitīgu vielu, tie var nepalīdzēt konkrēto slimības simptomu novēršanā,
- ⚙ izmantojot uzticamus zīmolus, negodprātīgi starptautiskā tirgus dalībnieki rada finansiālus zaudējumus tiesību īpašniekiem, pārdodot līdzīgus produktus par zemāku cenu. Nereti šādā ceļā iegūtie finanšu līdzekļi tiek izmantoti terorisma finansēšanai,
- ⚙ apzināta viltojumu pirkšana vai nelikumīga mūzikas un filmu lejuplādēšana ir zādzība – tiek zagts intelektuālais īpašums.

Aktuāla tendence ir viltotu preču tirdzniecība interneta veikalos un to nosūtīšana privātpersonām, izmantojot pasta vai kurjerpasta pakalpojumus. Jāņem vērā, ka, iepērkoties internetā, nereti zīmolu preces tiek piedāvātas par izteikti zemākām cenām, kādas ir oriģinālām zīmola precēm. Svarīgi zināt, ka izteikta cenu starpība ir viens no faktoriem, kas var liecināt par to, ka prece ir viltojums.

Apzināta viltojumu pirkšana vai nelikumīga mūzikas un filmu lejupielādēšana ir zādzība.

Viltotu preču atpazīšana

Visaugstākās kvalitātes viltojums var atpazīt tikai šaurs cilvēku loks – pieredzējuši eksperti, pārdevēji vai menedžeri, kā arī ilggadēji produkta cienītāji. Cenas ir gandrīz tikpat augstas vai tādas pašas kā oriģinālam, un preces pārsvarā ražo Ķīnā, Honkongā, Turcijā un Malaizijā.

- Jāuzmanās no interneta veikaliem, kuros preces tiek piedāvātas par ievērojami zemākām cenām. Tas var liecināt par to, ka pārdošanā esošās preces ir viltotas
- Jāpārlicinās, vai internetveikala vietnē publicētā informācija ir ticama, pievēršot uzmanību sadaļām „Par mums”, „Kontakti” un „Rekvizīti”
- Jāpievērš uzmanība, vai informācija ir publicēta korekti – bez gramatiskām un sintaktiskām kļūdām
- Jāpārbauda internetveikala domēnvārds *WHOIS* datubāzē. Iespējams, ka vietne tikai šķiet uzticama
- Jāpievērš uzmanība internetveikala vietnē publicēto attēlu un bilžu kvalitātei. Bieži vien viltotāji ļaunprātīgi izmanto attēlus no oriģināltražotāju interneta vietnēm
- Jāpārbauda, vai internetveikala vietnē ir pieejami preču atgriešanas nosacījumi

/Europol.europa.eu/

Kā atpazīt viltotu preci?

Latvijas Vēstneša portāla infografika – www.lvportals.lv

Pilnīgi precīzi viltotu preci var atpazīt, tikai veicot ekspertīzi. Tādā gadījumā prece tiek sūtīta preču zīmes īpašniekam. Veicot dažādas manipulācijas ar preci, tiek noteikts, vai tā ir oriģināla. Tomēr ja nav pārliecības par preces atbilstību – ieteicams izvēlēties citu veikalu!

Praktiski padomi, kā atšķirt un neiegādāties viltotu preci

Preces kvalitāte

Viltotajām precēm kvalitāte parasti ir zemāka. Bieži viltotāji preces izgatavo no mākslīgiem materiāliem. Viltojumu var atšķirt, apskatot materiāla apstrādes rūpību vai pašu materiālu. Dažām precēm to oriģinālo izcelsmi apliecina ražotāja sertifikāts un identifikācijas numurs.

Preces cena

Viltotām precēm var būt izteikti zemāka cena kā oriģinālām precēm oficiālo izplatītāju veikalos. Viltoto preču pārdevēji piedāvā 50% un lielākas atlaides, skaidrojot, ka preces iegūtas tieši no rūpnīcas, ir iepriekšējo gadu kolekcijas u.tml.

Preces vai zīmola nosaukums

Viltojumam zīmola nosaukumā var būt izmainīts, pielikts klāt vai noņemts tikai viens burts. Jābūt uzmanīgiem – ja ir mainīts viens burts, izmantots līdzīgs grafisks zīmējums vai simbols, tad tā ir „maldinoši līdzīga preču zīme”. Tas ir pārkāpums un sodāma rīcība, bet tas nav viltojums. Ar šādu pirkumu cilvēks atbalsta negodprātīgos ražotājus un šaubīgos biznesmeņus.

Iepakojuma kvalitāte

Viltotai precei var atšķirties iepakojums, un dažkārt tā tiek pārdota pat bez īpaša iepakojuma, taču ir arī gadījumi, kad viltotāji ir iemanījušies iepakojumus izveidot praktiski identiskus oriģinālam. Zīmolu precēm mēdz pievienot dažādus aksesuārus, piemēram, brillu maku saulesbrillēm. Arī tam jābūt ar zīmola logotipu.

Piemēram, pērkot smaržas, smaržu pudelīte ir kvalitatīva, bez gaisa burbulīšiem stiklā. Uzmanība jāpievērš iepakojumam – kastītei jābūt kvalitatīvai, ar skaidri salasāmiem uzrakstiem, bez kļūdām. Ja apkārt ir celofāns, tam cieši jāpieguļ, locījumu vietas ir akurātas, nav nekādu papildu līmēšanas pazīmju ar līmlenti u.tml.

Tirdzniecības vieta

Zīmolu preces tiek pārdotas tikai prestižās tirdzniecības vietās ar oficiālo izplatītāju starpniecību, kuru saraksts parasti ir pieejams oficiālo ražotāju mājaslapās.

Preces apraksta kvalitāte

Īpaši iepērkoties internetā, jāpievērš uzmanība preces aprakstam. Autentisku preču ražotāji sadarbojas ar profesionāliem tulkiem, bet viltotāji nereti tekstus tulko ar mašīntulkotāju, ko var atpazīt pēc nelogiskas teksta konstrukcijas. To pašu var attiecināt arī uz produkta etiķetēm.

Interneta veikala domēna nosaukums

Uz viltus tirgotājiem norāda arī neparasts domēna nosaukums. Piemēram, XY-sportsoutlet.com vai XY-cheapclothes.com. Ja mājaslapā nav norādīts komersanta nosaukums un kontakti, tad no šādas mājaslapas labāk neko neiegādāties. Šaubīgs ir arī tāds komersants, kura e-pasts ir reģistrēts vietnē, kas pieejama bez maksas, piemēram, adreses otrā daļa ir „gmail.com”. Var palīdzēt PTAC veidotais aizdomīgo interneta vietņu saraksts.

Interneta veikalā izvietotās fotogrāfijas

Bieži vien viltojumus pārdod ar zemākas kvalitātes fotogrāfijām, kas ir kopētas no oriģināltražotāja mājaslapas.

Veikala reputācija un klientu atsauksmes internetā

Pirms iegādāties preci, vienmēr ir vērts internetā ievadīt attiecīgā interneta veikala nosaukumu, lai pārlicinātos, ka par šo veikalu nav publicētas citu patērētāju sūdzības.

Apvienotie stundu plāni

	4.– 6. klasei	7.–9. klasei	10.–12. klasei
Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Viltošana • Pirātisms 		
Mērķis	Pilnveidot zināšanas un prasmes par pirātismu, viltojumiem, to ietekmi uz ekonomiku, nodarbinātību un drošību, kā arī veicināt atbildību, iegādājoties viltotas preces		
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, ka iegādāties viltotas preces ir bīstami • Apzinās, ka iegādāties viltotas preces ir negodīga rīcība 	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtē pirātisma un viltotu preču iegādes sekas • Izprot intelektuālā īpašuma aizsardzības nepieciešamību 	<ul style="list-style-type: none"> • Zina par viltojumu negatīvo ietekmi uz ekonomiku, nodarbinātību un drošību • Izvērtē viltojuma pazīmes • Izprot patērētāju ieguvumus, izvēloties atbildīgu rīcību, iepērkoties
Izmantotās mācību metodes	Situācijas analīze, darbs ar tekstu, IKT izmantošana	Videomateriāla analīze, reklāmas veidošana, prezentēšana	Darbs ar interneta materiāliem, infografikas analīze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1.	Darba lapa 1., dators, projektors, videomateriāls – www.lrpv.gov.lv/lv/galerijas/video/viltota-realitate	Darba lapa 1., dators

Stundas plāns 4.–6. klasei

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Viltošana • Pirātisms
Mērķis	Veicināt izpratni par to, kā tiek izplatītas viltotas preces, to ietekmi uz valsts ekonomiku un patērētāju
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, ka iegādāties viltotas preces ir bīstami • Apzinās, ka iegādāties viltotas preces ir negodīga rīcība
Izmantotās mācību metodes	Situācijas analīze, darbs ar tekstu, IKT izmantošana
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1.

Darba lapa 1

Analizē situācijas! Izvērtē katras situācijas ieguvumus un zaudējumus!

1. Mārīte internetā ieraudzīja un pasūtīja savas iemīļotās smaržas. Viņu ļoti iepriecināja to zemā cena.

2. Kārlis bez maksas internetā lejuplādēja spēles.

3. Vilis internetā pasūtīja sev nepieciešamās zāles par zemāku cenu.

4. Zane un Pēteris pie tirgotāja, kurš tirgo savu preci uz ielas, ieraudzīja, ka par zemu cenu var iegādāties spinerus.

	leguvumi	ļespējamie zaudējumi
1. situācija		
2. situācija		
3. situācija		
4. situācija		

Stundas plāns 7.–9. klasei

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Viltošana • Pirātisms
Mērķis	Sekmēt izpratni par viltojumiem, pirātismu, to ietekmi, kā arī par patērētāju atbildību, iegādājoties viltotas preces un veicināt godīgumu un atbildību, iegādājoties preces un pakalpojumus
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtē pirātisma un viltotu preču iegādes sekas • Izprot intelektuālā īpašuma aizsardzības nepieciešamību
Izmantotās mācību metodes	Videomateriāla analīze, reklāmas veidošana, prezentēšana
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1., dators, projektors, videomateriāls – www.lrpv.gov.lv/lv/galerijas/video/viltota-realitate

Darba lapa 1

1. Noskaties Patentu valdes mājaslapā – www.lrpv.gov.lv/lv/galerijas/video/viltota-realitate publiskoto videosižetu „Viltojumi pievi!”!

2. Uzraksti 3 ieteikumus videosižeta „Viltojumi pievi!” dalībniekam!

1. _____

2. _____

3. _____

3. Izveido antireklāmas saukli par viltotu preču vai pirātisku filmu/
mūzikas iegādes sekām!

Paskaidro vēstījumu!

Sauklis _____

Skaidrojums _____

Stundas plāns 10.–12. klasei

Jēdzieni	<ul style="list-style-type: none"> • Viltošana • Pirātisms
Mērķis	Pilnveidot zināšanas un prasmes par pirātismu, viltojumiem, to ietekmi uz ekonomiku, nodarbinātību un drošību, kā arī veicināt atbildību, iegādājoties viltotas preces
Sasniedzamais rezultāts	<ul style="list-style-type: none"> • Zina par viltojumu negatīvo ietekmi uz ekonomiku, nodarbinātību un drošību • Izvērtē viltojuma pazīmes • Izprot patērētāju ieguvumus, izvēloties atbildīgu rīcību, iepērkoties
Izmantotās mācību metodes	Darbs ar interneta materiāliem, infografikas analīze
Lietpratība	Kultūrpratība, finanšpratība, informācijpratība, medijpratība
Nepieciešamie resursi	Darba lapa 1, dators

Darba lapa 1

1. Izpēti internetā pieejamo informāciju par preču viltošanu!
2. Diskutējiet par tēmu apskatot šādus jautājumus:
 - A. No kurām valstīm visbiežāk tiek aizturētas viltotās preces?
 - B. Kuras preces tiek viltotas visbiežāk?
 - C. Kuri ir populārākie aizturēto preču zīmoli?
3. Kopā ar klasesbiedru izveido informatīvo plakātu „Kā atpazīt biežāk viltotās preces?!
Plakātā norādi tās pazīmes, kas palīdz atpazīt viltojumu!

The logo consists of the text "Nem droši!" in a white, bold, sans-serif font, set against a solid orange rectangular background.

Meklējiet tiešsaistē filmas, TV šovus, mūziku, e-grāmatas, videospēles un sporta pārraides – legāli, ātri un vienkārši Kultūras ministrijas Autortiesību nodaļas izveidotajā portālā – www.nemdrosi.lv

PATENTS

IZGUDROJUMS

ir jauns produkts vai paņēmiens, kas risina kādu tehnisku problēmu.

PATENTS

ir dokuments, kurš ļauj izgudrotājam aizliegt citiem sava izgudrojuma īstenošanu, lietošanu, pārdošanu vai izplatīšanu bez atļaujas. Patents apliecina, ka tajā izklāstītais izgudrojums ir aizsargāts.

Lai izgudrojumam piešķirtu patentu, tam jāatbilst noteiktiem kritērijiem:

- ⚙ jābūt **JAUNAM (novitāte)**
nedrīkst būt iepriekš publicēts vai lietots
- ⚙ jāatbilst **IZGUDROJUMA LĪMENIM** izgudrojums nav acīmredzami izsecināms no jau zināmajiem tehniskajiem risinājumiem
- ⚙ jābūt **RŪPNIECISKI IZMANTOJAMAM**
izgudrojumu var ražot vai lietot

Patenti sniedz vērtīgu informāciju un iedvesmo citus

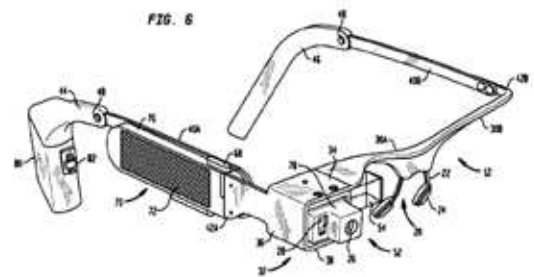
- ⚙ Patenta pieteicējam apmaiņā pret patenta aizsardzību ir pienākums publiski atklāt savu izgudrojumu.
- ⚙ Patents satur detalizētu informāciju par izgudrojumu, un – tā kā tas ir publisks dokuments – ikviens var ar to iepazīties un no tā mācīties.

Spēkā tikai konkrētā teritorijā

- ⚙ Patenta aizsardzība darbojas tikai tajā valstī, kurā patents piešķirts.
- ⚙ Latvijā patentu piešķir Patentu valde.

Piemērs: Ja patents ir saņemts Latvijā, izgudrojums nav aizsargāts Lietuvā, tāpēc kaimiņvalstī to var kopēt, lietot un tirgot bez īpašnieka atļaujas.

Lai izgudrojums būtu aizsargāts arī Lietuvā, tas noteiktā laikā jāpatentē arī tur.

Google Glass, patenti: EP2745163, WO2013025672 u.c.

Ko NEVAR patentēt?

- ⚙ Atklājumus
- ⚙ Zinātniskas teorijas
- ⚙ Matemātiskas metodes
- ⚙ Estētiskus risinājumus
- ⚙ Plānus
- ⚙ Intelektuālās darbības komercdarbības un spēļu noteikumus un paņēmienus
- ⚙ Datorprogrammas
- ⚙ Informācijas sniegšanas paņēmienus

Patenta darbības termiņš ir līdz 20 gadiem

- ⚙ Lai patentu uzturētu spēkā, katru gadu jāmaksā uzturēšanas maksas.
- ⚙ Ja šī maksa netiek samaksāta, patents zaudē spēku un patentēto izgudrojumu drīkst izmantot jebkurš.

Pirms patenta pieteikuma iesniegšanas

Ja plāno iesniegt patenta pieteikumu – ievēro slepenību!

- Neatklāj izgudrojumu nekāda veida publikācijās un prezentācijās pirms patenta pieteikuma iesniegšanas Patentu valdē
- Netirgo produktus, kuros ir ietverts patentējams izgudrojums

Veic patentu meklējumu

Noskaidro, vai šāds risinājums kaut kur pasaulē nav radīts iepriekš. Neatkārto to, ko jau paveikuši citi, un pārliecinies, ka nepārkāp cita patentu.

Meklējumu veic patentu datubāzē *Espacenet* – www.espacenet.com

Meklējuma rezultāti noderēs arī Tava patenta pieteikuma sagatavošanā, atspoguļojot esošo tehnikas līmeni.

Pēc palīdzības griezies Intelektuālā īpašuma informācijas centrā, kur noskaidrosi, kā pareizi veikt patentu meklējumu, un precizēsi citus ar patentēšanu saistītos jautājumus.

Vai patentēt?

Patenta pieteikuma process ir sarežģīts, tas var aizņemt daudz laika un ir pietiekami dārgs. Izvērtē, vai tas ir pareizākais aizsardzības veids Tavā gadījumā. Varbūt aizsargāt izstrādājuma ārējo izskatu ar dizainparaugu?

Saņem profesionālu palīdzību

Ja patentu rakstīsi pirmo reizi un vēlies iesniegt kvalitatīvu patenta pieteikumu, ieteicams griezties pie patentpilnvarnieka – profesionāļa, kas specializējies patentu jomā. Viņš palīdzēs Tev patentēšanas procesā, bet jārēķinās, ka par to būs papildus jāmaksā.

Ar patentpilnvarnieku sarakstu var iepazīties Patentu valdes mājaslapā.

Izmanto iespēju – atnāc uz Intelektuālā īpašuma informācijas centra piedāvāto patentpilnvarnieka bezmaksas konsultāciju.

Izproti izmaksas

Patenta iegūšana Latvijā skolēniem un studentiem izmaksā, sākot ar EUR 42. Ja izmantosi profesionāļu pakalpojumus, rēķinies ar papildus izdevumiem.

Lai patentu uzturētu spēkā, katru gadu jāmaksā uzturēšanas maksa, kas ar katru gadu palielinās.

Patentēšana ārvalstīs ir DAUDZ dārgāka. Pārdomā, vai komercializējot savu izgudrojumu, būs iespējams atpelnīt patentēšanas procesā ieguldītos līdzekļus.

Pieteikuma process Latvijā

Jāsagatavo patenta pieteikums (atbilstoši MK 01.04.2008 noteikumiem Nr.224)

Pieteikumā jāietver:

- iesniegums patenta piešķiršanai (speciāla veidlapa Patentu valdes mājaslapā)
- detalizēts izgudrojuma apraksts
- pretenzijas – skaidra un īsa izgudrojuma juridiskā definīcija, kas nosaka patenta tiesiskās aizsardzības robežas
- zīmējumi (ja nepieciešami), kas ilustrē izgudrojuma aprakstu
- kopsavilkums.

Pieteikuma process Latvijā

Patentu procesa galvenās stadijas – patenta pieteikuma iesniegšana, formālo prasību pārbaude, pieteikuma publicēšana Patentu valdes oficiālajā izdevumā, pieteikuma daļēja izskatīšana pēc būtības, patenta reģistrācija un publikācija oficiālajā izdevumā. Laiks – apmēram 2 gadi.

Vai Tavam izgudrojumam ir nepieciešama aizsardzība arī citās valstīs?

Patenti ir teritoriāli. Tavs izgudrojums būs aizsargāts tikai tajās valstīs, kur tas būs pieteikts un saņemis patentu.

Ja vēlies izgudrojumu aizsargāt arī citās valstīs, arī tur jāiesniedz patenta pieteikums un jāsaņem patents.

Turklāt tas jāpiesaka **12 mēnešu laikā pēc patenta pieteikuma iesniegšanas Latvijā.**

Lai iegūtu izgudrojuma aizsardzību ārvalstīs, ir vairākas iespējas:

- pieteikt tieši valstī, kurā plāno produkta pārdošanu un izplatīšanu
- iesniegt starptautisko patenta pieteikumu, izmantojot Patentu kooperācijas līgumu (PCT) – www.wipo.int
- pieteikt Eiropas patentu Eiropas Patentu iestādē – www.epo.org

Noteikti meklē patentpilnvarnieka palīdzību, ja plāno patentēšanu ārvalstīs.

Patenta izmantošana

Patenta saņemšanai nevajadzētu būt galamērķim. Domā, kā izmantosi savu patentu un kā plāno gūt labumu no tā.

Vērtē, cik ilgi patentu uzturēt spēkā.

Patents var būt darījuma priekšmets – to var pārdot, dāvināt, ieķīlāt, novēlēt mantojumā vai ar licences līgumu nodot citiem tiesības to lietot.

PREČU ZĪME

Preču zīme ir **apzīmējums**, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem. **Preču zīme ir atšķirības zīme!** Jebkurš logo, ko izmanto saistībā ar preču ražošanu vai pakalpojumu sniegšanu, kļūst par preču zīmi. **Lai tikai Tu vienīgais to varētu izmantot – preču zīme jāreģistrē!**

Reģistrētas preču zīmes īpašniekam ir **tiesības aizliegt citiem izmantot konkrēto preču zīmi un tai sajujami līdzīgu apzīmējumu** saistībā ar tādām pašām vai līdzīgām precēm vai pakalpojumiem

Preču zīmi var veidot **jebkurš apzīmējums**, ko var grafiski attēlot

Preču zīmei jābūt atšķirtspējīgai – tā nedrīkst aprakstīt produktus vai pakalpojumus, kurus piedāvā

Preču zīmes var būt:

⚙️ Vārdiskas

(burti, vārdi, cipari, reklāmas saukļi)

ĒNU DIENA

POSITIVUS

FORUM CINEMAS

⚙️ Grafiskas

(attēls, zīmējums, simbols)

⚙️ Telpiskas

(telpisks apjoms, preces vai tās iesaiņojuma forma)

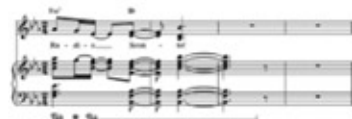
⚙️ Kombinētas

(dažādu elementu kombinācijas)

⚙️ Īpašu veidu jeb speciālas

(krāsu, skaņas, kustību u.c.)

Preču zīme ir **aizsargāta tikai tajā valstī, kur tā reģistrēta.**

Aizsardzību Latvijā var iegūt, reģistrējot preču zīmi Patentu valdē.

Reģistrācija ir spēkā 10 gadus, bet **to var atjaunot atkal un atkal** uz jaunu 10 gadu periodu.

Pirms pieteikuma iesniegšanas

Veic izpēti

Pārbaudi, vai preču zīme, ko plāno izmantot, jau nav reģistrēta. Preču zīmei jābūt atšķirīgai no visām tām, kas jau pastāv. Veic meklējumu preču zīmju datubāzēs – www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/datubazes

Pat ja nolēmsi preču zīmi neregistrēt – meklējums ļaus pārliecināties, ka šādu preču zīmi jau kāds neizmanto, un tādā veidā izvairīsies no pārkāpuma izdarīšanas, samazinot konflikta risku ar citām zīmēm.

Meklējums būs noderīgs arī tad, ja plāno reģistrēt uzņēmumu vai domēna vārdu.

Kādu preču zīmi pieteikt?

Izvēlies preču zīmi, kura atšķiras no citām un neaprasa produktus vai pakalpojumus, kurus piedāvāsi.

Kā pieteikt preču zīmi?

Aizpildi preču zīmes pieteikuma veidlapu (Patentu valdes mājaslapā sadaļā PREČU ZĪMES)

Jānorāda:

- **kam piederēs** preču zīme – uzņēmumam vai fiziskai personai. Šī informācija tiek publiskota un tai vienmēr jābūt aktuālai, lai nebūtu šaubu, kam pieder preču zīme.
- **skaidrs preču zīmes apzīmējums**
- **preces un pakalpojumi** – nosaukti tā, lai citi saprastu, uz kādām precēm un pakalpojumiem attiecas preču zīme. Tie jāklasificē atbilstoši Nicas klasifikācijai, kur preces un pakalpojumi ir iedalīti 45 klasēs. Svarīgi atcerēties, ka vēlāk nav iespējams papildināt preču un pakalpojumu sarakstu.

Pieteikumu var iesniegt

- 🔗 personīgi Patentu valdē
- 🔗 elektroniski tiešsaistē Patentu valdes mājaslapā
- 🔗 nosūtīt pa pastu
- 🔗 e-pastā ar elektronisko parakstu

Preču zīmes reģistrācija Latvijā izmaksā EUR 185

(ar nosacījumu, ja preču zīme attieksies tikai uz vienu preču vai pakalpojumu klasi. Ja būs vairākas – par katru nākamo jāpiemaksā EUR 30)

Ko Patentu valde darīs, kad saņems Tavu pieteikumu?

Eksperts pārbaudīs, vai preču zīme atbilst sekojošiem kritērijiem:

- neaprasa preces un pakalpojumus, kurus piedāvājat, un nav vispārpieņemts apzīmējums attiecīgajā jomā
- nav maldinoša, amorāla, tajā nav ietverta valsts heraldika vai karogi.

Ja preču zīme tiks atzīta par reģistrējamu un būs nomaksāta reģistrācijas un publikācijas maksa, preču zīme tiks publicēta oficiālajā izdevumā. Preču zīmes reģistrācijas

apliecību saņemsi apmēram 6 mēnešu laikā no pieteikuma iesniegšanas.

Apsver aizsardzību ārvalstīs

Lai reģistrētu preču zīmi ārvalstīs, ir vairākas iespējas:

- iesniegt pieteikumu tieši interesējošajā valstī
- Eiropas Savienības preču zīmes reģistrācija – <https://euipo.europa.eu>
- preču zīmes starptautiskā reģistrācija Madrides sistēmas ietvaros Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijā – www.wipo.int

Pēc preču zīmes reģistrācijas

Parādi, ka preču zīme ir reģistrēta

Lai konkurentus brīdinātu, ka preču zīme ir reģistrēta, blakus tai var norādīt simbolu ®

Pārliecinies, ka neviens neizmanto Tavu preču zīmi

Ar preču zīmes reģistrāciju vien nepietiek, lai to aizsargātu. Vēro tirgu (presē, internetā, tirdzniecībā), lai konstatētu, vai citi uzņēmumi neizmanto Tavu preču zīmi bez atļaujas.

Pārliecinies, ka neviens nemēģina aizsargāt identisku vai līdzīgu preču zīmi

Aktīvi jāseko līdzi citiem preču zīmju pieteikumiem un jāiesniedz protesti (iebildumi), ja uzskati, ka kāds konkurents mēģina reģistrēt vai jau reģistrējis identisku vai maldinoši līdzīgu zīmi precēm un pakalpojumiem, uz kuriem attiecas Tava preču zīmes reģistrācija.

Izlem, cik ilgi preču zīmi uzturēt spēkā

Reģistrācija ir spēkā 10 gadus. Termiņam beidzoties, reģistrāciju var atjaunot ikreiz uz jaunu 10 gadu periodu.

Preču zīmi var pārdot, dāvināt, iekļāt, novēlēt mantojumā vai ar licences līgumu vai franšīzi nodot citiem tiesības to lietot.

DIZAINPARAUGS

DIZAINPARAUGS aizsargā izstrādājuma ārējo veidolu – tā formas, apveida, krāsas, virsmas īpatnības.

Dizainparaugs aizsargā ražojuma vizuālo izskatu!

Ar dizainparaugu var **aizsargāt jebkuru rūpniecisku vai amatniecības priekšmetu (izstrādājuma formu)** – arī iepakojumus, grafiskus simbolus, zīmējumus, telpu noformējumus, šriftus, atsevišķas izstrādājuma daļas. Ar dizainparaugu var aizsargāt gan plakanus, gan arī telpiskus objektus.

Aa Aā Bb Cc Čč Dd Eē Eē
Ff Gg Ģģ Hh Ii Īī Jj Kk Kk
Ll Ļļ Mm Nn Ņņ Oo Pp Qq
Rr Ss Šš Tt Uu Ūū Vv Ww
Xx Yy Zz
Aa Aā Aā Aā Aā Eē Eē Eē
Eē Eē Ii Ii Ii Ii Oo Oo Oo
Oo Oo Uu Uu Uu Uu
Yy Yy Nn Nn Čč Ii Ii Ēē Ēē
Dp
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 € \$ % & *
+ = < > [] { } ; : ' " ~
! @ # \$ % & * () _ - + = < >
[] { } ; : ' " ~
Maza kļava ceba
dūmos līvē ļoti
čikstoju brūno
pludīņu zāģi?

Lai dizainparaugu varētu aizsargāt, tam jābūt:

- JAUNAM**
jāpiesaka reģistrācijai 12 mēnešu laikā no dienas, kad dizains pirmoreiz publicēts
- AR INDIVIDUĀLU RAKSTURU**
ja tā kopiespāids ir atšķirīgs no jau publicētiem dizaina risinājumiem

Aizsargā savu dizainparaugu, to reģistrējot!

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kurā tas reģistrēts. Aizsardzību Latvijā var iegūt, reģistrējot to Patentu valdē.

**Reģistrēta dizainparauga
īpašniekam ir tiesības
aizliegt to bez atļaujas
citiem izmantot**

Reģistrācija ir spēkā 5 gadus, bet termiņam beidzoties, reģistrāciju **var atjaunot uz jaunu 5 gadu periodu** (maksimālais aizsardzības ilgums 25 gadi).

Pirms pieteikt

Veic izpēti

Noskaidro, vai identisks vai būtiski līdzīgs dizainparaugs nav jau reģistrēts, un vai tādējādi netiek pārkāptas citu personu dizainparaugu tiesības. To noskaidro, veicot meklējumu dizainparaugu datubāzēs – www.lrpv.gov.lv/lv/dizainparaugi/datubazes

Dizainparaugi var tikt aizsargāti arī ar autortiesībām vai kā neregistrēti Kopienas dizainparaugi.

Izlem, vai reģistrēsi pirms izstrādājuma publiskošanas vai arī gada laikā pēc publiskošanas

Ja nolem, ka vēlies reģistrēt dizainparaugu, to vari darīt viena gada (12 mēnešu) laikā no dizainparauga nodošanas atklātībā. Šo laikposmu sauc par „labvēlības periodu”. Atceries – ja reģistrēsi savu dizainparaugu pēc šī termiņa, tas nebūs aizsargāts pret uzbrukumiem (apstrīdējumiem).

Kā pieteikt?

Aizpildi dizainparauga pieteikuma veidlapu (Patentu valdes mājaslapā sadaļā DIZAINPARAUGI)

Pieteikumā jānorāda: **pieteicējs** (dizainparauga īpašnieks), **dizainers, izstrādājuma nosaukums** un jāpievieno kvalitatīvi attēli.

Rekomendējam izmantot produktu fotogrāfijas vai zīmējumus, ja nepieciešams no vairākiem rakursiem, lai dizainparauga īpatnības tiek attēlotas pēc iespējas pilnīgāk. Svarīgi arī, lai attēli atbilstu priekšmetiem, kurus piedāvāsi tirgū.

Vari pieteikt vairāk nekā vienu dizainparaugu tajā pašā pieteikumā, ja tie attiecas uz vienu un to pašu priekšmetu, par katru papildus piemaksājot.

Ko Patentu valde darīs, kad saņems Tavu pieteikumu?

Eksperts pārbaudīs, vai pieteikums (dizainparaugs) nav pretrunā ar sabiedrisko kārtību un sabiedrībā pieņemtajiem morāles principiem, nav aizskarošs (piemēram, amorāli grafiskie attēli vai vārdi).

Pieteikumu var iesniegt:

- personīgi Patentu valdē
- elektroniski tiešsaistē Patentu valdes mājaslapā
- nosūtīt pa pastu
- e-pastā ar elektronisko parakstu

Latvijā dizainparauga reģistrācijas pamatmaksā skolēniem, studentiem, sākot ar EUR 21, bet par katru pieteikumā papildus ietverto dizainparaugu būs jāpiemaksā EUR 6.

Ja dizainparaugs tiks atzīts par reģistrējamu un būsī samaksājīs pieteikuma, kā arī reģistrācijas un publikācijas maksu, dizainparaugs tiks publicēts oficiālajā izdevumā, kā arī dizainparaugu datubāzē, un Tu saņemsi Dizainparauga reģistrācijas apliecību. Reģistrācijas procedūra ilgst apmēram divus mēnešus.

Vai plāno izplatīt / pārdot produktu ārvalstīs?

Dizainparaugs ir aizsargāts tikai tajā valstī, kur tas

ir reģistrēts. Dizainparaugu reģistrāciju Latvijā veic Patentu valde. Latvijā reģistrēts dizainparaugs nodrošina īpašniekam izņēmuma tiesības tikai Latvijas teritorijā. Ja plāno produkta tirdzniecību arī citviet pasaulē, tad dizainparaugs jāreģistrē visās Tev interesējošās valstīs.

Ir vairākas iespējas:

- iesniegt pieteikumu tieši interesējošajā valstī
- Kopienas dizainparauga reģistrācija – <https://euipo.europa.eu>
- dizainparauga starptautiskā reģistrācija – www.wipo.int

Pēc reģistrācijas

Parādi citiem, ka izstrādājums ir aizsargāts

Ja esi reģistrējis dizainparaugu, lai brīdinātu konkurentus, vari norādīt atzīmi "Reģistrēts dizainparaugs" un dizainparauga reģistrācijas numuru vai simbolu – (D)

Pārliecinies, ka neviens nemēģina aizsargāt identisku vai līdzīgu dizainparaugu

Aktīvi jāseko līdzi citiem reģistrētajiem dizainparaugiem un jāiesniedz protesti (iebildumi), ja uzskatāt, ka kāds konkurents ir reģistrējis identisku vai būtiski līdzīgu dizainparaugu.

Pārliecinieties, ka neviens tirgū neizmanto Tavu dizainparaugu

Pārtraugi tirgu (skatot presē, internetā un tirdzniecībā), lai noskaidrotu, vai citi uzņēmumi neizmanto Tavu dizainparaugu bez atļaujas.

Cik ilgi reģistrāciju vēlies uzturēt spēkā?

Reģistrēts dizainparaugs ir spēkā 5 gadus, bet to četras reizes var pārreģistrēt uz nākamo periodu (maksimālais aizsardzības periods – 25 gadi).

Dizainparaugs var būt darījuma priekšmets – to var pārdot, dāvināt, ieķīlāt, novēlēt mantojumā vai ar licences līgumu nodot citiem tiesības to lietot.

IZMANTOTIE RESURSI

1. „AirDog” izgudrotāji: Mēs esam komandas paplašināšanas meklējumos / Sintija Ambote. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // LSM.lv: Latvijas Sabiedriskie mediji [Elektroniskais resurss]. - (2014, 24. jūn.) - Pieejas veids: tīmeklis www.lsm.lv/raksts/dzive-stils/tehnologijas-un-zinatne/airdog-izgudrotaji-mes-esam-komandas-paplasinasanas-meklejumos.a89394/
2. Autortiesības un blakustiesības. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 30.nov. // Latvijas Republikas Kultūras ministrija: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis www.km.gov.lv/lv/kultura/autortiesibas
3. Gada preču zīme. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // Latvijas Republikas Patentu valde: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/gada-precu-zime
4. Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, cilmes vietu nosaukumi, garantētas tradicionālas īpatnības Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // Latvijas Republikas Zemkopības ministrija: nozares portāls. - (2015, 22.dec.). - Pieejas veids: tīmeklis www.zm.gov.lv/partika/statiskas-lapas/kvalitates-politika/geografiskas-izcelsmes-norades-cilmes-vietu-nosaukumi-garantetas-tradi?nid=1010#jump
5. How to detect fraudulent sites selling fakes. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // EUROPOL: [Eiropas Savienības tiesībsardzības aģentūra]: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis www.europol.europa.eu/activities-services/public-awareness-and-prevention-guides/how-to-detect-fraudulent-sites-selling-fakes
6. Intelektuālā īpašuma aizsardzība. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2018.g. 27.febr. // Valsts ieņēmumu dienests: [tīmekļa vietne]. - (2018, 26.febr.). - Pieejas veids: tīmeklis www.vid.gov.lv/lv/intelektuala-ipasuma-aizsardziba
7. Kā atšķirt zīmola precī no viltojuma / Iveta Odiņa. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // Cālis.lv: Latvijas ģimenes portāls. - Pieejas veids: tīmeklis <http://calis.delfi.lv/spogulis/mode/ieteikumi/ka-atskirt-zimola-precu-no-vilttojuma/>
8. Latvijas dizains 2020: [elektroniskā grāmata] / Dzintra Purviņa, Anete Piņķe, Barbara Ābele, Andris Teikmani. - Resurss aprakstīts 2017.g. 30.nov. // Latvijas Republikas Kultūras ministrija: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Nozares/Dizains/Latvijas_dizains_2020.pdf
9. Latvijas izgudrojumi un izgudrotāji. - Tiešsaistes resurss. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. - Pieejas veids: tīmeklis <http://inventions.lza.lv/proto.php?id=135>
10. Latvijas uzņēmēju stāsti: pasniedzējiem, zinātniekiem un praktiķiem / Arnis Sauka. - Rīga: Stockholm School of Economics, 2013. - 107 lpp. - ISBN 9789984842660.
11. Mācies no pagātnes, veido nākotni: izgudrojumi un patenti / Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija. - Rīga: Patentu valde, [2005]. 68 lpp. - ISBN 928051590X.
12. Medikamentu viltošana ES valstīs rada ievērojamus zaudējumus - līdz 10 miljardiem eiro gadā / Vita Anstrate. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // LSM.lv: Latvijas Sabiedriskie mediji [Elektroniskais resurss]. - (2016, 4.okt.). - Pieejas veids: tīmeklis www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/medikamentu-viltosana-es-valstis-rada-ieverojamus-zaudejumus-lidz-10-miljardiem-eiro-gada.a203703/
13. Nākotnes izgudrojumi: ievads patentu zinībās maziem un vidējiem uzņēmumiem / Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (PIŪO); tulkojusi Latvijas Patentu valde. 2. atjaunotais izdevums. - [Rīga]: [LU Akadēmiskais apgāds], [2017] 47 lpp. - ISBN 9789934182952.
14. Pasaules labākais marcipāns. Ar mīlestību no Lībekas / Signe Meirāne. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // Jauns.lv: ziņu portāls. - (2012, 10.janv.) - Pieejas veids: tīmeklis <http://jauns.lv/raksts/skaistums/168795-pasaules-labakais-marcipans-ar-milestibu-no-libekas>. - Foto: www.cetrassezonas.lv
15. Praktiski padomi, kā atšķirt un neiegādāties viltotu. Kam pievērst uzmanību, meklējot un iegādājoties preces? - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 30.nov. // Atrāpiens.lv: [pretrāpšanas kustības interneta vietne]. - (2017, 4. sept.) - Pieejas veids: tīmeklis <http://atrapiens.lv/praktiski-padomi/>
16. Radošas domāšanas māksla: kā radīt jaunus un izcilas idejas / Džons Edeirs. - Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2008. - 119 lpp.
17. Rīga ChAIR. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // Rīgas Krēslu fabrika: [tīmekļa vietne]. - Pieejas veids: tīmeklis <http://rigachair.com/lv/produkti>
18. Tikainesakinevienam.lv [Elektroniskais resurss] : citātu kartotēka. - Pieejas veids: tīmeklis: <http://tikainesakinevienam.lv>.
19. Viltotas preces – zaudējums ekonomikai un noziedzības sastāvdaļa / Laura Studente. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 30.nov. // Par likumu un valsti: „Latvijas Vēstneša” portāls. - (2016, 14.apr.). - Pieejas veids: tīmeklis www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/278261-viltotas-precu-zaudejums-ekonomikai-un-noziedzibas-sastavdala
20. Viltotu preču pārdošana rada zaudējumus Latvijai 141 miljonu eiro gadā. - Tiešsaistes raksts. - Resurss aprakstīts 2017.g. 27.nov. // Latvijas Republikas Patentu valde: [tīmekļa vietne]. - (2017, 25. okt.). - Pieejas veids: tīmeklis www.lrpv.gov.lv/lv/patentu-valde/aktualitates/zinas-no-iestades/viltotu-precu-pardosana-rada-zaudejumus-latvijai-141

PREČU ZĪMJU SARAKSTS

1. Reģ. Nr. M 56 783, VISA INTERNATIONAL SERVICE ASSOCIATION	14. Reģ. Nr. M 71 711, STABURADZES KONDITOREJA, SIA
2. Reģ. Nr. M 50 915, NIKE INNOVATE C.V.	15. Reģ. Nr. M 12 263, DAIMLER AG
3. Reģ. Nr. M 50 657, JUNIOR ACHIEVEMENT-YOUNG ENTERPRISE LATVIJA, Biedrība	16. Reģ. Nr. M 57 029, BRAIN GAMES, SIA
4. Reģ. Nr. M 66 095, Mārtiņš RĪTIŅŠ	17. Reģ. Nr. M 62 770, CIDO GRUPA, SIA
5. Reģ. Nr. M 70 819, Kristaps PORZIŅĪS	18. Reģ. Nr. M 70 268, WENDEN FURNITURE, SIA
6. Reģ. Nr. M 67 527, DIENAS MEDIJI, SIA	19. Reģ. Nr. M 67 955, MILZUI, SIA
7. Reģ. Nr. M 71 971, VALMIERMUIŽAS IEGULDĪJUMU FONDS, SIA	20. Reģ. Nr. M 71 055, LATVIJAS TELEVĪZIJA, Valsts SIA
8. Reģ. Nr. M 53 315, Ģirts MAJORS, Andis ZUSTS, Linda ANDERSONE	21. Reģ. Nr. M 66 525, STREETBASKET, Biedrība
9. Reģ. Nr. M 48 185, FINNKINO OY	22. Reģ. Nr. M 65 644, LAT EKO FOOD, SIA
10. Reģ. Nr. M 70 448, HAPPY ULULA, SIA	23. Reģ. Nr. M 63 168, ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS LATVIJA, SIA
11. Reģ. Nr. M 71 726, RĪGAS NAMU PĀRVALDNIEKS, SIA	24. Reģ. Nr. M 70 611, HKSCAN LATVIA, AS
12. Reģ. Nr. M 64 009, GRINDEKS, AS	25. Reģ. Nr. M 70 263, ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS LATVIJA, SIA
13. Reģ. Nr. M 63 562, LAIMA, AS	26. Reģ. Nr. M 65 229, BALTIC TAXI, SIA
	27. Reģ. Nr. M 69 607, RS MEDIA, SIA
	28. Reģ. Nr. M 68 854, LATER LTD, SIA
	29. Reģ. Nr. M 70 972, Inna STANISLAVSKA

30. Reģ. Nr. M 71 518, MOBILUKSS, SIA
 31. Reģ. Nr. M 71 896, AP GOLF, SIA
 32. Reģ. Nr. M 71 055, LATVIJAS TELEVĪZIJA, Valsts SIA
 33. Reģ. Nr. M 70 268, WENDEN FURNITURE, SIA
 34. Reģ. Nr. M-17-1623, VENDEN, SIA
 35. Reģ. Nr. M 56 602, AIR BALTIC CORPORATION, AS
 36. Reģ. Nr. M 67 955, MILZU!, SIA
 37. Reģ. Nr. M 58 956, BITE Latvija, SIA
 38. Reģ. Nr. M 57 029, BRAIN GAMES, SIA
 39. Reģ. Nr. M 66 829, RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS, SIA
 40. Reģ. Nr. M 51 433, TIRDZNIECĪBAS CENTRS "MOLS", SIA

41. Reģ. Nr. M 48 185, FINNKINO OY
 42. Reģ. Nr. M 65 644, LAT EKO FOOD, SIA
 43. Reģ. Nr. M 32 180, GRINDEKS, AS
 44. Reģ. Nr. M 63 168, ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS LATVIJA, SIA
 45. Reģ. Nr. M 55 655, EUTM 014186928, Normunds SKAUĢIS
 46. Reģ. Nr. M 010407336, LIEPKALNI, SIA
 47. Reģ. Nr. M 62 770, CIDO GRUPA, SIA
 48. Reģ. Nr. M 43 210, APGĀDS ZVAIGZNE ABC, SIA
 49. Reģ. Nr. M 70 263, ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS LATVIJA, SIA
 50. Reģ. Nr. M 60 841, MADARA COSMETICS, AS

DARBA LAPĀS IZMANTOTĀS PREČU ZĪMES

79. lpp.

Reģ. Nr. M 50 657, JUNIOR ACHIEVEMENT-YOUNG ENTERPRISE
 LATVIJA, Biedrība
 Reģ. Nr. M 63 837, ORKLA CONFECTIONERY & SNACKS LATVIJA, SIA
 Reģ. Nr. M 69 321, MANILLA, SIA

82. lpp.

Reģ. Nr. M 48 185, FINNKINO OY
 Reģ. Nr. M 71 726, RĪGAS NAMU PĀRVALDNIKS, SIA
 Reģ. Nr. M 69 321, MANILLA, SIA
 Reģ. Nr. M 65 229, BALTIC TAXI, SIA
 Reģ. Nr. M 71 711, STABURADZES KONDITOREJA, SIA
 Reģ. Nr. M 70 448, HAPPY ULULA, SIA
 Reģ. Nr. M 55 944, IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS, SIA

83. lpp.

Reģ. Nr. M 69 476, FASTR BOOKS, SIA
 Reģ. Nr. M 68 792, YAPPY KIDS, SIA
 Piet. Nr. M-17-1672, Baiba KOCIŅA
 Reģ. Nr. M 69 375, PAADE MODE, SIA

88. lpp.

Reģ. Nr. M 69 444, GRINDEKS, AS
 Reģ. Nr. M 55 655, EUTM 014186928, Normunds SKAUĢIS
 Reģ. Nr. M 14 005, DISNEY ENTERPRISES, INC.
 Reģ. Nr. M 66 525, STREETBASKET, Biedrība
 Reģ. Nr. M 66 829, RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS, SIA

93. lpp.

Reģ. Nr. M 58 898, DRAUGIEM, SIA
 Reģ. Nr. M 71 971, VALMIERMUIŽAS IEGULDĪJUMU FONDS, SIA
 Reģ. Nr. M 68 853, LATER LTD, SIA

98. lpp.

Reģ. Nr. M 60 841, MADARA COSMETICS, AS

99. lpp.

Reģ. Nr. M 12 373, VOLKSWAGEN AKTIENGESELLSCHAFT
 Reģ. Nr. M 14 669, TOYOTA JIDOSHA KABUSHIKI KAISHA (TOYOTA
 MOTOR CORPORATION)
 Reģ. Nr. M 47 124, 001473248, AMAZON EUROPE CORE SARL

DIZAINPARAUGU SARAKSTS

1. Reģ. Nr. D 15 629, Edgars BĒRZIŅŠ
 2. Reģ. Nr. 002028944-0001, SKIPPI, SIA; dizainers Aleksandrs
 SMERTJEVS, Jānis VALEIKA
 3. Reģ. Nr. 001935537-0002, "my place", SIA; dizainers Daneks SIETIŅŠ
 4. Reģ. Nr. 001361612-0001, VELO SOCK, SIA; dizainers Oskars
 MICKEVIČS
 5. Reģ. Nr. D 15 601, Laura BRUZGULE
 6. Reģ. Nr. 002759902-0001, CERTES TECHNOLOGIES, SIA; dizainers
 Charles BUSMANIS
 7. Reģ. Nr. 001926577-0001, ORBITA TELECOM, SIA; dizainers Gleb
 ILYSHA
 8. Reģ. Nr. 002211235-0001, OLIGO, Haralds SALMIŅŠ; dizainers Aivis
 LIZUMS
 9. Reģ. Nr. D 15 035, RĒZEKNES GAĻAS KOMBINĀTS, SIA; dizainers Inga
 PITERONOKA
 10. Reģ. Nr. 002405837-0001, RĪGAS KRĒSLU FABRIKA, SIA; dizainers
 Aldis CIRCENIS
 11. Reģ. Nr. 000529375-0001, JZ MICROPHONES, SIA; dizainers Juris
 ZARIŅŠ
 12. Reģ. Nr. D 15 527, Gints LŪKINS
 13. Reģ. Nr. 002429464-0002, RĪGAS KRĒSLU FABRIKA, SIA; dizainers
 Aldis CIRCENIS
 14. Reģ. Nr. D 15 560, LATER LTD, SIA; dizainers ASKETIC LABS, SIA

15. Reģ. Nr. D 15 572, CITADELE BANKA, AS; dizainers MOOZI, SIA
 16. Reģ. Nr. D 15 625, ASKETIC, SIA; dizaineri Miķelis BAŠTIKS, Madara
 KRIEVIŅA
 17. Reģ. Nr. D 15 579, Romans JESINS
 18. Reģ. Nr. D 15 451, Edijs JUMBURGS
 19. Reģ. Nr. D 15 494, ASKETIC, SIA; dizaineri Krišjānis JUKUMSONS
 JUKUMNIEKS, Miķelis BAŠTIKS
 20. Reģ. Nr. 001771601-0001, Viktors MOISEIKOVŠ
 21. Reģ. Nr. 002713164-0008, SHAMAN INVENTIONS, SIA
 22. Reģ. Nr. D 15 555, Ēriks TIMOFEJEVS, Kristīna ČERNOVA
 23. Reģ. Nr. 002713164-0008, SHAMAN INVENTIONS, SIA
 24. Reģ. Nr. 000614359-0001, STABURADZE, AS; dizainers AGE LOWE, SIA

DARBA LAPĀ IZMANTOTIE DIZAINPARAUGI

23. lpp.

Reģ. Nr. 002127928-0001, Trick Technologies Oy, dizaineri Lasse Korpela,
 Mikelis Studers, Pyry Taanila, Timo Kaupilla; Preču zīmes reģ. Nr.
 015498983, Trick Technologies Oy

114. lpp.

Reģ. Nr. 002713164-0005, 002713164-0001, 002713164-0002,
 002713164-0008, SHAMAN INVENTIONS, SIA
 Reģ. Nr. 001361612-0001, DM/085 234, VELO SOCK, SIA;
 dizaineris Oskars MICKEVIČS

Resursi jauniešiem par intelektuālo īpašumu

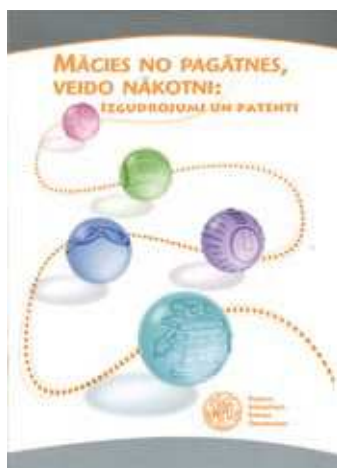
ES mēroga interaktīvā tīmekļa vietne jauniešiem par intelektuālo īpašumu.

Vietni *Ideas Powered* – <http://www.ideaspowered.eu/en> atbalsta ES lielākā intelektuālā īpašuma aģentūra, Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs (EUIPO), darbojoties ar Eiropas Intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu novērošanas centra starpniecību.

Vietnē tiks apkopoti gados jaunu ES valstu dizaineru, komponistu, uzņēmēju un mākslinieku viedokļi, lai parādītu, kā intelektuālais īpašums stiprina un atbalsta inovāciju un radošumu. Vietnē tiek organizēts arī videokonkurss, aicinot jauniešus dalīties pieredzē.

Dažādi mācību materiāli skolēniem par intelektuālo īpašumu –

<https://www.lrpv.gov.lv/lv/informacijas-pakalpojumi/apmacibas/intelektuala-ipasuma-pasniedzjiem>

Disklamācija:

Šīs publikācijas galvenais nolūks ir sniegt pamatinformāciju par intelektuālo īpašumu un tā veidiem. Intelektuālā īpašuma objektu, uzņēmumu, organizāciju un mājaslapu minēšana nenozīmē, ka Patentu valde tās popularizē.

Pieteikt patentus, preču zīmes un dizainparaugus:

Latvijas Republikas Patentu valde

Citadeles iela 7/70, Rīga, LV-1010

Klientu apkalpošanas laiki: darba dienās 9:00 – 16:00

Tālrunis: **67099600**

E-pasts: **valde@lrpv.gov.lv**

Informācija par intelektuālo īpašumu:

Patentu valdes Intelektuālā īpašuma informācijas centrs

K.Valdemāra iela 33, 4.stāvs, Rīga, LV-1010

Klientu apkalpošanas laiki: P, O, C, P 9:00, T 10:00 – 18:00

Tālrunis: **67226628**

E-pasts: **patbib@lrpv.gov.lv**

www.lrpv.gov.lv

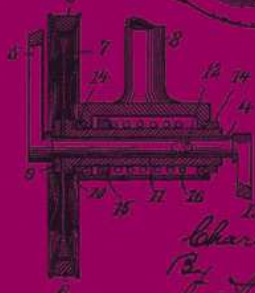
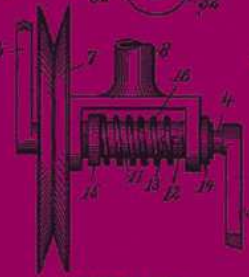
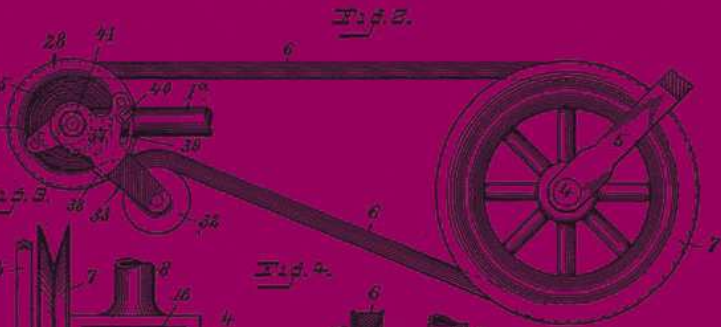
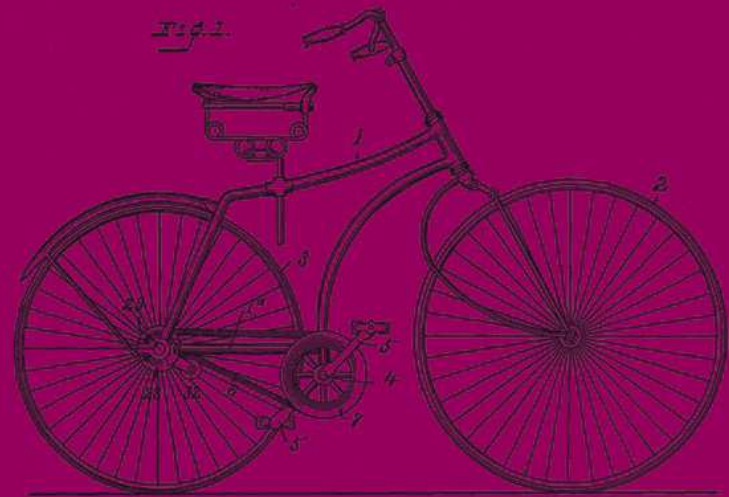
@LRPatentuValde

@PatentuValde

@Patbib

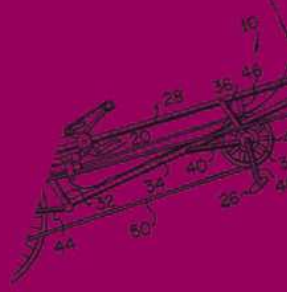
WITNESSES

*C. M. Newman,
Asley S. Munn*

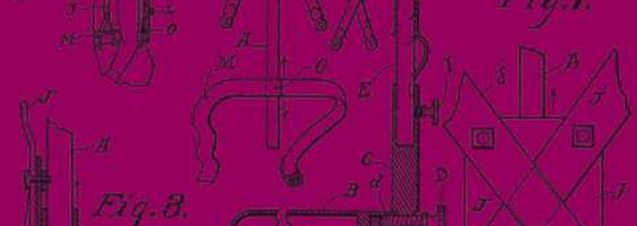
INVENTOR

*Charles S. Rice
By A. M. Hooper
Atty.*

UNITED STATES PATENT OFFICE.
J. A. HARRIS, PATENT CLERK.
APR 8 1890

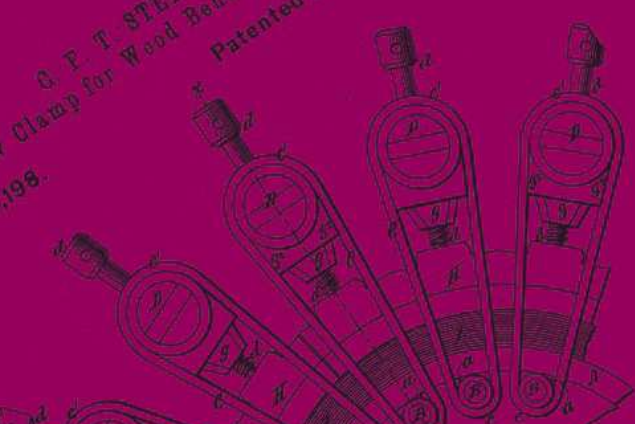
No. 925,069. PATENTED APR. 14, 1909.
C. E. GILL,
BODY ATTACHABLE SUNSHADE.
APPLICATION FILED JULY 26, 1897.
NO MODEL.

Witnesses,
*R. Gray Powell
Samuel Ketchel*

Inventor
*Charles E. Gill
By Eugene Ayres*

Q. P. T. STEINWAY.
Clamp for Wood Bending Machines.
Patented June 22, 1880.

INTELEKTUĀLAIS
ĪPAŠUMS

IZGUDROJUMI UN
PATENTI

PREČU ZĪME

DIZAINPARAUGS

AIZSARGĀTAS
ĢEOGRĀFISKĀS
IZCELSMES
NORĀDES

AIZSARDZĪBA PRET
VILTOŠANU